

**Trøstemotivet som Jesajabokens midtpunkt?
Jes 40:1-11 i historisk-filologisk og
komposisjonshistorisk lys.**

**Student: Sophie Panknin
Veileder: Professor Terje Stordalen**

Fordypningsoppgave i teologi, Universitetet i Oslo, Det
teologiske fakultet

Høst 2016

Sammendrag

Denne oppgaven skal undersøke om trøstemotivet kan anses som Jesajabokens midtpunkt. Innledningsvis blir det gitt en oversikt av forskningshistorien til Jesajaboken. Så følger en eksegetisk analyse av Jes 40:1-11. Denne perikopen skal være utgangspunkt for den videre undersøkelsen til oppgaven. Hovedfokuset til oppgaven legges på en omfattende motiv- og stikkordanalyse som belyser hovedmotivene i Jes 40:1-11. Stikkordanalysen ser på bruken av de forskjellige motivene og deres samspill i hele Jesajaboken. I tilslutning til denne analysen følger en redegjørelse av stikkordforbindelser mellom perikopen og noen utvalgte kapitler fra Jesajaboken (tekstmaterialet ligger ved oppgaven som vedlegg). Etter denne redegjørelsen blir både perikopens komposisjonsprosess og de observerte intertekstuelle sammenhengene drøftet i henhold til Jesajabokens komposisjonshistorie. Oppgaven avsluttes med en tolkning av perikopen i lys av komposisjonen.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	side 1
2. Jesajabokens forskningshistorie	side 3
3. Eksegetisk analyse av Jes 40, 1-11	side 7
3.1. Tekstkritikk	side 7
3.2. Oversettelsen med kommentarer	side 10
3.3. Redaksjon, avgrensning, sjanger, oppbygning	side 11
4. Stikkord- og motivanalyse	side 17
4.1. Trøst	side 17
4.2. Sion/Jerusalem	side 17
4.3. Røst roper	side 18
4.4. Vei i ørkenen/ødemarken	side 19
4.5. Folket er gress	side 20
4.6. Gjeter	side 21
4.7. Samspill av motiver/stikkord	side 21
5. Kommentarer til stikkordanalysen	side 22
6. Perikopens plass i Jesajaboken	side 36
6.1. Perikopen og Jes 40-60*	side 36
6.2. Perikopen og Jes 1-62*	side 39
6.3. Perikopen og Jes 1-66*	side 44
7. Perikopens tolkning i lys av komposisjonen	side 46
8. Litteratur	side 49
9. Vedlegg: Stikkordanalyse av utvalgte kapitler	side 53

1. Innledning

Jesajaboken er for meg en av de mest spennende bøkene i Det gamle testamentet, nettopp fordi boken byr på en mangfoldighet som er unik. Bokens rikdom av mange forskjellige temaer og former, har vekket interessen min for å fordype meg innenfor Jesajaforskningen. Gjennom en tidligere semesteroppgave om Jes 5:1-7 ble jeg oppmerksom på at Jesajaforskningen har forandret seg enormt i de siste tiårene. Særlig forskningen om Jesajabokens tilblivelse var noe jeg ville fordype meg i, fordi den var såpass kompleks at jeg ikke kunne gå etter denne interessen i omfang av en semesteroppgave. Men også en fordypningsoppgave trenger et utgangspunkt for å se på Jesajaboken som et helt verk. En av de sentrale temaene i Jesajaboken er trøstemotivet. Dette er et tema som berører bokens tilblivelseshistorie og som jeg anser som meget relevant i mitt framtidig yrke som prest, f.eks. innenfor sjelesorg og homiletikk. Et annet ønske jeg har hatt, var å friske opp kunnskapen min om det hebraiske språket før jeg avslutter studiet mitt. På bakgrunn av disse interessene kom jeg i samarbeid med veilederen min fram til å undersøke perikopen Jes 40:1-11 i et historisk-filologisk og komposisjonshistorisk lys for å drøfte om trøstemotivet er Jesajabokens midtpunkt.

Fordypningsoppgaven innledes med en omfattende oversikt over Jesajabokens forskningshistorie i kapittel 2. Oversikten skal ha særlig fokus på forskere som har vært opptatt av filologiske undersøkelser og redaksjonelle tilnærminger. Jeg har valgt denne begrensingen fordi det gjenspeiler både forskningens hovedfokus i de siste årtiene, men også min arbeidsmåte i oppgaven. Kapittel 3 omfatter en eksegetisk analyse av Jes 40:1-11 som først henvender seg til tekstkritikken som forutsetning til min dernest følgende oversettelse av perikopen. Etter dette følger en redaksjonshistorisk analyse av de enkelte versene i perikopen som skal belyse hvordan perikopen har blitt til. Her henviser jeg allerede til noen redaksjonelle sammenhenger som jeg kommer til å drøfte i kapittel 6. I sluttdelen av eksegesen skal jeg avgrense perikopen og se på dens oppbygning og form. Hovedfokuset av oppgaven min er en omfattende motiv- og stikkordanalyse i kapittel 4 og 5. I første omgang beskriver jeg noen sentrale motiver i Jes 40:1-11 og setter disse i relasjon til bruken av dem i hele Jesajaboken. For å se hvor motivene forekommer i Jesajaboken utover perikopen skal jeg gjennomføre en

stikkordanalyse. I neste omgang skal jeg samle det tekstmaterialet som bruker flere av de nevnte motivene og stikkordene i ett kapittel. For å få en bedre oversikt over tekstmaterialet skal jeg samle relevante tekster i en tabell som viser stikkordforbindelser til perikopen. Tabellen ligger ved oppgaven som vedlegg. I kapittel 6 skal jeg redegjøre perikopens stikkordforbindelser til andre kapitler av Jesajaboken. Kapittel 6 tjener også som utdypelse av mine funn som er framstilt i den vedlagte tabellen. I tilslutningen til motiv- og stikkordanalysen følger en plassering av perikopens tilblivelse i Jesajabokens redaksjonshistorie og en drøftelse hvordan perikopen har bidratt til Jesajabokens komposisjon. Oppgaven min vil avsluttes med perikopens tolkning i lys av Jesajabokens komposisjon. Sluttkapittelet skal særlig ha fokus på hvordan trøstemotivet former Jesajabokens teologi.

2. Jesajabokens forskningshistorie

Dette kapittel skal gi oversikt over forskningshistorien til Jesajaboken. Oversikten etterstreber på ingen måte en fullstendig framstilling av Jesajabokens forskning, men vil heller belyse noen historisk viktige og relevante forskningsmomenter for å vise hvordan veien til den nåværende forskningen om Jesajaboken har vært. Utgangspunkt tar jeg i Kustár sin innledning til boken «Durch seine Wunden sind wir geheilt» (2002), som er en motivundersøkelse i lys av Jesajabokens redaksjonshistorie og dermed i seg selv et viktig bidrag for den aktuelle forskningen.

Jesajabokens enhet var uangripelig fram til slutten av 1700-tallet. Forskningen som var preget av verbalinspirasjonens ånd gikk utfra at hele boken ble skrevet av én profet, nemlig Jesaja ben Amoz, som virket i det 8. århundret f.Kr. Forskeren Duhm var den første som kritiserte oppfatningen om at Jesajaboken er skrevet fra én hånd. Med utgangspunktet i Döderleins og Eichhorns observasjoner utviklet han en treleddet inndeling av Jesajaboken. Duhm mener at de første 39 kapitlene danner den ekte jesajanske delen av boken (såkalt Protojesaja), bokens andre del, Jes 40-55, er skrevet av en anonym profet i eksiltiden (såkalt Deuterjesaja) og den siste delen av boken Jes 56-66, også fra en anonym profet i tiden etter eksilet (såkalt Tritojesaja). Hans inndeling og historiske datering av bokens deler har preget forskningen i over 100 år slik at de kunstneriske navene Proto-, Deutero- og Tritojesaja fortsatt er i bruk i det nåværende forskningsspråket. Duhm og hans etterfølger beviste at Jesajaboken ble skrevet av forskjellige forfattere i tidsspennet fra det 8. århundret f.Kr. til det 2. århundret f.Kr. og la dermed grunnsteinen for den nåværende eksegesen.¹

Duhms erkjennelser førte til at mange forskere rettet fokuset mot de enkelte bokdelene som selvstendige samlinger og tilsidesatte spørsmålet om når, hvor og hvordan de enkelte bokdelene blir ført sammen.² Motstanderne til Duhm prøvde å opprettholde sin tese om Jesajabokens enhet ved å utarbeide en oversikt med såkalte jesajanske uttrykk som finnes i alle tre bokdelene. Kustár henviser til noen av disse, men gjør oppmerksom på at mange funn ikke var standhaftige.³ Mowinckel var en av de første

¹ Cf. Kustár, *Wunden*, 11f.

² Cf. *Ibid.*, 12.

³ Cf. Kustár, *Wunden*, 12.

som igjen rettet blikket mot sammenhørigheten av de tre bokdelene. Han framla tesen om at Jesajaboken ble skrevet av en Jesaja-skole som fortsatte med skriving etter profetens død. Mowinckels tese har fått lite medhold, fordi det ikke finnes kilder om denne skolen.⁴

Rad gav med sitt bidrag om Hexateuch og Noth om den deuteronomistiske historieverk nye perspektiver til den gammeltestamentlige forskningen. Begge mener at uekte glosser burde behandles som nye teologiske betraktninger og tolkninger av den eldre tekstarven.⁵ Dette vekket interessen for en redaksjonshistorisk forskning på Jesajaboken, f.eks. hos Barth, Kaiser og Vermeylen som skisserte redaksjonsmodeller til Protojesaja. Samtidig ble Jesajaforskningen påvirket av trenden for en synkron lese måte som vektlegger stikkord-, frase- og temaforbindelser for å se litterære sammenhenger. Liebreich var en av de første som gjennomførte en stikkordanalyse som resulterte i parallellen mellom Jes 1 og Jes 65/66. Utover dette strukturerer han Protojesaja i tematiske enheter.⁶ Becker observerer like temaer og motiver innenfor Jes 40-66 og ikke-jesajanske deler av Protojesaja (hovedtema: realiseringen av JHWHs kongemakt på Sion). Ackroyd påstår at Jes 1-12 blir redigert av én hånd etter eksiltiden. Den posteksilske redaktøren ville framstille profetens forskynnelse både med domsord og frelsesord. Videre anser Ackroyd Jes 36-39 som et bindeledd mellom Proto- og Deuterjesaja, fordi den peker både tilbake og framover i boken.⁷ Childs ser på Jesajaboken som en teologisk enhet, fordi frelsesordene fra Jes 1-39 ville miste sin betydning hvis Jes 40-66 ville mangle. Clements påviser en tematisk-gjensidig avhengighet mellom Protojesaja og Deuterjesaja. I følge ham, foregriper noen tekster fra Protojesaja profetien om hjemkomsten til Sion, mens sentrale temaer fra Protojesaja (Israels blindhet og døvhet) blir videreført i Deuterjesaja.⁸ Til sist vil jeg nevne Rendtroff som analyserer stikkordforbindelser og tematiske, teologiske forbindelser mellom alle tre bokdelene. Han (videre)utvikler en rekke med motiver og temaer (f.eks. Sion/Jerusalem, trøst, JHWHs herlighet) som strekker seg gjennom hele Jesajaboken. For Rendtroff er Jes 1, 12 og 35 eksempel for at Protojesaja blir redigert i lys av Deuterjesaja (og Tritojesaja).⁹ Alle disse undersøkelsene understreker

⁴ Cf. *Ibid.*, 13.

⁵ Cf. *Ibid.*, 14.

⁶ Cf. *Ibid.*, 15.

⁷ Cf. *Ibid.*, 16.

⁸ Cf. *Ibid.*, 17.

⁹ Cf. Kustár, *Wunden*, 17f.

koblinger mellom de tre bøkene som gjør at man kan se på Jesajaboken som ett litterært verk. Samtidig påtrenger spørsmålet seg om hvordan dette litterære verket har blitt til.

Mange forskere har vært opptatte av dette spørsmålet siden 70-tallet og har utviklet forskjellige teser om bokens tilblivelseshistorie og redaksjonsmodeller for hele boken. Kustár gir i korte trekk et bilde av fire redaksjonsmodeller som har vært dominerende i forskningen. Den første redaksjonsmodellen tar utgangspunkt i at hele Jesajaboken blir ferdigstilt av en sent datert redaktør. Det vil også si at verken Proto-, Deutero- eller Tritojesaja har eksistert som selvstendige samlinger. Tilhenger av den første modellen er de Lagarde, Becker, Watts, Seitz.¹⁰ Den andre redaksjonsmodellen går ut fra at Jes 40-55 har eksistert som en selvstendig enhet først. I tilslutning til Deuterojesaja har Proto- og Tritojesaja blitt til som en utvidelse av Deuterojesaja og skaping av redaksjonelle forbindelser. Kustár nevner Rendtroff som representant for denne redaksjonsmodellen. Derimot anser den tredje redaksjonsmodellen Protojesaja som den første selvstendige samlingen som etter hvert blir viderekrevet, slik at Deuterojesaja har blitt til. Denne modellen har mange flere tilhengere enn den andre modellen, nemlig Melugin, Childs, Clements, Meade, Albertz og Williamson. Williamson vil jeg framheve fordi han videreutviklet denne modellen ved å påstå at Deuterojesaja kjente til en tidligere samling av Protojesaja. Han mener også at forfatterskapet til Deuterojesaja har vært ansvarlig for en redaksjonell omforming av Protojesaja.¹¹ Den fjerde redaksjonsmodellen antar at Proto- og Deuterojesaja har eksistert selvstendig og uavhengig av hverandre. Etter hvert blir begge samlingene bundet sammen og til sist utvidet om 56-66*. Modellen anerkjenner ikke Tritojesajas eksistens uavhengig av Jes 1-55, fordi nettopp den er ansvarlig for enheten av hele Jesajaboken. Kustár nevner Lach og Vemeylen som representanter for denne modellen.¹²

Den aktuelle Jesajaforskningen henviser ofte til Steck og Berges, som har presentert to meget differenserte redaksjonsmodeller til hele Jesajaboken. Både Steck og Berges støtter seg til tidligere redaksjonelle undersøkelser, men viderefører og avanserer dem. Steck påstår at Proto- og Deuterojesaja har blitt til som selvstendige bøker. I følge Steck har Protojesaja eksistert som selvstendig samling fram til slutten av

¹⁰ Cf. *Ibid.*, 18f.

¹¹ Cf. *Ibid.*, 20f.

¹² Cf. *Ibid.*, 23f.

Perserriket. Samlingen ble avsluttet først med 33,1-34,15(17) i eksiltiden og så litt etter det med innføyelsen av Jes 36-39. Ganske likt har Deuterocesaja blitt til som en selvstendig samling i første halvdel av det 5. århundret f.Kr.. For Steck har Tritesaja aldri eksistert som en selvstendig enhet, men den er resultat av flere ytterligere skriveprosesser. Den første skriveprosessen kjenner kun til Deuterocesaja, mens de andre sikter mot en storcesajansk komposisjon. Stecks redaksjonsmodell daterer sammenføringen av Proto- og Deuterocesaja ca. 312/311 v.Kr. og gir Jes 35 rollen som bindekapittelet mellom de to bokdelene. Sluttredaksjonen dateres av Steck mellom 301 og ca. 270 f.Kr. Dette redaksjonssjiktet forutsetter en forening av Jesajaboken.¹³ Berges regner også med selvstendige tilblivelser av Proto- og Deuterocesaja. Han daterer Jes 1-32* som en selvstendig samling i andre halvdel av det 5. århundret f.Kr. Derimot er Deuterocesaja en samling av en anonym profet som blir nedskrevet og supplert mellom 539 og 521 f.Kr. For å legitimere ordene til den deuterocesajanske profeten og dens elever, blir Protocesaja 1-32* og Deuterocesaja 40-52* bundet sammen ved binde-teksten Jes 33. Denne foreningen av de to bokdelene daterer han til midten av det 5. århundret f.Kr., altså hundre år tidligere enn Steck. I et ytterligere redaksjonssjikt blir først Jes 34, og så Jes 35 innføyd for å knytte de to store bokdelene enda tettere sammen. Tritesaja har heller ikke for Berges eksistert som en selvstendig samling. Jes 56-66 vokste i tre redaksjonsfaser fram i tilslutning til Jes 1-25.40-55*, som Berges daterer mellom første halvdel av det 5. århundret og begynnelsen av det 4. århundret f.Kr. Både innføyelsen av Jes 36-39 og Jes 24-27 plasserer han i sluttperioden av hele redaksjonsprosessen.¹⁴

Både Steck og Berges har presentert omfattende og avansert redaksjonsmodeller som jeg kommer til å henvise til utover i oppgaven min.

¹³ Cf. Kustár, *Wunden*, 24f.

¹⁴ Cf. *Ibid.*, 26f.

3. Eksegetisk analyse av Jes 40, 1-11

3.1. Tekstkritikk

Vers 2 – Det tekstkritiske apparatet til BHS henviser til to alternative lesninger av verbet מְלַאָּה som finnes i MT teksten. Den første מלא־finnes i Qlsa^a og den andre מְלַאָּה er forslått av BHS sitt tekstapparat. Watts ser riktignok sammenhengen mellom מלא־ og צָבָה som åpner for følgende problemstilling: er צָבָה subjekt eller objekt og oversettes verbet transitiv eller intransitiv?¹⁵ Berges (Koole henviser også til Volz, Rignell, North) mener at verbet burde oversettes transitivt slik at צָבָה er objektet og יְרוּשָׁלַם subjektet.¹⁶ Derimot mener Elliger, Watts, Koole og Lund at צָבָה er subjektet, selv om צָבָה er maskulin og verbet מְלַאָּה i 3.pers. fem. sing. (cf. Dan 8:12 hvor צָבָה også er behandlet som feminin).¹⁷ Alle de nevnte, inkludert meg, utelukker lesevarianten i Qlas^a, for det er stor sannsynlighet for at מלא־ (mask.) er en anpassning til צָבָה (mask.). Likeså ser jeg intet tekstkritisk grunnlag for å ta hensyn til forslaget i det tekstkritiske apparatet מְלַאָּה. Derfor vil jeg forholde meg til *Lectio difficilior probabilior*, «die schwierigere Leseart ist die wahrscheinlichere»¹⁸, slik at jeg tar utgangspunkt i MT, nemlig מְלַאָּה.

Vers 4 – BHS foreslår i det tekstkritiske apparatet å lese אִיָּה istedenfor MT sin variant אִיָּה. Jeg ser ingen tekstkritiske grunner for å ta hensyn til BHS sin alternative lesning. Tvert imot støtter Qlsa^a formen אִיָּה¹⁹ og selv om אִיָּה er en uvanlig form, finnes det andre bibelvers som bruker אִיָּה i den samme figurative betydningen som vi finner i MT (cf. Sal 23:4, Esek 6:3)²⁰.

Vers 6 – Det tekstkritiske apparatet henviser til den alternative lesningen וְאוֹמַרָּה av וְאוֹמַרָּה som leses i MT. Qlsa^a, Septuaginta og Vulgata leser και εἶπα, altså «jeg sa», slik at viktige tekstvitner er nevnt og jeg vil forholde meg til regelen *Manuscripta*

¹⁵ Cf. Watts, *Isaiah 34-66*, 605.

¹⁶ Cf. Koole, *Isaiah III*, 52. Watts, *Isaiah 34-66*, 605. Berges, *Jesaja 40-48*, 79.

¹⁷ Cf. Koole, *Isaiah III*, 52. Watts, *Isaiah 34-66*, 603. Elliger, *Deuterijosaja*, 2. Lund, *Min vei*, 82.

¹⁸ Becker, *Exegese*, 39.

¹⁹ Cf. Watts, *Isaiah 34-66*, 603.

²⁰ Cf. Koole, *Isaiah III*, 60.

*ponderantur non numerantur*²¹. Berges har en annen forklaring, som jeg ikke støtter i min tekstkritiske analyse. Han vil beholde formen וְאָמַר fordi וְאָמַר hadde vært det eneste verbet i Jes 40:1-11 som man hadde oversatt narrativ i fortiden til tross for at hele perikopen er diskursiv og forholder seg til nåtiden/ framtiden. Videre synes han at en jeg-figur i begynnelsen av kapittelet 40, hadde vært veldig forbausende, siden det finnes bare to andre vers (cf. 49:16 og 50:4) i Jes 40-55 som har en jeg-figur (unntatt når JHWH taler). Derfor mener Berges at וְאָמַר er en tilpasning til מָה אֶפְרָה, må leses i en biografisk forståelse av Jesaja ben Amoz (cf. Sir 48:24) og i lys av Jesaja 6, hvor også en jeg-figur svarer på de forskjellige vekslende stemmene.²² Koole er også skeptisk til verbet i 1. Person, singular som Qlsa^a, Septuaginta og Vulgata vitner om. Han peker på to ting. For det første kan 3.person-formen også oversettes som en upersonlig form (en/man) og for det andre peker han på *lectio arduor*.²³ Jeg mener likevel at Qlsa^a og Septuaginta (og Vulgata) er såpass viktige vitner, at jeg velger å se bort fra Berges og Koole sin påstand. Koole og Berges setter med sin diskusjon søkelys på en annen problemstilling, nemlig hvor jeg-personen kommer fra i teksten, noe som peker på en intertekstuell sammenheng.

I Vers 6 finnes det to ytterligere tekstkritiske problemer som jeg skal ta stilling til nå. Det første er en innføyelse av קָרָא. Så antas det i det tekstkritiske apparatet til BHS at det dreier seg her om en haplografi. Etter mitt skjønn finnes det ikke noe tekstkritisk grunnlag for dette, slik at MT sin lesning er mest sannsynlig²⁴.

Det siste tekstkritiske problemet i vers 6 henviser til lesevarianten δόξα som leses i Septuaginta, Peschitta, Vulgata og 1.Pet 1:24. I følge Blenkinsopp gir alle forsøk som ble gjort for å finne den riktige betydning av ordet חַסְדִּי, lite mening²⁵ (se også en detaljert forklaring hos Koole²⁶). Siden Qlsa^a også bruker ordet ἰστον, bare i flertall (dette er typisk for Qlsa^a)²⁷ og dette vitnet er mer troverdig enn Septuaginta, Peschitta og Vulgata, forholder jeg meg til MT sin lesning og ordets opprinnelige betydning «*faithfulness*»²⁸.

²¹ Cf. Becker, *Exegese*, 39.

²² Cf. Berges, *Jesaja 40-48*, 80.

²³ Cf. Koole, *Isaiah III*, 64.

²⁴ Cf. *Ibid.*, 65.

²⁵ Cf. Blenkinsopp, *Isaiah 40-55*, 178.

²⁶ Cf. Koole, *Isaiah III*, 66.

²⁷ Cf. Watts, *Isaiah 34-66*, 605.

²⁸ Cf. Koole, *Isaiah III*, 66.

Vers 7 – Dette verset byr to tekstkritiske problemer. Det første problemet viser til Septuaginta sin lesning (de fleste hovedvitnene til Septuaginta), hvor neste hele verset og begynnelsen av vers 8 mangler, nemlig **כִּי רוּחַ יְהוָה נָשְׁבָה בּוֹ אֶכְנֹחַ חֲצִיר הָעָם: יִבֶּשׂ חֲצִיר**. Denne utelatelsen blir ofte begrunnet med en avskrivningsfeil, i tilfellet i vers 7 en såkalt *homoioarkton*. I Qlsa^a mangler også disse versedelene, men noen supplerte teksten med de manglende versdelene i etterkant ved å skrive dem mellom linjene og i margene.²⁹ Berges henviser til den korte tekstversjonen som en annen tradisjon som bevisst skulle opprettholdes av LXX og den første avskriveren til Qlsa^a. Siden det finnes lite bevis for at det fantes to tradisjoner, går jeg ut fra den korteste lesevarianten (*Lectio brevior potior*).³⁰ I tillegg gir den kortere lesningen likevel mening, når man leser vv.6-8* i sammenheng.³¹

Derimot finnes det stor enighet blant forskerne om det andre tekstkritiske problemet i vers 7. De fleste tror at **אֶכְנֹחַ חֲצִיר הָעָם:** er en glosse³² som framstiller en slags tolkning. De tekstkritiske funnene i v.7, som peker på innføyelsen av nesten hele verset, settes i parentes i min oversettelse.

Vers 9 – Det tekstkritiske apparatet gjør oppmerksom på at ordet **גָּבַהּ** leses med mappiq i codex Leningradensis B19^A og mange hebraiske håndskrifter etter Kennicott, de Rossi og Ginsburg. Dette har kun påvirkning på uttalen, men ikke oversettelsen.

Vers 10 – I motsetning til lesningen **בְּחֲזֶקֶת** som er gitt i MT og anbefalt i det tekstkritiske apparatet til BHS, leser både Qlsa^a og alle andre oversettelser **בְּחִזְקָתוֹ**. Til tross for at det finnes paralleltekster (cf. 28:2 og 2. Mos 26:14) som tyder på at **בְּחֲזֶקֶת** leses som en *essentiae* med et adjektiv³³, mener jeg at man ikke kan se bort fra de andre vitnene som leser **בְּחִזְקָתוֹ** (subjektiv). Nettopp fordi ordet **בְּחֲזֶקֶת** kan leses i kontekst med Jes 28:2, tyder det på en sekundær lesevariant.³⁴

Vers 11 – Det tekstkritiske apparatet til BHS foreslår å flytte zaqef qaton fra **לְאִים** til **יְקַבְּרֵם**. Berger, Koole, Watts og Elliger avviser dette forslag, fordi denne flyttingen ville

²⁹ Cf. Watts, *Isaiah 34-66*, 605. Koole, *Isaiah III*, 67.

³⁰ Cf. Becker, *Exegese*, 39.

³¹ Se også i *HALOT*.

³² Cf. Berges, *Jesaja 40-48*, 80.

³³ Cf. Berges, *Jesaja 40-48*, 80. Koole, *Isaiah III*, 75.

³⁴ Cf. Becker, *Exegese*, 39.

krevd at kopula til ordet וּבְחִיקוֹ måtte fjernes.³⁵ Dette fører til det andre tekstkritiske problemet i vers 11.

Det tekstkritiske apparatet viser til Codex Marchalianus sin anmerkning i marginen, Aquila og Symmachus sin oversettelse, hvor copula til ordet וּבְחִיקוֹ mangler. Disse tre vitner gir ikke grunnlag for å stryke kopula. Dermed kan zaqef qaton heller ikke flyttes.

3.2. Oversettelsen med kommentarer

- 1 Trøst, trøst mitt folk, sier deres Gud.
- 2 Tal til Jerusalems hjerte og rop til henne at hennes (krigs-)tjeneste er fullført, at hennes skyld er betalt, at hun har fått av JHWHs hånd det dobbelte for alle sine synder.
- 3 En røst roper: I ørkenen rydd JHWHs vei, jevn ut en vei i ødemarken for vår Gud!
- 4 Hver dal skal heves, og hvert fjell og (hver) haug skal senkes, og det bakkete skal bli til slette og det ruglete til dalbunn.
- 5 Og JHWHs herlighet skal åpenbares, og alt kjøtt skal sammen se det, for JHWHs munn har talt.
- 6 En røst sier: Rop! Og jeg sier: Hva skal jeg rope? Alt kjøtt er gress, og alt dets troskap som markens blomst.
- 7 Gress tørker ut, [*blomster visner, når JHWHs ånde blåser på det. Sannelig, folket er gress.*]
- 8 *Gress tørker ut,*] blomster visner. Men vår Guds ord består for evig.
- 9 Stig opp på et høyt fjell, gledesbudbærer, Sion! Oppløft din røst med kraft, gledesbudbærer, Jerusalem! Oppløft den, frykt ikke! Si til Judas byer: Se, deres Gud!
- 10 Se, Herren, JHWH kommer i styrke, og hans arm hersker.
Se, hans lønn er med ham, og hans gjengjeldelse går foran ham.
- 11 Som en gjeter skal han gjete sin flokk, med sin arm skal han samle lammene, og ved sin barm skal han bære (dem), søyene skal han lede varsomt.

³⁵ Cf. Berges, *Jesaja 40-48*, 81. Koole, *Isaiah III*, 78. Watts, *Isaiah 34-66*, 606. Elliger, *Deuterojesaja*, 32.

Vers 1 – Imperativen נַחֲמוּ («trøst») har «mitt folk» som objekt (cf. Jes 49:13; 51:3.12.19; 52:9).³⁶

Vers 2 – Verbet מְלַאָּה («fullført») har «tjeneste» som subjekt, er intransitivt og blir oversatt passivt.³⁷ כִּי har jeg oversatt alle tre ganger med «at», for å beholde den stilistiske stilen. I Oversettelsen tok jeg utgangspunkt i Qal-formen av רָצָה.

Vers 4 – Med «det bakkete» menes det bakkete landet.

Vers 6 – מָה oversatt jeg med en pronominal betydning, «hva». Videre tok jeg utgangspunkt i יָדוֹן sin opprinnelige betydning, *faithfulness*.

Vers 7f. – צִיַּי oversatt jeg som kollektiv-form.

Vers 9 – Jeg oversatt מְבֹשָׁתָי / מְבֹשָׁתָיִךְ / מְבֹשָׁתָיִךְ som en apposisjon, ikke som status constructus.³⁸

3.3. Redaksjon, avgrensning, oppbygning, sjanger

Et mindretall blant eksegetene mener at det finnes deler av den eldste tekstkorpuser i perikopen. Berger henviser i sin kommentar til Jesaja 40-48 til flere forskere som har tatt stilling til perikopens redaksjonshistorie. Blant annet sier han at Hermisson tar hele perikopen for deuterocesajansk, at Hartenstein og Schneider antar at vv. 6-8 er sekundære og at Kratz begrenser den deuterocesajanske tekstkorpuser til 40:1-5*. Et flertall av gammeltestamentlige forskere er overbevisst om at ingen deler av 40:1-11 stammer fra den første deuterocesajanske hånden.³⁹ Derfor skal jeg se i det følgende om og hvorfor deler av perikopen tyder på redaksjonelt virke. Her skal hovedsakelig Berges sin detaljerte redaksjonelle analyse være til hjelp.⁴⁰

Det første påfallende er en stor likhet mellom 40:1-5* og 52:7-10. Forkynnesoppdraget i vv.1-5 når sitt mål i 52:7-10 hvor JHWH som konge er tilbake i Jerusalem/Sion og JHWHs, «vår Guds» (cf. 40:3; 52:7) herlighet skal ses (cf. 40:5;

³⁶ Cf. Berges, *Jesaja 40-48*, 79.

³⁷ Cf. Elliger, *Deuterocesaja*, 2.

³⁸ Cf. Berges, *Jesaja 40-48*, 80.

³⁹ Cf. *Ibid.*, 96.

⁴⁰ Cf. *Ibid.*, 95-98.

52:8.10). Likeså blir de som har vært i eksil ikke eksplisitt nevnt, bare kontekstuellet (cf. 40:9-11; 52:11f.). På grunn av disse likhetstrekkene kan det tenkes (slik også Berges, som videre henviser til Werlitz og Albertz) at 40:1-5* og 52:7-10 er en slags ramme rundt kapitlene 40-52. Bildet av JHWH som gjeter i v.10f. blir ofte ansett som en utvikling av bildet av JHWH som konge, en kongelig gjeter (sekundær innføyelse til vv.1-5*).⁴¹ En annen sekundær innføyelse i de første fem versene, kan være uttrykket «En røst roper» i v.2. Berges nevner her to, etter mitt skjønn, gode observasjoner. For det første blir rekken med de pluralistiske imperativene i vv.1-3 avbrutt ved uttrykket. For det andre er en innledning til en direkte tale med ordet קרא ganske uvanlig (ordkombinasjon «en røst roper» finnes ellers kun i v.6 og Jes 6:3f.).⁴² En tredje sekundær innføyelse i vv.1-5 blir formodet av Berges som henviser til Kiesow og van Oorschot. Han påpeker at «for JHWHs munn har talt» forstyrrer den regelmessige bikolonfordelingen i v.3-5 og ser en parallell til 1:20 og 58:14.⁴³

De neste tre versene i perikopen, nemlig vv.6-8, har alltid blitt framstilt som problematiske i forhold til redaksjonshistorie. Berges henviser i denne sammenheng til Duhm og Hermisson. Duhm mener at vv.6-8 må være et eget redaksjonssjikt, fordi han ser en for stor spenning mellom v.5 hvor alt kjøtt skal se JHWHs herlighet og vv. 6-8 som understreker kjøttets forgjengelighet. Hermisson synes Duhms tese ikke er bærekraftig, nettopp fordi denne spenningen kan gjenspeile profetens motsigelse.⁴⁴ Uansett er en brå overgang fra v.5 til v.6 synlig ved en annen språkstil (slutt på imperativer) og bruk av ny metaforikk (før abiotisk materie, så livlig natur).⁴⁵ Så kan gjentakelse av uttrykket «alt kjøtt» tyde på et forsøk på å etablere en tematisk sammenheng mellom v. 5 og vv.6.8. Det nye temaet om at (menneskelig?) forgjengelighet står ovenfor Guds konstante ord, kan ha sitt opphav i 55:10f., hvor samme tematikk blir tatt opp. Noen mener også å gjenkjenne dialogstrukturen fra kapittel 6.⁴⁶ I dette avsnittet stikker v.7 enda mer fram. For det første er begynnelsen, «Gresset blir tørt, blomsten visner.» helt ordrett likt med begynnelsen av v.8. Så kommer det igjen et nytt bilde som beskriver at Guds ånd ødelegger vegetasjonen. Berges tolker dette bildet som henvisning til JHWHs straff (cf. 7:2; 41:16; Hos 4:19,

⁴¹ Cf. Berges, *Jesaja 40-48*, 97.

⁴² Cf. *Ibid.*, 95.

⁴³ Cf. *Ibid.*

⁴⁴ Cf. *Ibid.*

⁴⁵ Cf. *Ibid.*

⁴⁶ Cf. *Ibid.*, 97.

Jona 1:4; Job 21:18), eventuelt JHWHs dom (cf. 27:8; Jer 4:11f.; Esek 13:11.13; Hos 13:15; Sal 11:6). Hvis Berges formodning stemmer, så dreier det seg her om en innerjesajansk redaksjon. For JHWHs dom spiller ingen rolle i hele perikopen, tvert imot er trøstemotivet sentralt etter JHWHs dom har tatt slutt.⁴⁷ Men hvorfor dukker temaet om JHWHs dom opp i perikopen? Berges avrunder sin tese med å henvise til 28:1-4 hvor profeten forkynner om JHWHs dom mot Samaria med både bilder som finnes også i vv.6-8 (visne blomster, JHWHs herjende storm/ånd) og bilde fra v. 4 (dal).⁴⁸ Den siste delen av v.7, «Sannelig, folket er gress» anses i enighet som en sekundær innføring, for metaforikken blir forlatt.⁴⁹ Kratz går så langt at han mener at vv.6-8 danner en enda yngre redaksjonssjikt enn de følgende versene.⁵⁰

Albertz anser vv.9-10 som et ungt redaksjonssjikt, for her har JHWHs herlighet allerede ankommet. Derimot handler vv.1-5 om at hans herlighet *skal* ankomme/åpenbares.⁵¹ I tillegg vitner Kapittelene 40-55 om byen Jerusalem/Sion som er full av tvil (cf. 49:14ff.). Berges ser her en sammenheng mellom kapitlene 60-62 og særlig v.9f. og hele perikopen til sist. Så blir Jerusalem/Sion personifisert som budbærer 61:1f. Videre finnes det mange like temaer som jeg skal ikke gå inn på her men jeg nevner disse: menneskene er som gress (vv.6-8) – menneskene som eiketrær (61:3); forkynnelse til Judas byer om JHWH nærvær (v.9) – forny ruinbyene (61:4); vår Gud (v.3.8; 61:2.6); dobbelte for alle sine synder (v.2) – dobbel skam/ skal ha dobbel arv i landet (61:7); rydd vei (v.3; 62:10) og lønn er med ham, og hans gjengjeldelse går foran ham (v.10; 62:11).⁵² Berges (som henviser også til Werlitz) formoder på bakgrunn av disse like temaene at perikopen og kapitel 60-62 har samme redaktør som ville sette en ramme rundt komposisjonene Jes 40-55.60-62.⁵³

Kapitlene 36-39 direkte i forkant av perikopen er vanskelig å sette i kontekst med perikopens innhold (eventuelt 39:8). Jes 36-39 forteller om kongen Hiskia som ber JHWH om å frelse folket sitt fra assyrerkongen. JHWH tilsier Hiskia sin hjelp, Hiskia holder fast i JHWHs løfte og «i Hiskias dager ble det fred Så senker en 150-års natt

⁴⁷ Cf. Berges, *Jesaja 40-48*, 95.

⁴⁸ Cf. *Ibid.*, 96.

⁴⁹ Cf. Berges, *Jesaja 40-48*, 95. Watts, *Isaiah 34-66*, 606, 7.b-b.

⁵⁰ Cf. Kratz, *Anfang*, 405.

⁵¹ Cf. *Ibid.*, 404.

⁵² Cf. Berges, *Jesaja 40-48*, 97f.

⁵³ Cf. *Ibid.*, 98.

seg i boken»⁵⁴. Derimot tar kapittel 35 temaer opp som utgjør sentraler deler av perikopen. Leseren blir på en måte forberedt på en vende i Jesajaboken. Så forteller kapitel 35 allerede om at Guds herlighet skal åpenbares og innleder dermed en nyorientering i boken som peker på Jes 40-55. Til tross for en sammenheng mellom kapitel 35 og perikopen, er det påfallende at perikopen har en annen sjanger enn det foregående og kaster leseren inn i en ny situasjon uten å forklare mye.⁵⁵ Dette blir ofte kalt som et vendepunkt i Jesajaboken som innfører trøsteproklamasjon og Jerusalem/Sion som hovedperson.⁵⁶ Derimot er perikopens bak-kant vanskeligere å avgrense. I så måte henviser Lund til Moor som påstår at hele kapittel 40 framstiller en enhet på grunn av strukturelle egenskaper.⁵⁷ Etter mitt skjønn er Moors tese ikke overbevisende, fordi 40:1-11 og 40:12-31 avviker fra hverandre i den litterære stilen. Perikopen er dominert av en rekke imperativer som blir avløst med mange retoriske spørsmål i 40:12-31. Videre blir verken spørsmålet fra 40:28⁵⁸ eller gudebildet fra 40:18-20⁵⁹ tematisert i vv.1-11. Derimot mener Blenkinsopp at vv.9-11 må ses på som en selvstendig enhet. Vv.1-8 fungerer som en slags introduksjon til Jes 41-48, mens vv.9-11 som introduksjon til Jes 49-55.⁶⁰ Kratz beskriver disse to store bokdeler som et skift i fortellersituasjon. Jes 40-48 er skrevet fra et «på vei tilbake fra eksilet»-perspektiv, mens 49-55 fra et «ankomst»-perspektiv. Jeg mener at dette skiftet fra et perspektiv til et annet perspektiv er et bevisst redaksjonelt valg, som også analysen av struktur og oppbygning skal vise.

Perikopen blir ofte delt inn i fire deler: v.1f., vv.3-5, vv.6-8 og vv.9-11. Dette kan godt forklares ved de forskjellige bildene i perikopen, som, etter Lund sin mening, framhever perikopens budskap og dermed skal leses som en enhet.⁶¹ Det første avsnittet proklamerer trøstemotivet i v.1 som blir spesifisert med tre budskap i v.2: tjenesten tar slutt, hennes skyld er betalt og hun har fått det dobbelte fra JHWHs hånd. Det andre avsnittet beskriver en endring i ørken (v.3f. vei, fjell og dal) og en proklamasjon av JHWHs åpenbaring v.5. Det tredje avsnittet forteller om menneskers forgjengelighet i

⁵⁴ Lund, *Min vei*, 82.

⁵⁵ Cf. Lund, *Min vei*, 84.

⁵⁶ Cf. Berges, *Jesaja 40-48*, 81.

⁵⁷ Cf. Lund, *Min vei*, 84.

⁵⁸ Cf. *Ibid.*, 84.

⁵⁹ Cf. Berges, *Jesaja 40-48*, 81.

⁶⁰ Cf. Blenkinsopp, *Isaiah 40-55*, 185f.

⁶¹ Cf. Lund, *Min vei*, 84f.

bildet av visne blomster og uttørkende gress, kontrastert med JHWHs evige varighet. I det fjerde avsnittet blir Jerusalem/Sion personifisert som gledesbudbærer (v.9) og JHWH som den varsomme gjeteren (v.10f.). Berges tilnærmer seg perikopen på det språklige nivået og deler perikopen inn i 5 strofer (nesten likt som Lund bare siste avsnittet delt i to): I v.1f.; II vv.3-5; III vv.6-8; IV v.9; V v.10f. Påfallende er hans observasjon at ordfeltet verba-decendi bare finnes i de første fire strofene (cf. אמר - å si, קרא - å rope, דבר - å tale, קוא - røst, דָּבַר - ord, מְבַשֵּׂרַת - (gledes)budbærer). Strofene I-IV blir også holdt sammen ved sine imperativer, som strofe V ikke har. Berges ser en slags parallellisme mellom strofe I og IV og strofe II og III. Den blir særlig tydelig når man ser på eiendomspronomenene til Gud: I og IV bruker «deres Gud» og II og III bruker «vår Gud». Parallellismen skal også gjenspeiles i antall og plassering av imperativene, men jeg synes denne observasjon er litt for anstrengt. Strofe V karakteriserer Berges som en slags avslutning med interjeksjonen «הִנֵּה - se».

Den narrative analysen er vanskelig å gjøre fordi perikopen gir lite informasjon om historisk forankring, anledning til situasjonen, tid og sted. Derimot er det en del aktører som opptrer på forskjellige måter. Helt sentralt er tre aktører: JHWH/Gud som den aktive og talende aktør, Jerusalem/Sion som mottaker av budskapet og budbærer (passiv og aktiv) og Judas byer som framtidig mottaker av budskapet (passiv). Det finnes også to aktører til som ikke blir identifisert, nemlig røsten og eventuelt en person til /en røst som identifiseres med en jeg. Denne spør: «Hva skal jeg rope?». De to anonyme aktørene er relativt aktive, i hvert fall i den grad at de deltar i kommunikasjonen. Hvordan de fem aktørene forholder seg til hverandre skal jeg se på etter at jeg har analysert perikopens form, noen sentrale motiver og stikkord.

Selv om det har skjedd mye i jesajaforskningen i de siste 30 årene, synes forskerne at det fortsatt er vanskelig å putte vv.1-11 i et fast sjangerskjema.⁶² Jeg skal ikke gi en helhetlig oversikt over formhistorien til perikopen, men heller presenterer noen viktige påstander om perikopens form, som jeg skal ta stilling til. Loretz gir en god oversikt over forskjellige formanalyser hvorav jeg skal presentere noen. Begrich og Elliger mener at vv.1-8 har enkelte trekk av profetens kallsopplevelse, som profeten erfarer i eksil på en nyttårsdag. Dette synes jeg er vanskelig å anta, fordi det finnes ingen

⁶² Cf. Loretz, *Gattung*, 210. Berges, *Jesaja 40-48*, 91.

innledning i form av et Gudsord. Videre mangler det et slags tegn for kallet, som er ganske typisk for profetenes kall (cf. Jes 6.8f., Jer 1). Westermann går ut fra en rekke rop og befalinger som finnes i perikopen. Han deler perikopen i fem avsnitt som framstiller fem forskjellige former: «v.1-2 als Heilsorakel [...], v.3-5 als Gerichtsrede, [...], v.6-8 als Disputationsrede oder Bestreitung, in der die Berufung des Propheten angedeutet sei, und c.9-11 als eschatologisches Loblied»⁶³. Særlig med formen „Gerichtsrede“ i vv.3-5 har jeg utfordringer, fordi versene ikke har en før-eksil-karakter. Likeså synes jeg det er vanskelig å tolke vv.6-8 som en dispuTT med profeten, fordi teksten gir for lite informasjon om hvem som motstrider. Vincent mener derimot at det dreier seg om en beretning om et ritual som gjengir en visjon i den himmelske samlingen. Kiesow kritiserer Elliger, Westermann og Vincent for deres formbestemmelser ved å påpeke at de ikke tar hensyn til perikopens tilblivelse og dens redaksjonshistorie.⁶⁴ Loretz (som henviser til Kiesow) påstår at det dreier seg om såkalte *heroldsinstruksjon(er)*. Riktignok tar Loretz avstand fra Kiesows tese som sier at det dreier seg om en dobbel heroldsinstruksjoner i vv.1-10, siden det er ganske usannsynlig at det finnes to instruksjoner i en så kort tekst.⁶⁵ Berges følger denne tankegangen og gir medhold i at det dreier seg om en slags instruksjon, men for ham er denne en profetisk instruksjon uten at han påstår at det dreier seg her om en kallsberetning.⁶⁶ Sammen med Berges forstår jeg perikopen som en slags instruksjon om å forkynne trøstebudskapet, som blir iscenesett ved de forskjellige aktørene og stemmene. Videre påstår jeg at sjangerbestemmelsen kan ses på uavhengig av hvem som blir instruert og hvem som instruerer.

⁶³ Loretz, *Gattung*, 211.

⁶⁴ Cf. *Ibid.*, 213.

⁶⁵ Cf. *Ibid.*, 215.

⁶⁶ Cf. Berges, *Jesaja 40-48*, 92.

4. Stikkord- og motivanalyse

4.1. Trøst

Perikopen åpner med budskapet om trøst som kommer fra Gud og skal rettes mot hans folk. Ordet «å trøste» spiller en sentral rolle og framstiller en kontrast til domsordene. Det er påfallende at boken tar et slags vendepunkt i kapitel 40, som gjør at trøstebudskapet står mer sentral i den andre delen av boken. Så viser min filologiske undersøkelse av ordet מנחם, at det blir brukt 17 ganger i hele boken, hvorav bare én gang⁶⁷ i betydningen «å trøste» (cf. 12:1) før perikopen. Derimot dukker ordet מנחם opp som en rød tråd gjennom resten av boken (cf. 49:13; 51:3.12; 52:9; 61:2; 66:13)⁶⁸. Slik blir en tematisk vektoverføring i boken fra domsord (dominert i Jes 1-39) til trøsteord (dominert i Jes 40-66) synlig. Dette blir understreket gjennom bruken av ordet מנחם.

4.2. Sion/Jerusalem

Jerusalem blir nevnt i v.2 og er trøstebudskapets mottaker her. Byen blir igjen nevnt, sammen med Sion i v.9, men denne gangen blir Jerusalem/Sion personifisert som gledesbudbærer. Både Jerusalem og Sion (Datter Sion) blir nevnt overveldende mange ganger i hele Jesajaboken (Jerusalem 49 ganger/Sion 47 ganger, i 16 vers forekommer begge ord samtidig). I GT blir Jerusalem/Sion ofte brukt som begrep hvor lokal-historiske hendelser og eskatologiske forandringer avspeiles. I tiden før eksilet får byen en viktig betydning for kulttteologien. Denne blir mer tydeliggjort i forestillingen om Jerusalem som sted for kongetronen (Gud som konge – «basilomorft»). Guds (som konge) relasjon til menneskene, folket, Israel og Jerusalems beboer blir ofte framstilt gjennom tale om størrelsen Jerusalem/Sion.⁶⁹ Jerusalem/Sion med byvoll, hus, tårn og tempel tilbød også tilflukt til menneskene i trengsel.⁷⁰ Nettopp fordi byen har en så

⁶⁷ Jeg ser bort fra: 22:4 (trøstemotivet avvist) og 1:24 (מנחם en annen betydning enn i 40:1).

⁶⁸ Jeg ser bort fra: 51:19 (ikke som budskap), 54:11 (trøstemotivet avvist) og 57:6 (מנחם en annen betydning enn i 40:1).

⁶⁹ Cf. Steck, *Gottesknecht*, 126f.

⁷⁰ Cf. *Ibid.*, 131.

pass viktig rolle for menneskene og deres religiøse liv blir den også heftig kritisert for sin rikdom og en «urett, falsk» livstil (menneskene som har distansert seg fra Gud). Noen gammeltestamentlige forfattere personifiserer byen som en kvinne. I noen tekster får byen også en frelseshistorisk betydning.⁷¹ Denne korte beskrivelsen av Jerusalem skal bare vise hvor sentral byen er i Jesajaboken og dens tilblivelse, og eventuelt hjelpe til med å avgrense hvilke andre tekster i Jesajaboken som har en sammenheng til perikopen. Det er lettest å finne tekster hvor Jerusalem blir omtalt positivt, får en positiv rolle eller får tilsagt et positivt budskap/trøstebudskap: 1:(8).27; 2:3; 4:3-5; 10:24; 12:6; 14:32; 24:23; 27:13; 28:14.16; 30:19; 31:5; 33:5.20; 35:10; 37:32; 40:2.9; 41:27; 44:26.28; 46:13; 51:11.16f.; 52:1f.7-9; (59:20); 60:14; 62:1.6f.; 65:18f.; 66:(8).20. Av de 80 vers som jeg har sett på er Jerusalem/Sion 43 ganger nevnt i en positiv forståelse, og i tillegg er tekstene jevnt fordelt i hele Jesajaboken. Dette viser hvor viktig Jerusalem/Sion har vært også gjennom hele tilblivelsesprosessen til Jesajaboken.

4.3. Røst roper/sier

Ordet קול dukker 36 ganger opp i Jesajaboken. Det er karakteristisk for perikopen at røsten gir instruksjoner, nemlig om å rydde JHWHs vei og jevne ut en vei i v.3, om å rope om menneskets forgjengelighet i v.6 og om å forkynne Guds presens i v.9. Det blir ikke tydelig hvem som skal ta imot instruksene, men den som er i dialog med røsten (jeggpersonen i v.6) forteller om sin auditive opplevelse. Perikopen bruker קול som subjekt to ganger, og så som objekt den tredje gangen. Det er viktig å se på hvordan קול skal agere, altså hvilket verb קול står sammen med. I v.3 skal stemmen rope (קורא קול). Denne ordkombinasjon fant jeg utover perikopen i 6:4. I samme kapittel fant jeg også ordkombinasjonen «stemmen sier» (קול אמר), nemlig 6:8. I v.9 skal stemmen løftes opp (קולו [...].הרימי), slik også i 13:2; 37:23; 58:1, men subjektet i disse versene er ikke Sion som gledesbudbærer. Tilbake til de to like ordkombinasjonene (stemme roper/stemme sier) må det også sies at både i 6:4.8 og i 40:3.6 er stemmen del av en slags dialog. Dette understreker også likheten mellom de to tekstene.

⁷¹ Cf. Maier, *Stadt*, 367.

4.4. Vei i ørkenen/ødemarken

I v.3 finnes det to lexemer for ordet vei: דֶּרֶךְ i ørken og מַסְלָה i ødemarken. I begge tilfeller er det ikke påpekt hvor veien begynner og hvor den skal føre til. דֶּרֶךְ blir nærmere bestemt, nemlig JHWHs vei som skal ryddes. מַסְלָה derimot er ikke bestemt, men skal jevnes ut for Gud. Jesajaboken bruker veimotivet veldig mye (דֶּרֶךְ 58 ganger, מַסְלָה 9 ganger), men i ulike kontekster og på forskjellige måter. I grove trekk kan man skille mellom den fysiske vei og den metaforiske veien. Den fysiske kan være en vei til et bestemt sted (ofte Jerusalem/Sion), tolkes som en «pilegrimsvei» til Jerusalem/Sion eller anses som veien fra eksilet (eventuelt assosiert med første utferden fra Egypt). Den metaforiske veien blir tolket som en åndelig troslivsvei av mennesker eller JHWHs virken/planer (når de begge strider mot hverandre, ofte tydeliggjort ved possessive pronomen).⁷² For å se om vei-motivet fra v.3 finnes i andre tekster fra Jesajaboken skal jeg se hvordan disse brukes i sin kontekst i forhold til verbene «rydd/jevn ut», «ørken/ødemarken» og «JHWHs» og «ikke possessiv bestemte, men positive» veier. Analysen min viser at følgende tekster bruker «JHWHs vei» (eksplisitt og implisitt): 2:3; 42:24; 49:11; 55:8f.; 63:17; 64:4. Videre blir veien positivt omtalt, men ikke bestemt som JHWHs vei i disse tekster: 11:16 (מַסְלָה ellers med דֶּרֶךְ); 30:11.21; 35:8; 40:14; 42:16; 43:16; 48:15.17; 49:9; 59:8. I to tekster skal veien ryddes: 57:14 og 62:10 (her begge lexemer for vei). Bare et sted utenom vår perikope skal veien jevnes ut: 45:13. I 43:19 er veien også plassert i ørken (ødemarken blir nevnt i samme vers).

Ørken/ ødemarken

Kreuzer skriver i sin artikkel om ørken-motivet i GT at det finnes en sammenheng mellom betegnelsen for מִדְבָּר (ørken) og דְּבָר (beitemark) og steppe, som kan peke på områder som er for dårlig beitemark. Han påstår videre at צִרְבָּה (ødemarken) utelukkende brukes negativt.⁷³ Dersom man følger hans beskrivelse blir det likevel påfallende at ørken og ødemarken i v.3 blir framstilt som et sted hvor det skal gjøres noe positivt. Dette skal være utgangspunkt for å se hvilke av de 24 stedene i Jesajaboken (her brukes ordene מִדְבָּר og צִרְבָּה) framstiller ørken/ødemarken som

⁷² Cf. Zehnder, *Weg*, 439-441.

⁷³ Cf. Kreuzer, *Wüste*, 457.

sted(er) for en positiv handling (stedet for JHWHs vei). Analysen min viser at Jesajaboken bruker ørken/ødemarken som et sted for en positiv handling på flere steder, og videre blir ørken/ødemarken også framstilt som et omformet sted med vann og rik vegetasjon (cf. 32:15f.; 35:1.6; 41:18f.; 42:11; 43:19f.; 51:3.) Her observerer jeg to interessante funn. For det første er det påfallende at ørken/ødemarken blir hovedsakelig framstilt som et positivt sted etter perikopen (utenom 32:15f. og 35:1.6). Det andre viser at ødemarken ofte dukker opp sammen med ørken (cf. 35:1.6; 40:3; 41:19 og 51:3).

Jevn ut terreng

I v. 4 beskrives det en utflating av landskapet ved at dal skal heves, fjell/haug skal senkes, det bakkete skal bli til slette og det ruglete til dalbunn. Når man leser utflatingen i sammenheng med v.3, så leser jeg at landskapet skal jevnes ut slik at ingen ting forstyrrer den nevnte veien. Jeg har sett når גַּיָא (5 ganger), הַר (57 ganger), גְּבֻעָה (14 ganger), עֲקֵב (to ganger), מִישׁוֹר (tre ganger), רֶכֶס (én gang), בְּקָעָה (tre ganger) blir brukt i Jesajaboken, og hentet ut de teksten som beskriver en utflatingsbevegelse. Av de undersøkte tekstene er det bare disse stedene som tyder på en liknende utflating (eller endring av landskapet): 2:14; 41:15; 42:16; 54:10.

4.5. Folket er gress

Dette motivet er et klassisk motiv som ofte ble brukt i poetiske salmer og i profetiske tekster som et bilde på forgjengelighet og svakhet. Motivet henviser til den naturlige tilværelsen av markblomster og gress som spirer etter det har regnet, men dør fort igjen på grunn av hete og varm, tørr østavind.⁷⁴ I vv.6-8 blir dette motivet koblet sammen med folkets kortvarige liv og dets svake troskap. Jeg har sett hvordan ordet תְּצִיר (gress) og צִיץ (blomst) blir brukt i Jesajaboken og hvor disse blir sammenliknet med mennesker/folk. Utenfor perikopen dukker תְּצִיר bare opp seks ganger, hvorav det sammenligner gress med menneskets forgjengelighet bare to ganger (37:27; 51:12).

⁷⁴ Cf. Neumann-Gorsolke, *Pflanzen*, 337.

Ellers blir $\gamma\gamma$ bare brukt i sammenheng med Ve-ropene mot Efraim, (28:1.(4)) og i perikopen.

4.6. Gjeter

I v.11 brukes bildet av en gjeter som skal gjete sin flokk, samle og bære lammene og lede dem varsomt. Kort sagt, den gode gjeteren som skal passe og lede sin flokk (eksplisitt cf. Sal 23:1; Jer 31:10). Lexem רעה brukes 22 ganger i Jesajaboken, men bare åtte ganger i qal-formen som partisipp (13:20; 31:4; 38:12; 40:11; 44:20.28; 56:11; 63:11). Jeg ser gjetermotivet i v.11 som en del av trøstebudskapet og dermed i en positiv kontekst. Denne positive konteksten kan eventuelt gjenspeiles igjen i 44:28, men her blir gjeteren eksplisitt kalt ved navn, nemlig Kyros. Om det finnes en sammenheng mellom 40:11 og 44:28 er vanskelig å si, men skal ikke utelukkes. På grunn av stikkordanalysen min vil jeg også peke på to andre tekster som bruker gjetermotivet implisitt. I 49:9-11 fortelles det om at fanger skal beite langs veiene og at han som er barmhjertig skal lede dem (vei-motivet!). I 66:12.18 vil JHWH «bære» og «samle» mennesker («dere»/ «alle folkeslag»), dette antyder også motivet JHWH som gjeter (i dette tekstavsnittet står Jerusalem veldig sentralt!).

4.7. Samspill av motiver/stikkord

Min analyse viser til en del tekster i Jesajaboken som bruker de samme motivene som forekommer i perikopen. Når man setter opp en kapitteloversikt med funnene, er det særlig noen kapitler/tekstavsniitt som stikker fram, siden disse tar opp flere motiver og bruker mye av de samme lexemene. Videre trekker seg det sentrale ledemotivet i perikopen, trøstemotivet, som en rød tråd gjennom hele Jesajaboken, ofte i sammenheng med de analyserte motivene. Røst-motivet er derimot unikt og har bare én direkte kobling i Jesajaboken, nemlig kapittel seks. I vedlegget har jeg samlet sentrale tekstavsniitt (av kapittel 1, 2, 6, 12, 28, 36, 41, 42, 49, 51, 52, 61, 62 og 66), som skal være utgangspunkt for å drøfte perikopens plass i Jesajabokens komposisjon.

5. Kommentarer til stikkordanalysen

I dette kapittel skal jeg kommentere de stikkordforbindelsene som jeg har sett i utvalgte kapitler. Utvalget av tekstene begrenser seg til Jes 1; 2; 6; 12; 28; 36; 41; 42; 49; 51; 52; 61; 62 og 66. Utgangspunkt har jeg tatt i de versene som bruker like stikkord, men det viste seg å være gunstig også å se på naboversene som belyser den nærmere kontekst. Relevante vers er framstilt i tabellen som ligger ved. Tabellen samler de utvalgte versene både på norsk og hebraisk i de to kolonene på venstre side. Versene er ikke alltid satt opp i en kronologisk rekkefølge. Dette har noe å gjøre med at jeg har prøvd å sortere tekstene etter motivene. Kolonene på høyre siden viser relevante vers fra perikopen som bidrar til å tydeliggjøre stikkordforbindelsene. Markante lexemer har jeg markert i kursiv i den norske teksten og i rødt i den hebraiske teksten.

Jes 1

Utgangspunkt til versutvalget av Jes 1, har vært stikkord בַּת־צִיּוֹן (1:8 datter Sion) og צִיּוֹן (1:27 Sion). Versene mellom disse to stikkordene tematiserer blant annet אֲשׁוּרָה (1:18 syndene deres) som også forekommer i 40:2. Utover dette observerte jeg den ordrette glossen כִּי פִי יְהוָה דָּבַר (1:19 og 40:5 For JHWHs munn har talt) i begge tekstene. Både 1:8 og 1:27 profeterer (datter) Sion en framtid, først hvor Sion skal være igjen og så om at Sion skal løses ut ved rett, slik at det er påfallende at Sion får en ekstra rolle i den framtidige dommen. I perikopen ser det ut som at Jerusalem/Sion allerede har erfart dommen i følge 40:2 («hun har fått av JHWHs hånd det dobbelte for alle sine synder»). Her ser jeg også en sammenheng til 1:18, hvor JHWH sier at syndene skal bli tilgitt. Derimot står glossen «For JHWHs munn har talt» i en annen sammenheng enn i perikopen, men en sammenheng som også finnes i perikopen, nemlig folkets troskap (cf.1:19-20 og 40:6-8). De utvalgte versene i Jes 1 peker allerede fram mot temaer som er sentrale i perikopen og fungerer dermed som innledning til sentrale temaer i Jesajaboken.

Jes 2

I dette kapittel har jeg sett flere stikkordforbindelser til perikopen. I tabellen har jeg adskilt 2:3 fra de andre utvalgte versene i Jes 2. 2:3 har følgende stikkordforbindelser til perikopen: עַמִּים (cf. 40:1 folk), מְצִיּוֹן (cf. 40:9 Sion), מִירוּשָׁלַם (cf. 40:2.9 Jerusalem), וּדְבַר־יְהוָה (JHWHs ord cf. 40:8 Guds ord), מִדְרָכָיו (40:3 JHWHs vei) וְאָמְרוּ (cf. 40:6.9 å si) og הַר־יְהוָה (JHWHs fjell som et synonym til Jerusalem/Sion). Det første som er synlig er at stikkordene i Jes 2:3 blir brukt på en annen måte enn i perikopen (f.eks. ikke Guds folk, men mange folk; JHWHs veier i flertall) men likevel er det tydelig at tekstene kjenner til hverandre. 2:3 beskriver en slags pilegrimsreise av folkene som skal til Jerusalem/ Sion/ JHWHs fjell, slik at verset har fokus på byen. Begrunnelsen er at det skal gå ut lov og JHWHs ord fra byen. Her ser jeg en parallell til 40:9 hvor Jerusalem/Sion er gledesbudsbærer, altså skal stige opp på et høyt fjell for å forkynne et godt budskap. Det kan tenkes at de mange folkene i 2:3 er Judas byer i 40:9. Etter mitt skjønn, har veimotivet i 2:3 JHWHs vei i 40:2 som utgangspunkt. I perikopen står det bare at JHWHs vei skal ryddes, mens i 2:3 skal veien læres til folkene slik at de kan gå på den. Det blir tydelig at 2:3 har sterke stikkordforbindelser til perikopen, men forutsetter en annen situasjon enn i 40:1-11.

2:12-17* bruker et likt metaforisk språk som blir tydelig i følgende stikkordforbindelser: הַרְמִים, וְגָרָם, הַרְמִים, רוֹם (2:12.14.17 å være høyt og cf. 40:9 å oppløfte), הַנְּשֹׂאוֹת, קַל־נֹשֵׂא (2:12.14 noe som kneise cf. 40:4 å heve), וְשֹׁפֵל, וְשֹׁפֵל (2:12.17 å fornedre cf. 40:4), קַל־, הַהָרִים (2:14 fjell cf. 40:4.9), קַל־הַגְּבוּעוֹת (2:14 høyde cf. 40:4), גְּבָה (2:15 høyt cf. 40:9). I perikopen blir alle disse lexemene brukt for å beskrive at naturen skal jevnes (bortsett fra 40:9, verset er vanskelig å sette i kontekst med 2:12-17), mens Jes 2:12-17 utvider og spesifiserer hva som skal jevnes, nemlig sedertrær i Libanon og eiker i Basan (2:13), opphøyde tårn og festningsmurer (2:14), alle Tarsis-skip og skuter (2:16) og menneskets stolthet (2:17). Det er tenkelig at redaktøren til Jes 2:12-17 kjente til perikopen og spesifiserte, eventuelt historiserte hendelse i 40:4.

Jes 4

Utgangspunktet til de utvalgte versene i Jes 4 har vært הַר־צִיּוֹן, בְּנוֹת־צִיּוֹן, בְּצִיּוֹן (4:3 Sion, 4:4 Sions døtre, 4:5 Sion-fjellet), בִּירוּשָׁלַם, בִּירוּשָׁלַם, בִּירוּשָׁלַם (4:3f. Jerusalem) og בְּרוּחַ, בְּרוּחַ (4:4 Ånden). Tekstavsnittet 4:2-6 taler om Jerusalems/ Sions fremtid, slik at

byen/fjellet og befolkningen er i hovedfokuset til teksten. Denne fokuseringen finner vi også i perikopen (cf.40:1f.9). Teksten innleder med «Den dagen» som peker på hendelsene som er beskrevet i de følgende versene. Hendelsene om at JHWH skal vaske skitten av Sions døtre og skylle bort alt blodet fra Jerusalem ser ut som å ha sin parallell i 40:2 hvor det skal tales til Jerusalem at hennes skyld er betalt og syndene tilgitt. I 4:4 beskrives det at dette skjer ved Ånden, mens 40:2 ikke sier hvordan. Derimot blir Ånden framstilt som et guddommelig dømmeverktøy i 40:7, slik at Ånden får en slags dømmefunksjon i begge tekster. Når man leter etter flere stikkordforbindelser i 4.2-6 og 40:1-11, så støter man på *על-פל-כבוד* og *וילכבוד* (4:2.5 herlighet cf. 40:5). Forskjellen mellom de to er at perikopen forteller om at JHWHs herlighet skal åpenbares for alt kjøtt, mens 4:2-6 forteller om at JHWHs spire skal bli til herlighet og at all herlighet skal være vernet. Denne forbindelsen kan tyde på at JHWH åpenbarer seg i herlighet, men kan også åpenbare seg i spiren (en slags identifikasjon?). Uansett, blir det tydelig ved stikkordanalysen at 4:2-6 taler om Sions håpefulle fremtid, som har begynt i 40:1-11.

Jes 6

Stikkordene *אָת־קוֹל אֲדוֹנָי*, *מִקּוֹל הַקּוֹרָא*, *וְקוֹרָא* (6:3 å rope, 6:4 røsten ropte, 6:8 Herrens røst sa cf. 40:3.6) og *אָמַר*, *וַיֹּאמֶר*, *וְאָמַר*, *וַיֹּאמֶר* (6:3.5.7f. å si cf. 40:6.9) er utslagsgivende for forbindelsen til perikopen. Den nærmere konteksten viser til flere stikkordforbindelser, nemlig *עַם* (6:5 folk cf. 40:1), *וְחַטָּאתֶיךָ* (6:7 synd cf. 40:2), *פְּוֹנֶיךָ* (6:7 skyld cf. 40:2) *כְּבוֹדֶךָ* (6:3 herlighet cf. 40:5) og *הִגֵּד* (6:7 se! cf.40:9f.). Stikkordene setter begge tekstene i relasjon til hverandre ved en dialogisk oppbygning og liknende innhold. Selv om Jes 6 presenterer en samtale mellom Herrens røst, serafene og en jeg-person, mens perikopen presenterer en samtale mellom en røst, Herrens røst og en jeg-person, er likheten i forhold til lexembruken påfallende. Serafene roper til hverandre og forteller om JHWHs herlighet. Hvis man leser 40:3-6 i et avsnitt, så leser man at en røst forkynner at JHWHs herlighet skal åpenbares. Dette er den første parallellen. Den neste påfallende parallellen er at en jeg-person svarer på røsten (6:4f.8), slik også i 40:6. Videre finnes det en differensiering mellom det urene folket (6:5) og jeg-personen som blir ren ved at en seraf rører ved leppene til den slik at syndene og skylden til den er tatt bort (6:6). Derimot står det i 40:1f., at Jerusalems skyld er betalt og at hun har

fått for alle synder. Det virker slik at 40:1-11 vil minne på situasjonen i Jes 6, men samtidig forteller om at situasjonen har forandret seg.

Jes 12

Tekstavsnittet 12:1.6 byr וַתִּנְחַמְנִי (12:1 å trøste cf. 40:1) og צִיּוֹן (12:6 Sion cf. 40:9) som stikkordforbindelser, som viser til flere stikkordforbindelser i tekstavsnittet 12:1-6 הַיְּהוָה (12:2 se! Cf. 9f.), קְרָאֵוּ (12:4 å rope cf. 40:3.6), וְאַמְרָתֶם, וְאַמְרָתֶם (12:1.4 å si cf. 40:6.9) og בְּעַמִּים (12:4 folk cf. 40:1). Innledningen til tekstavsnittet «Den dagen» peker til en framtidig hendelse. Hendelsen innebærer at JHWH var både harm og trøst. Derimot er trøsten i 40:1 som et oppdrag, slik at den ikke enda har blitt gitt. Selv om 12:2 sier at personen ikke frykter og at Gud er sin styrke (dette kan minne på 40:9f.), ser jeg ingen direkte stikkordforbindelse på grunn av forskjellige hebraiske lexemer. Derimot kan det trekkes en parallell mellom 12:4-6 og 40:9f. Begge steder er det nemlig (beboerne til) Sion som blir oppfordret til å forkynne, men i 12:4 til folkene og i 40:9 til Judas byer. Om folkene kan identifiseres med Judas byer er vanskelig å si.

Jes 28

I tekstavsnittet 28:1-5 er det tre stikkord som skaper en forbindelse til perikopen, nemlig וְצִיָּת נִבְלָה, וְצִיָּץ נִבְלָה (28:1.4 visnende blomst cf. 40:6-8), גֵּיא (28:4 dal cf. 40:4) og עַמּוֹ (28:5 folk cf. 40:1). Mens de visnende blomstene er et generelt bilde for mennesker og dets troskap i perikopen, spesifiseres dette bildet for Efraims herlige hodepryd (Efraims lederne). 28:5 forteller om den positive fremtiden av JHWHs folk, mens Guds folk først må trøstes i 40:1. Dette peker på at dagen som 28:5 forteller om ikke enda har intruffet i 40:1. Jeg har lagt merke til at forholdet mellom JHWH/ Gud og folket er uendret, siden folket er fortsatt possessivt bestemt som JHWHs folk.

Versene 28:14-16 retter seg mot spotterne i Jerusalem, men sier samtidig at JHWH skal sette en grunnstein på Sion. Stikkordforbindelsen er her הָעַם (28:14 folk cf. 40:2), בִּירוּשָׁלַם (28:14 Jerusalem cf. 40:2.9), בְּצִיּוֹן (28:16 Sion cf. 40:9), אֲדַבְּרֵי יְהוָה הַגְּנִי (28:16 JHWH/ Herren cf. 40:10) וְדַבְּרֵי יְהוָה (28:14 JHWHs ord cf. 40:8 Guds ord). Teksten beskriver Jerusalem som en by styrt av spottere som skal høre på JHWHs ord. Her ser jeg den første parallellen til perikopen, som sier at Guds ord består for evig. Til

tross for ledelsen i Jerusalem, fortelles det i 28:16 at Herren/JHWH (legg merke til like betegnelser for Gud cf.40:10) legger en grunnstein på Sion. Denne grunnsteinen nevnes ikke i 40:1-11, men det kan tenkes at grunnsteinen i 28:16 mener mennesker i Sion, som kan identifiseres med de som skal trøstes i 40:1 og med Sion som gledesbudbærer i 40:9. Men dette er bare spekulasjoner, som tekstene ikke gir informasjon om.

Jes 35

Jes 35 bruker mange motiver og stikkord som også finnes i perikopen. Jeg har delt kapittelet i tre avsnitt for å gi en bedre oversikt over de forskjellige stikkordforbindelsene.

Det første avsnittet omfatter 35:1f.6f. og viser til følgende stikkordforbindelser: מְדִבָּר, בְּמִדְבָּר (35:1.6 ørken cf. 40:3), עֲרָבָה, בְּעֲרָבָה (35:1.6 ødemarken cf. 40:3), יָרְאוּ כְבוֹד-יְהוָה (35:2 å se JHWHs herlighet cf. 40:5) og חֲצִיר (35:7 gress cf. 40:6-8). Det er påfallende at ørken og ødemarken brukes to ganger i ett vers, fordi dette minner om bruken i perikopen. Videre gis det en beskrivelse om omformingene av ørken og ødemarken i 35:6 som kan settes i forbindelse med JHWHs vei som skal ryddes i disse områdene (cf. 40:3). En sterk parallell danner også JHWHs herlighet som skal åpenbares og bli sett (35:2), men med forskjellen at denne skal rettes mot alt kjøtt i 40:5. Gressmotivet fra perikopen er vanskelig å finne igjen i dette avsnittet, fordi lexemen for gress blir brukt i en annen sammenheng i 35:7 enn i perikopen.

Det andre avsnittet omfatter 35:3-6 som byr følgende stikkordforbindelser til perikopen: חֲזָקוּ (35:3 å styrke cf. 40:10), לֵב (35:4 hjerter cf. 40:2), אַל-תִּירְאוּ (35:4 vær ikke redde cf. 40:9), הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם (35:4 Se, deres Gud! Cf. 40:9) og יָבוֹא, יָבוֹא (35:4 å komme cf. 40:10). Oppfordringen om å si til de urolige hjerter i 35:4, minner om innledningen «tal til Jerusalems hjerte» i 40:2, men bortsett fra lexemen hjerte følger 35:4 mye mer språket i 40:9f. 35:4 har to sterke paralleller til 40:9 ved å bruke ordrett de samme utsagnene, nemlig frykt ikke og se deres Gud. Likevel er adressatene til disse utsagnene forskjellige. «Frykt ikke» rettes mot Jerusalem og «Se deres Gud» skal rettes mot Judas byer, mens 35:4 vender seg mot de urolige hjerte. Slik kan det formodes i en kontekstuell lesning, at 35:4 mener med urolige hjerte både Jerusalem og Judas byer. Den like språkhorisonten i Jes 35 blir også understreket ved bruk av

ordet å styrke, selv om det er JHWH som kommer i styrke i 40:9 og 40:3 oppfordrer til å styrke slappe hender. Verbet «å komme» blir brukt markant både i 35:4 og 40:10, men har forskjellige subjekter. Dette er ikke helt uvesentlig (avvikende fra Bibeloversettelsen 2011!), fordi i 35:4 er det ikke Gud selv som kommer, men hevn og hans gjengjeld kommer, mens 40:10 forteller om at JHWH kommer sammen med lønn og gjengjeldelse.

Det tredje avsnittet omfatter de siste tre versene av kapittel 35, som har forbindelser til veimotivet i 40:3. Stikkordforbindelsene mellom perikopen og 35:8ff. er *דָּרָה, וְדָרָה, וְדָרָה* (35:8 vei cf. 40:3), *מַלְלוּל* (35:8 vei cf. 40:3 annen staving men likner veldig), *וּבְאוּ* (35:10 å komme cf. 40:10) og *צִיּוֹן* (35:10 Sion cf. 40:9). I siste delen av Jes 35 er veien som blir kalt den hellige veien et sentralt bilde. I 40:3 er veien bestemt som JWHHs vei, men utover dette blir det ikke sagt hvor den begynner og hvor den slutter. Derimot er veien i 35:8-10 bestemt for de som er løst ut og befridd av JHWH. Det er de som kommer hjem til Sion som skal gå på den.

Jes 41

Utgangspunkt til versutvalget i Jes 41 har vært følgende stikkord: *הַרִים* (41:15 fjell cf. 40:4.9), *וּגְבוּעוֹת* (41:15 hauger cf. 40:4), *בְּקִעוֹת* (40:18 dal cf. 40:4), *בְּמִדְבָּר, מִדְבָּר* (41:18f. ørken cf. 40:3), *בְּעֵרְבָה* (41:19 ødemarken cf. 40:3), *לְצִיּוֹן* (41:27 Sion cf. 40:9), *וְלִירוּשָׁלַם* (41:27 Jerusalem cf. 40:2.9), *מְבִשֵׁר* (41:27 gledesbud cf. 40:9) og *הַגֵּם, הַגֵּה* (41:15.27 se! cf. 40:9f.). 41:15 forteller om at Jakob i bildet av en treskeslede, skal treske fjell og hauger. 40:4 gir instruks for å senke fjell og hauger, men verset bruker ikke bildet av en treskeslede. Videre beskrives det en omforming av dalene, ørken og ødemarken i 41:18f., som kan minne om omforming av landskapet i 40:3f. Til tross for at begge tekster bruker mange samme lexemer, mangler det nok veimotivet i denne sammenhengen. 41:27 har fokuset rettet mot Sion og Jerusalem som skal få vite om et gledesbud. Dette verset står i nær relasjon til 40:9 som også bruker stikkordene (Jerusalem, Sion, gledesbud). Den store forskjellen er at 41:27 sender gledesbudet til Jerusalem, mens 40:9 identifiserer Jerusalem som gledesbudbærer, slik at Jerusalem allerede har fått vite om gledesbudet. Det spørres også om gledesbudet er «Se, der er de!», som står i strid med utsagnet fra 40:9 «Se, deres Gud!» og antyder en ankomstsituasjon. Jeg synes det er vanskelig å plassere 41:27 i konteksten sin, men ser stikkordforbindelsene til 40:9.

Jes 42

Det første tekstavsnittet 42:11-16 byr følgende stikkordforbindelser: מְדָבָר (42:11 ørken cf. 40:3), וְעָרָיו (42:11 byene cf. 40:9), הָרִים, הָרִים (42:11.15 fjell cf. 40:4.9), וּגְבֻעוֹת (42:15 hauger cf. 40:4), בְּדֶרֶךְ (42:16 vei cf. 40:3) og לְמִישׁוֹר (42:16 slette cf. 40:4). Det er påfallende at områdene ørkenen og byene står her sammen i en kontekst (42:11). Dette er annerledes i perikopen hvor ørken er stedet for JHWHs vei i begynnelsen av perikopen og Judas byene mottakere til gledesbudet i slutten av perikopen. 42:11 setter disse to sammen ved å si at disse skal gleder seg, noe som ikke er tematisert i perikopen. Derimot kan det ses en sammenheng mellom bildet om å forkynne fra en fjell(topp) (42:11 og 40:9). Men 42:11 snakker om at de som bor i Sela skal rope fra fjelltoppene, mens 40:9 sier eksplisitt at Jerusalem og Sion skal stige på et høyt fjell. Dette tyder på en annen situasjon i teksten, men språkverden likner nok i begge tekster. En lik språkhorisont ser jeg også i 42:15f. som forteller om at fjell og hauger gjøres øde og ulendt mark blir til slette. Disse bildene likner på en viss måte 40:4. Selv om 40:4 beskriver en annen omforming, nemlig en utflating av landskapet, tyder bruken av de samme lexemene til en felles språkhorisont. 42:16 forteller om at blinde skal føres på en vei de ikke kjenner. Veimotivet er altså i dette avsnittet representert, men ikke definert som JHWHs vei.

I kapittel 42 er det ett vers til som bruker veimotivet i sammenheng med stikkordet å synde. Følgende stikkordforbindelser fant jeg i 42:24: בְּדֶרֶכָיו (42:24 vei cf. 40:3) og וְאָנֹכִי (42:24 å synde cf. 40:2). For det første blir JHWHs vei omtalt i plural i 42:24. Videre er det påfallende at 42:24 skriver fra et «vi perspektiv», som forteller om at «vi syndet mot JHWH» og en annen gruppe, markert ved «de» ville ikke gå på JHWHs veier. Dette skriveperspektivet er litt vanskelig å sette i kontekst med perikopen, fordi perikopen ikke kjenner til et «vi» og «de». Videre er det ingen som skal gå på JHWHs vei, slik at en nektelse heller ikke er mulig. 40:2 beretter videre om at Jerusalem har fått av JHWHs hånd for alle sine synder, slik at det er rart at 42:24 framhever igjen folkets synder. Mine observasjoner tyder på at Jes 42* er situert i en annen tid, men likevel kjenner til språkhorisonten til perikopen.

Jes 49

Utgangspunkt for tekstutvalget 49:9-13 er stikkordene *יָרְעוּ מְרַעֲיָתָם* (49:9 å beite cf. 40:11 å gjete), *עַל־דַּרְכֵיכִים, לַדֶּגֶר, וּמִסְלֵתִי* (49:9.11 vei cf. 40:3), *יִנְהַלְם* (49:10 å lede cf. 40:11), *כִּי־נָחַם יְהוָה עַמּוֹ* (49:13 JHWH trøster sitt folk cf. 40:1). Jeg ser en forbindelse mellom gjetermotivet i 40:11 og beskrivelsen av omsorgen som skal sies til fanger. Dette fordi JHWH er den som skal lede fangene og de får lov et beite langs veiene. Mens tekstavsnittet i Jes 49 beskriver en konkret hjemreisesituasjon fra fangenskapet, gjør 40:11 ikke det. Men når man leser begge tekstene i kontekst, kan 40:11 også ha samme situasjon foran seg som 49. Veimotivet er meget sentralt i 49:9.11. En sammenheng til perikopen blir raskt tydelig ved å se at begge hebraiske lexemer for vei, som brukes i 40:4, også blir brukt i 49:11. Selv om bildene av beiting langs veiene og omforming av fjellene til vei ikke finnes i perikopen, er bildene forankret i en omforming av landskapet for veien. Det blir ikke eksplisitt sagt at fangene skal gå på JHWHs veier, men veiene skal bygges for fangerne. På denne måten utvikler tekstavsnittet i Jes 49 veimotivet fra 40:3. En sterk stikkordforbindelse framstiller 49:13 hvor det sentrale motivet om trøst til JHWHs folk kommer til uttrykk. Her fungerer JHWHs trøst for folket som en begrunnelse for å sikre hjemkomsten av fangene.

Jes 51

Utgangspunkt til tekstutvalget fra Jes 51 har vært følgende stikkord: *מִנְחָמָם, כִּי־נָחַם* (51:3.12 å trøste cf. 40:1), *צִיּוֹן, לְצִיּוֹן, צִיּוֹן* (51:3.16.11 Sion cf. 40:9), *מִדְּבָרָה* (51:3 ørken cf. 40:3), *וְעַרְבָתָהּ* (51:3 ødemarken cf. 40:3), *יְרוּשָׁלַם* (51:17 Jerusalem cf. 40:2.9), *דֶּגֶר* (51:10 vei cf. 40:3) og *חֲצִיר* (51:12 gress cf. 40:6-8). Den nærmere konteksten viser at det finnes flere stikkord som forekommer både i konteksten til de nevnte versene og perikopen. Derfor har jeg også sett på disse stikkordforbindelsene: *עוֹלָם, לְעוֹלָם, לְעוֹלָם* (51:6.8 til evig tid, 51:11 evig cf. 40:8), *אֶל־תִּירָאוּ, וְתִירָאוּ* (51:7 vær ikke redde, 51:12 å frykte cf. 40:9), *עַמִּי* (51:16 mitt folk cf. 40:1) og *דְּבַרִי* (51:16 Guds ord cf. 40:8). Siden tekstutvalget er relativt stort, har jeg delt det inn i følgende to avsnitt: 51:3.5f.7f. og 51:10-12.16f.

Det første avsnittet blir innledet med JHWHs trøst rettet mot Sion og Sions ruiner. Den direkte parallellen er 40:1 som forteller om trøstebudskapet som skal rettes mot hans

folk. Forskjellen mellom de to versene er at 51:3 spesifiserer hvem og ikke minst hva som skal trøstes. Sion spiller også en rolle utover i perikopen, mens Sions ruiner ikke nevnes i perikopen, slik at 51:3 utvider målgruppen til mottakerne av trøsten. Det samme verset beskriver omformingen av ørken og ødemarken som skal bli lik Eden og JHWHs hage. Denne sammenligningen forekommer ikke i perikopen. Likevel ser jeg en lik struktur mellom 51:3 og 40:1-5 som begynner med trøstebudskapet og som videre beskriver en slags omforming av landskapet. I 51:6.8 sies det at JHWH frelse og rettferd varer til evig tid. Den samme tidsangivelsen fant jeg i 40:8, hvor Guds ord består for evig. Begge ganger tilskrives det et evighetsperspektiv til noe som tilhører Gud/JHWH, som gjør at det settes en kontrast mellom det guddommelige og det jordiske. Utsagnet om at folk ikke skal frykte i 51:7, forkommer ordrett i 40:9. I perikopen blir dette sagt for å betrygge Sion og Jerusalem når Sion/Jerusalem skal forkynne om Guds presens, mens 51:7 setter denne betryggelse i en mer konkret situasjon, nemlig i en situasjon hvor andre spotter folket. Dette tyder på at 51:7 kjenner til en virkelighet som 40:9 kanskje aner om, men ikke enda ser for seg.

Det andre tekstavsnittet i Jes 51 beskriver en hjemkomstsituasjon av de som JHWH har befridd. Hjemkomsten blir sammenlignet og begrunnet med veimotivet fra Exodusfortellingen. Da folk reiste ut fra Egypt, hadde JHWH gjort havbunnen til en vei. Dette skape trøst for fangene som skal komme hjem, om at også de kan stole på at det finnes en vei som fører ut fra fangenskapet. 40:3 forteller om JHWHs vei i ørken og en vei for Gud i ødemarken, som ikke nevner hjemkomst av fangene eksplisitt og heller ikke reisemålet Sion. Derfor mener jeg at 51:10 tolker og utvider veimotivet fra perikopen. Likevel ser jeg at Sion får en meget sentral rolle både i 51:11.16 og 40:9. Hendelsene og utsagnet er kanskje forskjellige, men alltid fokusert på Sion (51:11 Sion er mål av hjemreisen, 51:16 Sions folk som de utvalgte, 40:9 Sion som gledesbudbærer). Det guddommelige evighetsperspektivet som jeg nevnte i forrige avsnitt, blir også nevnt i 51:11. Her vender de som JHWH har befridd, til Sion med evig glede. Adjektivet «evig» gjør at frigjørelsen får også et evighetsperspektiv, som tyder på en eskatologisk forståelse. 51:12 byr en eksplisitt påpekning om at trøsten kommer fra JHWH (legg merke til gjentatt «jeg»). Verset er nok påfallende i sin kontekst, fordi fortellerperspektivet skiftet fra en anonym forteller til en jeg-forteller, identifisert som JHWH. Derfor antar jeg at 51:12 ville koble tekstavsnittet i Jes 51 bevist til trøstebudskapet fra 40:1. Videre mener jeg at mottakerne til trøstebudskapet i 51:12 er de samme som de i 40:1, nemlig JHWH sitt folk. Gressmotivet i 51:12 står uten

sammenheng til sin kontekst, men minner nok om gressmotivet i 40:6-8. Dette understreker igjen den sterke forbindelse mellom perikopen og 51:12. 51:17 og de følgende versene personifiserer Jerusalem som en kvinne. Her ser jeg en sammenheng til 40:9 hvor imperativen som er rettet mot Jerusalem står i singular og feminin. Imperativen i 51:17 «Våkn opp Jerusalem» tyder på at Jerusalem skal gjøre seg klar til noe som kommer. Beskrivelsen av en klargjøring forekommer også i perikopen, men den er annerledes. For i 40:9 sies det at Jerusalem skal forkynne til Judas byer uten å være redd. Poenget er her at Jerusalem er redd og ikke forlatt og skadet som den nærmere kontekst til 51:17 forteller. Derfor konkluderer jeg at 51:17ff. beskriver en annen situasjon enn perikopen.

Jes 52

I Jes 52 fant jeg følgende stikkordforbindelser: צִיּוֹן, לְצִיּוֹן, צִיּוֹן, בֵּית־צִיּוֹן (52:1.7f. Sion, 52:2 datter Sion cf. 40:9), יְרוּשָׁלַיִם, יְרוּשָׁלַיִם, יְרוּשָׁלַיִם, יְרוּשָׁלַיִם (52:1f.9 Jerusalem (cf. 40:2.9), עַל־הַרְיָם (52:7 fjell cf. 40:4.9), קוֹל [...] קוֹל (52:8 stemme cf. 40:3.6.9) og נַחַם [...] עִמּוֹ (52:9 å trøste folk cf. 40:1). Den nærmere konteksten viste at det forekommer flere stikkordforbindelser utover de nevnte, nemlig: הַנְּבִיא (52:6 se! cf. 40:9f.), מְבַשֵּׂר, מְבַשֵּׂר (52:7 å bringe bud cf. 40:9), אֶת־זְרוּעַ (52:9 arm cf. 40:11) og יְרָאוּ, יְרָאוּ (52:8.10 å se cf. 40:5). I hele tekstavsnittet 52:1-10 blir Jerusalem og Sion nevnt påfallende mange ganger. De første to versene i kapittel 52 beskriver at Sion og Jerusalem skal forberede seg på JHWHs ankomst som blir profetert i 52:6. Oppfordring til klargjøring for JHWHs ankomst tyder på at kunngjøringen om at JHWH er på vei i 40:9f. (markert med «Se!») er snart fullført. Oppfordringen til klargjøringen blir begrunnet med at datter Sion skal løse lenkene sine for hun er fri igjen i 52:2. Fangenskapet er altså sluttet som også kan tolkes ut fra 40:2 «Jerusalem tjeneste er fullført». Her ser jeg en parallell. Fjellmotivet som et sted for å forkynne forekommer både i tekstavsnittet fra Jes 52 og perikopen. I 52:7 fortelles det at budbærer løper over fjellene og forkynner om frelse. Dette verset anser jeg som en konsekvens av forkynnelsesoppdraget som er beskrevet i 40:9. Når perikopen forteller om Sion og Jerusalem som budbærer som skal forkynne til Judas byer et gledesbud, så er beretning om denne forkynnelsen i 52:7 en bekreftelse på at oppdraget er oppfylt. Det er rart at budbærerene fra 52:7 sier til Sion at «Din Gud er konge». For hvordan kan Sion som blir identifisert som budbærer i 40:9 snakke til seg selv? Dette leser jeg slik at en del av befolkningen fra

Sion forkynte om gledesbudet til Judas byer og at akkurat de samme menneskene fortalte hjemme om at Gud er konge. Jeg mener at det foreligger en slags dobbelforkynnelse i 52:7. Sammenhengen mellom vaktmennenes stemme i 52:8 og stemmene i perikopen er vanskelig å sette i sammenheng med. Kanskje kan man se her en felles bruk av lexemen «stemme» som har noe viktig å si, nemlig i tilfellet til 52:8 at vaktmennene allerede kan se JHWH med egne øyne. Det beskrives altså her en ankomstsituasjon av JHWH. I 40:5 sies det at alt kjøtt skal se JHWHs herlighet. Lexemen for «å se» er det samme som blir brukt i 52:8.10, slik at jeg tolker 52:8 hvor vaktmennene allerede ser JHWH, som en begynnende fullføring av JHWHs åpenbaring for alle mennesker. JHWHs åpenbaring for hele jorden og dermed alt kjøtt blir så også bekreftet i 52:10. Del av JHWHs åpenbaring er også at folkeslagene ser JHWHs hellige arm (52:10), som jeg tolker som et guddommelig verketøy. Åpenbaringen av JHWHs arm peker også tilbake på slutten av perikopen, hvor det står at JHWH skal samle lammene med armen sin. Her ser jeg en parallell. Det sentrale trøstemotivet fra 40:1 forekommer også i tekstavsnittet i Jes 52. 52:9 sier at Jerusalems ruiner skal juble fordi JHWH trøster sitt folk. Dette tyder på at JHWH er allerede i gang med å trøste folket, slik at jeg anser trøsteoppdraget fra 40:1 som igangsatt. Jeg leser tekstavsnittet 52:1-10 som en fortsettelse av perikopen, fordi avsnittet refererer til mange oppdrag som er gitt i perikopen. Dette blir tydelig ved sterke stikkordforbindelser mellom de to tekster.

Jes 61

Særlig de første tre versene av Jes 61 viser til stikkordforbindelse til perikopen. Utgangspunkt til tekstutvalget har vært følgende stikkord: צִיּוֹן (61:3 Sion cf. 40:9), לְנַחֵם (61:2 å trøste cf. 40:1) og וְקָרָא, לְקָרָא, לְקָרָא (61:1-3 å rope cf. 40:3.6). Ved andre øyekast viser det seg at tekstavsnittet byr enda flere stikkordforbindelser, nemlig כִּי־אֶדְבָּר יְהוָה (61:1 JHWHs ånd cf. 40:7), לְבַשֵּׁר (61:1 å bringe et godt budskap cf. 40:9) og לֵב (61:1 hjerte cf.40:2). Hele tekstavsnittet er skrevet i stil av en jeg-forteller. Jeg-personen forteller at JHWH har sendt ham for å bringe et godt budskap for hjelpeløse, å forbinde knuste hjerter, å rope ut frihet for dem som er i fangerskap, å rope ut et år med nåde og en dag med hevn, å trøste sørgende og å gi de sørgende i Sion turban. Jeg har observert at tekstavsnittet har en lik språkhorisont som perikopen. Dette blir tydelig ved bruk av like lexemer, men disse brukes i en mye mer generell forstand.

Tekstavsnittet gir lite informasjon om en konkret situasjon som var utslagsgivende for vedkommende sin sendelse. Den eneste forankring til en konkret situasjon, blir synlig i 61:1 hvor det står at fangenskapet ikke enda er sluttet. Begrunnelsen for sendelsen av jeg-personen blir nevnt i 61:2, «for å rope ut et nådens år fra JHWH og en hevners dag fra vår Gud». Verken tidsangivelsen år eller dag er gitt i perikopen, slik at 61:1-3 ha en annen bakgrunn enn perikopen og gir trøstebudskapet en annen ramme.

Jes 62

Utgangspunkt til tekstutvalget i Jes 62 er følgende stikkord: לְבַת-צִיּוֹן, צִיּוֹן (62:1 Sion, 62:11 datter Sion cf. 40:9), יְרוּשָׁלַם, יְרוּשָׁלַם, אֶת-יְרוּשָׁלַם (62:1.6f. Jerusalem cf. 40:2.9), פָּנוּ דְרָרָה (62:10 rydd vei cf. 40:3) og הַמְסֵלָה (62:10 vei cf. 40:3). Utover dette har jeg sett flere stikkordforbindelser til perikopen, nemlig עַם, עַל-הָעַמִּים, הָעַם (62:10.12 folk cf. 40:1), הַגָּה, הַגָּה (62:11 se! cf. 40:9f.), בָּא (62:11 å komme cf. 40:10) og שָׁכְרוּ אֹתוֹ וּפְעֵלָתוֹ (62:11 lønn er med ham, de han vant går foran ham cf. 40:10). Tekstutvalget omfatter nesten hele kapittel 62, derfor har jeg delt kapittelet inn i to avsnitt. Det første avsnittet 62:1.6f. viser en fokusering på Jerusalem, mens det andre avsnittet 62:10-12 retter blikket mot folk. Denne observasjonen understreker tekstinndelingen.

62:1.6f. beskriver en eksplisitt omsorg for Jerusalem. Begrunnelsen til omsorgen for Jerusalem blir veldig tydelig i avsnittets nærmere kontekst, f.eks. 62:4 «For jeg har deg kjær». Videre beskrives det i 62:6f. at Jerusalems murer har fått vaktmenn som aldri skal tie og at byen skal bygges opp igjen. Selv om vaktmennene og gjenoppbygningen av byen ikke blir tematisert i perikopen, blir nok Jerusalem viktige rolle tydelig.

Det andre tekstavsnittet byr på viktige stikkordforbindelser som knytter et enda tettere bånd til perikopen. I 62:10 står det at en vei skal ryddes. Denne stikkordforbindelsen og bruken av den andre hebraiske lexemen for vei peker på en nær relasjon til 40:3. Forskjellen mellom veimotivet i 62:10 er at det skal ryddes en vei for folket, mens 40:3 forteller om at JHWHs vei skal ryddes. Dette tyder på en hjemkomstsituasjon til de som var i fangenskapet. Banneret som skal reises for folkene, kan tyde på et tegn for de andre folkene at det hellige folket (cf. 62:12) kommer hjem. Dermed gjør 62:10-12 et skille mellom folket og folkene som ikke foreligger i perikopen. Videre ser jeg en kobling mellom 62:11 og 40:10. Oppfordringen til å se at lønnen og gjengjeldelsen kommer

med ham er likt i disse to versene. Jeg tolker dette som en hjemkomstsituasjon, hvor JHWH og fangene kommer hjem til Sion.

Jes 66

Jes 66 viser til sentrale stikkordforbindelser til perikopen. Det er følgende stikkord jeg har sett på: צִיּוֹן (66:8 Sion cf. 40:9), אֶת־יְרוּשָׁלַם, וּבִירֹשָׁלַם, יְרוּשָׁלַם (66:10.13.20 Jerusalem cf. 40:2.9), תִּנְחַמְנוּ, תִּנְחַמְנוּ, אֲנַחְמְכֶם, תִּנְחַמוּ (66:11 trøst, 66:13 å trøste) og הָר (66:20 fjell cf. 40:4.9). I den nærmere konteksten til disse versene har jeg observert flere stikkordforbindelser til perikopen, nemlig תִּנְשְׂאוּ (66:12 å bære cf. 40:11), אֶת־כְּבוֹדִי, אֶת־כְּבוֹדִי (66:18f. min herlighet cf. 40:5 JHWHs herlighet), וְרָאוּ (66:18 å se cf. 40:5) og הִנְנִי (66:12 se! cf. 40:9f.). Siden tekstutvalget sprer seg over hele kapittelet 66 har jeg delt tekstutvalget inn i følgende avsnitt: 66:8.10f.13; 66:12.18; 66:19f.

Det første tekstavsnittet taler om Jerusalem og Sion i bildet av en kvinne. Særlig trøstemotivet spiller en viktig rolle i 66:11.13. Her får trøstemotivet en rik beskrivelse av hvordan og hvor trøsten skal gis, og ikke minst fra hvem trøsten kommer. For det første skal trøsten gis i Jerusalem, nemlig ved hennes trøstende bryst. For det andre er det JHWH som trøster de som elsker Jerusalem (cf. 66:10), slik som en mor trøster barnet sitt. Trøstegiveren har altså en særstilt forhold til de som skal få den. Bildet av Jerusalem som ammer med trøst og JHWH som mor illustrerer det familiære forholdet til de som skal få trøsten. Jeg ser i det første avsnittet en illustrering av trøsteoppdraget i 40:1.

I det andre avsnittet ser jeg et implisitt gjetermotiv som bruker de samme leksmene, nemlig «å bære» (66:12) og «å samle» (66:18) som 40:11. Siden 66:12 retter seg mot de som elsker Jerusalem (cf. 40:10), mener jeg at det tales her om de samme menneskene som tilhører JHWHs flokk i 40:11. Derimot tror jeg ikke det er tilfelle i 66:12 hvor folkeslagene skal samles. Likevel mener jeg at 66:12 beskriver en egenskap som en gjeter (JHWH som gjeter) har. Folkeslagene skal komme og samles for å se JHWHs herlighet. Her ser jeg en forbindelse til 40:5, hvor det står at JHWHs herlighet skal åpenbares og alt kjøtt skal sammen se det. Når man leser begge versene i en sammenheng, så er 62:18 gjennomføringen av det som blir forkynt i 40:5.

Det tredje avsnittet viderefører tematikken om JHWHs herlighet. I 66:19 står det at folkeslagene skal fortelle om JHWHs herlighet. Det betyr at deler av folkeslagene har

sett JHWHs herlighet. Parallellen er også her 40:5. 66:20 beskriver en slags pilgrimsoppdrag rettet mot folkeslagene. De skal bringe offergaven til JHWH hellige fjell i Jerusalem. Selv om ofringen ikke er tematisert i perikopen, vil jeg framheve tekstens sterke orientering mot Jerusalem og Sion. Denne orienteringen kommer også til uttrykk i perikopen, hvor talen blir rettet mot Jerusalems hjerte (cf. 40:2) og gledesbudskapet går ut fra Sion og Jerusalem (cf. 40:9).

6. Perikopens plass i Jesajaboken

Som allerede nevnt i analysen av perikopens redaksjonelle tilblivelse, divergerer forskernes mening. Noen mener at deler av perikopen er fra den deuterocesajanske grunnteksten, andre mener at hele perikopen er redaksjonell sammensatt og utvidet på grunnlag av den deuterocesajanske grunnteksten. Stor enighet finnes blant forskerne dithen at to store bokdeler (40-66* og 1-32*) ble til ved siden av hverandre. Først etter hvert ble disse ført sammen på grunn av deres Sionsorientering.⁷⁵ På bakgrunn av bokens todelte karakter, skal jeg først drøfte intertekstuelle sammenhenger mellom perikopen og Jesajabokens andre store del. Så følger en drøftelse av perikopens rolle i sammenkoblingsprosessen av de to store bokdelene og helt til slutt følger en drøftelse av rollen perikopen kan ha hatt for Jesajabokens sluttredaksjon.

6.1. Perikopen og Jes 40-60*

Berges går ut fra at perikopen ikke tilhører den deuterocesajanske grunnteksten. For ham er kun 40:12-46:11 den deuterocesajanske grunnteksten som plasseres i babylonsk terreng, og som ble skrevet av en anonym eksilsk profet (550-539 f.Kr.) Denne ble så utvidet med «Golaredaksjon»: 42.44.47f* (539-521 v.Kr.). Så har den første Jerusalemredaksjon utvidet teksten med 40:1-5.9-11 og 52:7-12, som en slags klammer. For Berges fungerer 40:1-5.9-11 som en prolog som forkynner om JHWHs omsorg for sitt folk i form av trøstebudskapet (datert av Berges etter 512 f.Kr.).⁷⁶ Den nye orienteringen mot Sion skal motivere diasporajødene til å vende tilbake fra eksilet etter Kyros hadde seiret.⁷⁷ Derimot påstår Kratz at 40:1-5; 40-48* og 52:7-10 danner den opprinnelige deuterocesajanske korpusen som dateres etter 539 f.Kr. Den største forskjellen mellom Berges og Kratz/Steck sine dateringer er at Berges går ut fra en senere datering av 40:1-5. Kratz og Steck mener derimot at 40:1-5 og 52:7-10 tjener

⁷⁵ Cf. Becker, *Jesajaforschung*, 100.

⁷⁶ Cf. Berges, *The book*, 511.519.

⁷⁷ Cf. Becker, *Jesajaforschung*, 100.

som en opprinnelig ramme til 40-48* som allerede gir retning for trøsteoppdraget mot Jerusalem og folket.⁷⁸ Uavhengig av dateringen anser både Berges, Kratz og Steck 52:7-10 som motstykke til 40:1-5 slik at disse to tekster henger tett sammen, tilhører den samme redaktøren og danner en ramme rundt 40-48*. Så viser også motiv- og stikkordanalysen min at det finnes sterke intertekstuelle sammenhenger mellom de to tekstene: 40:1/52:9 – trøst folk; 40:9/52:7 – budbærer/fjell; 40:2/52:9f. Jerusalems skyld er betalt/ Jerusalem utløst; 40:5/50:10 – JHWH herlighet skal ses av alt kjøtt/ frelsen fra Gud skal ses av hele jorden. Kratz beskriver 40:1-5 som en logisk rekkefølge (betalte skyld i begynnelsen v1.f, så JHWHs vei som en følge v.3f., til slutt folkets erkjennelse v.5) som blir gjengitt i 52:7-10 – nå bare sett fra Jerusalems perspektiv (JHWH, som konge, vender tilbake til Sion, ankomsten antydnet v.7f.; frelse begrunnet i utløsningen v.9f., folkets erkjennelse v.10).⁷⁹

Kratz og Steck går inn for at den deuterocesajanske grunnteksten blir redigert og utvidet i flere skritt av det såkalte «Sionssjikt»⁸⁰ som dateres mellom 539-520 v.Kr.⁸¹ Steck sammenfatter Sionssjiktets intensjon som en tydeliggjørelse av «Heilsperspektiven von Wiederaufbau, Wiederbesiedlung Jerusalems, Heimkehr der Zionskinder».⁸² Deler av Kapittel 51 (51:9f.12-15.17-23) tilskriver Kratz Sionssjiktet.⁸³ Dette kan forklare hvorfor jeg har sett stikkordforbindelser mellom perikopen og 51:10.17 (Jerusalem og veien). Videre mener jeg at 51:3 kan også tilskrives dette sjiktet, nettopp fordi verset beskriver Jerusalems gjenoppbygning og Herrens trøst blir rettet mot Sion (utover dette finnes det likhet i ordbruk: ørken og ødemarken). Det betyr helt konkret at deler av kapittel 51 fordyper trøstebudskapet fra 40:1-5, her blir det enda mer konkret rettet mot Jerusalem og Sion.

Kratz kommer fram til to ytterligere redaksjonssjikt, også disse antar han å være utbroderinger av den deuterocesajanske tekstkorpusen. Det første sjiktet kaller han for «Kyros-Ergänzungsschicht» som han daterer mellom 520-515 f.Kr., det andre

⁷⁸ Cf. Kratz, *Anfang*, 408.

⁷⁹ Cf. *Ibid.*, 406.

⁸⁰ Sionssjiktet omfatter etter Steck: I: 51:9-10a.17.19-23; 52:1-2(1bß?); 54:1; II: 49,14-26; 51:18; III: 50:1-3; 51:12-15; 52:3; 54:4-8. Se Steck, *Gottesknecht*, 125.

⁸¹ Cf. Kratz, *Anfang*, 408.

⁸² Steck, *Gottesknecht*, 151.

⁸³ Cf. *Ibid.*, 113-122.

«Göztenschicht» som han daterer 522-485 f.Kr.⁸⁴ I følge Kratz har disse to sjiktene ingen påvirkning på 40:1-5(6-11).⁸⁵

Videre går han ut fra et fjerde redaksjonssjikt, «Ebed-Israel-sjikt». Dette anser han som meget relevant for 40:9-11. Ebed-Israel-sjiktet forlater forestillingen om Ebed Kyros som prototyp til den persiske stormakten i Dareios-tiden. Dette sjiktet strekker seg fram til midten av det fjerde århundret f.Kr. og presenterer et komplekst frelseskonsept for Guds folk «Jakob-Israel» og for «Sion-Jerusalem». I denne sammenheng ble 40:9-11 (også 49:7-13 og 60-61* som følge av 40:9-11) redaksjonelt innføyd. Kratz påpeker at redaktørene til Ebed-Israel-sjiktet differensierer mellom de som fortsatt lever i Diaspora (cf. 49:9-12; 55:12f.) og de som bor i byen (49:14ff. og Jes 60*, cf. 40:1-5).⁸⁶ Denne differensieringen har som konsekvens at de som kommer tilbake blir mottatt (cf. 49:8f.13) av den allerede trøstete byen Sion/Jerusalem (cf. Jes 61). Det betyr for perikopen vår at vv.9-11 er skrevet fra et annet perspektiv enn den første delen av perikopen vv.1-5. Videre blir trøstemotivet i v.1, vei-motivet i v.3 og gjetermotivet i v.11 brukt av redaktøren til 49:9-13. I 49:9-13 gjelder trøsten dem som er i Diaspora, veien er ikke lengre JHWHs vei, men en vei for dem som skal komme hjem, mens gjetermotivet har samme betydning. Stikkordanalysen min bekrefter også Kratz sin tese fordi det finnes språklige likheter mellom 61:1-3 og 40:1-5.9-11 (Sion/Jerusalem som gledesbudbærer, trelldom er fullført og skyld er betalt).

Berges daterer 40:1-5.9-11 100 år tidligere enn Steck. Hans tidlige datering henger sammen med hans tese om at Jes 1-32* og Jes 40-52* allerede ble knyttet sammen i midten av det 5. århundre. I følge Berges er Jes 33 den første binde-teksten for denne koblingen.⁸⁷ Siden min stikkord- og motivanalyse resulterer i sterke bånd mellom kapittel 35 og perikopen, vil jeg følge Kratz og Stecks redaksjonsmodell, som anser kapittel 35 som binde-tekst for de to store bokdelene.

I følge Kratz er vv.6-8 den yngste delen av perikopen som tilhører redaktøren til Jes 40-62* og Jes 35.⁸⁸ Siden denne redaksjonen er del av koblingsprosessen av de to store bokdelen, skal jeg tematisere dette i mitt neste underkapittel 6.2.

⁸⁴ Cf. Kratz, *Anfang*, 409. Steck, *Gottesknecht*, 151.

⁸⁵ Cf. *Ibid.*, 409.

⁸⁶ Cf. Kratz, *Anfang*, 410.

⁸⁷ Cf. Berges, *The book*, 518.520.

⁸⁸ Cf. Kratz, *Anfang*, 410.

6.2. Perikopen og Jes 1-62*

Det var Steck som siktet mot en stor Jesajabokkomposisjon og han fant den i en redaksjon som han kalte for «Heimkehrredaktion». Steck mener å finne dette redaksjonssjiktet i 1:1-62:12* og kan dateret det til rundt 312/11 f.Kr.⁸⁹ Utgangspunktet for dette redaksjonelle arbeidet er i følge Steck kapittel 35, som innehar en slags brofunksjon mellom Jesajabokens første og andre del. Perikopen 40:1-11 spiller her en avgjørende rolle, fordi det kan påvises en sterk intertekstuell sammenheng mellom perikopen og kapittel 35. Stikkordanalysen min viste allerede at mange lexemer fra perikopen brukes også i kapittel 35 (JHWHs herlighet, ørken, ødemarken, veien [begge lexemer], gress, styrk, JHWH/han kommer, se deres Gud, frykt ikke). Steck påpeker også at det finnes en likhet mellom tekstenes oppbygning (35:1f. iht. 40:3ff. og 35,3ff. iht. 40:9ff.) og instruksmottakerne (først ikke-mennesker 35:1f. iht. 40:3-5 og så mennesker 35:3ff. iht. 40:9-11).⁹⁰ Spørsmålet som melder seg er dette: Hvorfor viser redaktøren som har ansvar for kapittel 35 til 40:1-11? Steck mener at 35:1f. har et annerledes frelsesperspektiv enn 40:3-5, men siden Jes 35 står i forkant av 40:3-5 vil leseren være påvirket av Jes 35. Forfatteren av 35:1f. fastholder ved at ørken skal omformes, nettopp med fokus på hjemkomsten, men bildet av JHWHs vei blir byttet ut med det deuteromesajanske bildet av en blomstrende ørken som tegn for JHWHs herlighet. Dette opprettholder samklangen med den nærmere konteksten til kapittel 35, hvor JHWH allerede virker i Sion (cf. 33:5.20.22).⁹¹ På samme måte faller «utflatingsmotivet» fra 40:4 bort på grunn av 34:4. I 34:2-4 berettes det at JHWH har ødelagt alle folk. Dette har som konsekvens at kapittel 35 ikke kan si at JHWHs herlighet skal åpenbares for «alt kjøtt» (cf. 40:5), men det er kun ørkenen som skal erfare og vise JHWHs herlighet ved å blomstre. Steck formoder i denne sammenhengen at 40:6-8 blir føyd inn i perikopen.⁹² 40:6-8 fungerer, etter mitt skjønn, også som bro mellom andre tekster fra den første og andre bokdelen, dette skal jeg komme tilbake til. Hittil er det å konstatere at Jes 35 fungerer som en slags megler mellom hendelsene i Jes 32-34 og Israels hjemkomst i Jes 40:1-11. For hvordan kunne Israel komme hjem, hvis fortsatt alt står under JHWHs evige dom? Derfor kan Jes 35:8-

⁸⁹ Cf. Steck, *Gottesknecht*, 151f.

⁹⁰ Cf. Steck, *Heimkehr*, 13.

⁹¹ Cf. *Ibid.*, 17.

⁹² Cf. *Ibid.*, 18.

10 ses på som forberedelse for hjemkomsten i den omformede ørken/ødemarken.⁹³ Videre ser Steck primært en sammenheng mellom 40:9-11 og 35:3-10 (se også på de markerte lexmene i vedlegg, kap.35). Begge deler det samme temaet, nemlig hjemkomsten til Sion, men det blir igjen tydelig at 35:3-10 også ser seg tilbake til Jes 32-34. Til «de tankeløse hjertene» i 32:4 blir JHWHs herlighet forkynt i 35:3f. Dette blir igjen tatt opp i 40:9f. hvor Sion/Jerusalem ikke skal frykte, men heller forkynner Guds nærvær. Derimot rettes «frykt ikke» i 35:4 ikke mot Sion/Jerusalem (annerledes i 40:9), men mot de som hørte Guds evige dom i Jes 32-34. På denne måten skaper redaktøren til kapittel 35 en mer myk overgang til perikopen. Likeså forteller 35:4 om Guds tilbakekomst med hevn og gjengjeld (cf. 32:8), men 40:10 skifter perspektiv ved å fortelle om Guds tilbakekomst med lønn og gjengjeldelse. Ved disse små nyansene, men likevel sterke likhetstrekk, blir rollen til Jes 35 enda mer tydelig. Jes 35 skaper en bro mellom Jes 32-34 og 40:1-11, ved å rette blikket både tilbake og framover. Guds evige dom (cf. Jes 32-34) blir på en måte tidsbegrenset av Jes 35 ved å si at hendelsene i 34:9f. skjer fram til JHWHs frelse og hjemkomsten skjer, da skal landskapet omformes.⁹⁴

I følge Steck hører også 62:10-12 til hans såkalte «Heimkehrredaktion», som en avsluttende tekst for dette redaksjonssjiktet.⁹⁵ Han ser en tematisk sammenheng mellom Jes 40:1-11 og 62:10-12 som også blir understreket ved en sterk litterær sammenheng. Perikopen er startpunktet av hjemkomsten som har nådd målet sitt i 62:10-12. Derfor er det ikke lenger tale om JHWHs vei (cf.40:3), men om en vei for folket (cf.62:10). Likeså er det ikke lengre JHWHs lønn og gjengjeldelse som er med ham (cf.40:10), men folkets lønn og gjengjeldelse. For Steck virker det slik at 62:10-12 har prøvd å unngå en hjemkomst *med* JHWH, som den er i perikopen. Videre er det påfallende at bare Sion blir tiltalt i 62:11 og ikke Judas byer (cf.40:9). Dette tolker Steck som et forandret frelsesperspektiv som nå sikter mot Sion og det hjemkommende folket istedenfor hjemkomsten til Juda.⁹⁶ Videre blir perikopen og 62:10-12 knyttet sammen ved sine tre oppfordringer. Det oppfordres til å rydde JHWHs vei i 40:3, derimot skal det siste veistykke ryddes rett foran byportene i 62:10. Oppfordringen om å ikke frykte i 40:9 blir så begrunnet i 62:10f. Det å reise et banner for folkene som

⁹³ Cf. Steck, *Heimkehr*, 18.

⁹⁴ Cf. *Ibid.*, 43.

⁹⁵ Cf. Steck, *Tritojesaja*, 159.

⁹⁶ Cf. *Ibid.*, 147.

signal for ødeleggelsen av folkene fungerer her på betryggende måte for alle som ikke skal frykte. 62:11f. vender seg mot Sion som frelsens sted og gir trygghet for dem som kommer hjem ved JHWHs forventete frelse (cf. 35:4) i form av lønn og gjengjeldelse. JHWHs samhörighet med sitt folk, blir avslutningsvis bekreftet ved å kalle folket «Det hellige folket».⁹⁷ 62:10-12 bruker altså perikopen (og kapittel 35) som utgangspunkt for å videreføre hjemkomsttematikken. Steck påpeker også en tematisk sammenheng mellom 62:10-12 og 1:7-9.27f., men han er ikke sikker på om disse versene i kapittel 1 er en innføyelse eller hvordan disse redaksjonelt kan tilordnes.⁹⁸ Childs formoder også en «Fortschreibung» i 1:27f.⁹⁹ På grunn av stikkordanalysen min vil jeg mene at Jes 1:8.27f. tematisk viser til Sions syndstilgivelse (cf.40:2) og til Sion som det utvalgte stedet for frelsen (cf. 62:10-12). Samtidig, er jeg usikker om innføyelsen av disse versene i kapittel 1 tilhører «Heimkehrredaktion» eller om det dreier seg om et senere litterært arbeid.

Den såkalte «Denkschrift» Jes 6-8 har vært et klassisk diskusjonstema for forskere. Flertallet av forskerne regner fortsatt med at Jes 6-8 tilhører den eldste delen av Jesajaboken.¹⁰⁰ I det følgende skal jeg se nærmere på Jes 6:1-13, siden denne står i en nær relasjon til perikopen. Mer generelt kan det påpekes at de fleste forskerne leser 6:1-13 i sammenheng med dens nærmere kontekst. Den nærmere konteksten betyr som en del av Jes 1-12, men utover det også i sammenheng med Jes 5-9. Steck, Barth, Clements et.al. ser på hoveddelen av kapittel 6 som en retrospektiv lesning av den syrisk-efraimittiske krigen. Derimot har de siste tre versene, nemlig 6:11-13, kommet enda senere inn i kapittelet, som en retrospektiv lesning fra en post-eksil redaktør.¹⁰¹ Childs påpeker at særlig 6:11 minner på Jerusalems ødeleggelse fra 587 f.Kr. og at 6:13 gjenspeiler håpet fra Jes 40ff.¹⁰² Han tolker kapittel 6 som et kapittel som – i rammen av Jes 1-12 - både ser tilbake og framover. Denne rammen inkluderer vendepunktet av JHWHs eskatologiske plan for Israel, illustrert i kapittel 5, og en tolkning av JHWHs forherdelse mot de som ikke tror, illustrert i Jes 7-9.¹⁰³ Jes 6 forteller om en profetisk visjon av tronsalen/tempelet (6:1-5), om profetens urenhet som blir rensset (6:6f.) og om samtalen mellom det guddommelige og profeten (6:8-13).

⁹⁷ Cf. Steck, *Tritojesaja*, 153.

⁹⁸ Cf. Steck, *Heimkehr*, 68 (fotnote 57), 85.

⁹⁹ Cf. Childs, *Isaiah*, 21.

¹⁰⁰ Cf. Becker, *Jesajaforschung*, 112.

¹⁰¹ Cf. Childs, *Isaiah*, 53f.

¹⁰² Cf. *Ibid.*, 54.

¹⁰³ Cf. *Ibid.*, 58f.

Samtalen fokuserer på profetoppdragets innhold og tidsramme, nemlig et forherdelsesoppdrag (6:9f.) som skal vare fram til den totale ødeleggelsen (6:11f.), bare én stubbe skal være igjen (6:13). Seitz påviser gjennom en filologisk analyse at Jes 6 og Jes 40:1-11 har påfallende likhetstrekk som peker på et redaksjonelt virke i perikopen som har utgangspunktet sitt i Jes 6. Serafene som blir beskrevet i 6:2 begynner en samtale med hverandre. Her brukes det samme terminologi som finnes i perikopen (cf. 6:4 og 40:3.6; 6:8 og 40:6 – en røst roper). Videre blir Guds herlighet åpenbart (cf. 6:3: Hele jorden er full av JHWHs herlighet; og 40:5 JHWHs herlighet skal åpenbares og alt kjøtt skal sammen se det). Profetens motsigelse blir innledet av en jeg-person som «sier» sin motsigelse (cf. 6:5 og 40:6). Videre finnes det en lik bruk av possessivpronomener og imperativene i plural. Alt dette tyder på at 40:1-11 blir redigert og utvidet (40:3a.6-8) og slik at leseren husker Jes 6 og assosierer perikopen med situasjonen i tronsalen.¹⁰⁴ Denne stilistiske omformingen av perikopen har ført til at den første store bokdelen og den andre store bokdelen står mye mer i relasjon til hverandre. Som allerede nevnt, så er det sannsynlig, at de siste tre versene i kapittel 6 også har blitt innføyd. Seitz formoder at en redaktør ville sammenkoble de to store bokdelene ved å koordinere temaene fra begge bokdeler.¹⁰⁵

40:6f. taler om en slags motløshet ved å sammenligne folket med gress og dets troskap med blomster som visner når Guds ånd blåser på dem. Seitz påstår at disse versene er formulert i et typisk språk som brukes i forkynnelse av domsord, slik det er tilfelle i 28:1-4. Disse versene beskriver Israel som en visnende blomst (cf. 40:6-8). Ved å sette 6:9-13, 28:1-4 og 40:6-8 i sammenhengen mener Seitz, at forkynnelsen som blir overgitt til profeten i kapittel 6, kommer til uttrykk i 28:1-4 og blir sammenfattet i 40:6f.¹⁰⁶ Childs viderefører Seitz sin tese ved å si at 40:8, som anses som en enda yngre glosse, peker tilbake til 28:5f. Guds evige ord fra 40:8 peker på JHWHs løfte i 28:5f. om at det følger frelse etter dommen.¹⁰⁷ I følge stikkordanalysen min ser jeg også en sammenheng mellom 40:1.6-8 og 51:12, hvor JHWH bekrefter at han er den som trøster og sammenligner menneskebarn med visnende gress. Steck mener at 51:12 tilhører en redaksjon som hadde bare komposisjonen av Jes 40-55* i blikket.¹⁰⁸ Det er vanskelig å si hvor bildet av folket som gress har sitt opphav og hvilken av de to store

¹⁰⁴ Cf. Seitz, *Divine*, 241.

¹⁰⁵ Cf. *Ibid.*

¹⁰⁶ Cf. *Ibid.*, 242.

¹⁰⁷ Cf. Childs, *Isaiah*, 300.

¹⁰⁸ Cf. Steck, *Gottesknecht*, 70.

bokdelene har tatt det bildet inn i sin komposisjon. Men det er tydelig at bildet av mennesker som gress er representert i begge bokdelene og kobler begge bokdelene sammen.

Childs ser også en intertekstuell sammenheng mellom perikopen og kapittel 12, som også min stikkordanalyse viser til. Kapittel 12, som er sluttkapittel til kapittelenheten 1-12, er en takkesalme om Israels takknemlighet for JHWHs eskatologiske løfte om frelse. I følge Childs er det vanlige historisk-kritiske perspektivet at 12:1 er en sen post-eksilsk innføyelse som peker fram mot trøstemotivet i 40:1 (å trøste både i 12:1 og 40:1). Tidsangivelsen «den dagen» i 12:1 tydeliggjør at Israel skal trøstes av JHWH etter at JHWHs harme har vist seg. I 40:1 skal trøsten forkynnes mot de som allerede har erfart JHWHs harme.¹⁰⁹ Likevel står begge kapitlene i forskjellige kontekster, slik at takkesalmen (Jes 12) forstås i kontekst av frigjøringen av Assyria, mens Jes 40:1 retter seg mot folket som er befridd fra Babylon (hvis man leser Jesajaboken synkront!). Den synkrone lese måten som Childs foretar, gjør det tydelig at trøstebudskapet allerede er del av forkynnelsen i den første bokdelen og har bestand også i den andre bokdelen (eventuelt i tråd med 40:8 «Guds ord består for evig».)¹¹⁰ Fra et historisk-kritisk perspektiv blir det tydelig at redaktørene til 12:1 ville skape bånd mellom 40:1 og 12:1, slik at de to store bokdelene blir satt i forbindelse med hverandre.

Steck er langt på vei enig Kratz i beskrivelsen av de tre første redaksjonssjiktene, «Kyros-Ergänzungsschicht», «Götzenschicht» og «Ebed-Israel-Schicht», som han daterer til Persertid.¹¹¹ Samtidig går Steck videre og mener å kunne observere tre videre sjikt. Disse skal fullføre avslutningen av hele boken og dateres i den hellenistiske tiden.¹¹² Den første av disse tre har jeg allerede nevnt, nemlig den såkalte «Heimkehrredaktion». I følge Steck omfatter dette nest siste redaksjonssjiktet følgende tekster: 1:27f.(f.?); 4:2-6; 29:17-24; 33:14-16; 48:22; 51:16; 56:9-58:12.14bβ; 59; 60:17-22; 61:2*; 62:8f. og 63:1-6. Stikkordanalysen min viser spesielt til 1:27 og 4:2-6 som relevante tekster for perikopen. Ved hjelp av mine egne intertekstuelle observasjoner har jeg belyst sammenhengen mellom 1:27 og 40:1-11, slik at jeg skal se på 4:2-6 nå. Jes 1-4 handler om Jerusalems synder og munner ut i et utblikk til frelse i Jes 4. I begynnelsen av 4:2-6 finner vi en fremtidsrettet formel som innleder

¹⁰⁹ Cf. Childs, *Isaiah*, 297f.

¹¹⁰ Cf. *Ibid.*, 298.

¹¹¹ Cf. Steck, *Tritojesaja*, 278.

¹¹² Cf. *Ibid.*, 279.

teksten (4:2 «Den dagen») og tydeliggjør at det som ble beskrevet i Jes 1-4 er å anse som overstått på *denne dagen*. Dermed ser 4:2-6 tilbake og retter blikket så framover gjennom å si at Jerusalems synder skal vaskes bort med Ånden (4:4). Steck påstår at teksten også retter blikket framover, mot slutten av hele Jesajaboken, nemlig mot Jes 66 som jeg skal se på nedenfor.¹¹³ De fleste eksegetene er enige om at 4:2-6 teksten er en litterær egenformulering som ble innføyd etter de to store bokdelene ble forent. Dette er veldig sannsynlig fordi teksten tar opp temaer som trekker seg gjennom hele Jesajaboken og vil rette blikket på en framtidig frelse, altså et visst håp, allerede i begynnelsen av Jesajaboken. Jeg har sett fellestemaer i stikkordanalysen som 4:2-6 og 40:1-11 deler. Begge tekster fokuserer på Sion/ Jerusalem og hennes synd (cf. 4:3-5 og 40:2.9). Videre er JHWHs Ånd nevnt som et viktig guddommelig instrument, som både kan dømme og rense (cf. 4:4 og 40:7). Selv om lexemen for herlighet blir brukt forskjellig, ser jeg her en relasjon. 40:5 forteller om at JHWHs herlighet skal åpenbares, mens 4:2 sier at JHWHs spire skal bli til herlighet og at all herlighet skal vernes i 4:5. Dette kan tyde på at JHWH herlighet skal åpenbares i Sion og sitt folk, slik at JHWH identifiserer seg med sitt folk *denne dagen*.

6.3. Perikopen og Jes 1-66*

Steck daterer sluttredaksjonen mellom 302/1 og 270 f.Kr.¹¹⁴ og foreslår følgende tekster som tilhørende denne: 1:29-31(?); 12:1-6; 14:1-3(?); 54:11-17a?b; 56:1-8; 58:13-14ba; 60:12a; 61:3*; 65:1-66:24. Siden jeg allerede har belyst forholdet mellom 12:1-6 og perikopen ved hjelp av Childs intertekstuelle observasjoner, skal jeg nå se på Jes 66 som også har vært gjenstand for min stikkordanalyse. Generelt kan det sies at Steck tar utgangspunkt i Beukens antakelser om kapittel 66 som et sluttkapittel for hele Jesajaboken. Steck påstår at 66:7-24 tyder på en storjesajansk redaksjon som vil avslutte og fullføre utsagn om den evige dommen (cf. 40:5; 59:15-20 og 63:1-6) og som samtidig henviser til begynnelsen av boken (cf. 66:22-24 og Jes 1; 2:1-5). Videre observerer han 56:1-8/66 en slags ramme som markerer at Israel har vendt tilbake. Dette blir tydelig ved at det har blitt innarbeidet temaer fra Jes 40 og 62:10-12

¹¹³ Cf. Steck, *Tritojesaja*, 43.

¹¹⁴ Cf. *Ibid.*, 192.

(Jerusalem/Sion, verdenshorisont, trøst og hjemkomst).¹¹⁵ Tekstkorpusen 66:5-22 retter seg mot de fromme og blir av Steck delt inn i to deler. Den første, 66:7-14, taler i et billedlig språk om JHWHs tjener og frelsesfolket Sion som etterkommer til tjeneren. Derimot henvender 66:15-24 seg til hjemkomsten fra Diaspora og trekker og fører sammen tematiske linjer som berører den eskatologiske ødeleggelsen av alle folk som vi finner i hele Jesajaboken.¹¹⁶ Jes 66 støtter seg på vesentlige motiver fra perikopen, nemlig trøstemotivet (cf. 40:1 og 66:11.13), Sion/Jerusalem (cf. 40:2.9 og 66:8.13.20), åpenbaring av Guds herlighet (cf. 40:5.9 og 66:18f.) og JWHH som gjeter samle lammene/ alle folkeslag (cf. 40:11 og 66:18). Kapittel 66 sentrerer disse motivene inn til Jerusalem ved å si at det er *i Jerusalem* trøsten skal gis (cf. 66:13), at åpenbaringen av JHWHs herlighet blant folkeslagene fører til ofring *i Jerusalem* (cf. 66:18-20).

Det å plassere de enkelte tekstene på forskjellige redaksjonssjikt er en god måte for å forstå bokens tilblivelseshistorie i grove trekk. Likevel vil jeg poengtere at det ikke alltid er mulig å plassere tekstene historisk eller tilordne dem til ett redaksjonssjikt. Stikkordanalysen min har også behandlet tekster som jeg ikke har tilordnet til et redaksjonelt sjikt (som Jes 2, 41, 42). Disse var vanskelig å plassere, også om en fulgte Kratz og Steck sine modeller. Det kan anføres at begge antar at store deler av kapittel 41 og 42 tilskrives den såkalte «Kyrosschicht», men jeg mener at stikkordanalysen min har tilstrekkelig gitt oversikt hvordan disse to kapitlene står i relasjon til perikopen. Videre har min fremstilling av bokens tilblivelse og perikopens plass i denne tatt utgangspunkt i den andre store delen av Jesajaboken, slik at det var vanskelig for meg å plassere kapittel 2. Når det dreier seg om Jes 2, vil jeg likeså henvise til stikkordanalysen min som har sett på forholdet mellom perikopen og 2:3.12-17*.

¹¹⁵ Cf. Steck, *Tritojesaja*, 264f.

¹¹⁶ Cf. *Ibid.*, 264.

7. Perikopens tolkning i lys av komposisjonen

På bakgrunn av oppgavens utvikling og dens innebærende resultater er en tolkning av perikopen i lys av både perikopens, men også bokens komposisjon uunngåelig. Både stikkordanalysen og den redaksjonelle analysen viste at 40:1-5 må tolkes i lys av 52:7-10, som viser sterke litterære forbindelser til perikopen og har redaksjonelt samme opphav. I begynnelsen av perikopen proklameres det et trøstebudskap til Guds folk som blir begrunnet i at Jerusalem selv har betalt sin skyld og at hennes synd er sonet. Trøsten består av veibygningssmotivet som gir håp om at JHWH vender tilbake til sitt folk og om at hans herlighet åpenbares for alt kjøtt. Motstykket til dette trøstebudskapet er 52:7-10 som forteller om at Jerusalem allerede ser at JHWH kommer og bekrefter at JHWH trøster sitt folk og løser Jerusalem ut. Trøstebudskapet blir her altså satt i et frelsesperspektiv. Begge tekstene munner ut i folkets erkjennelse av først JHWHs herlighet (cf. 40:5) og så JHWHs frelse (cf. 52:10), som skal åpenbares for alt kjøtt. JHWHs trøst til Jerusalem kommer altså til uttrykk i frelsen. Jes 51 tar dette trøstebudskapet fra perikopen, og 52:7-10 setter denne inn i et evighetsperspektiv. Trøsten kommer tydelig til uttrykk, og retter seg mot Sion i en tid som er preget av byens gjenombygning, trengsel og håp om fangenes hjemkomst. Også her finner vi frelseshåpet som understreker evighetsperspektivet.

40:1-5 blir så redaksjonelt utvidet med vv.9-11 som nå danner tekstkorpussen 40:1-5.9-11. Denne tekstkorpussen må leses i lys av Jes 49:9-13 og Jes 61:1-3, fordi alle tre tekstene viser sterke litterære bånd og kan tilordnes den samme redaktøren. Ved innføyelsen av vv.9-11 får trøstebudskapet et nytt perspektiv. Jerusalem og Sion er nå de som skal forkynne at JHWH kommer og skal gjete sin flokk. Dette sier nok implisitt at Jerusalem har erfart trøsten og skal forkynne den videre til Judas byer. Også 49:9-13 retter blikket mot de som bor i diasporaen. JHWHs trøst til sitt folk skal sikre hjemkomsten til Sion. Trøsten i 49:9-13 ytrer seg også i bildet av JHWH som den omsorgsfulle gjeteren. Han er den som skal gi trøst gjennom Jerusalem og Sion som budbærer. Trøsten begrunnes igjen i Jerusalems soning (cf. 61:1 og 40:2), slik at trøsten som nevnt forbindes med et frelsesperspektiv. Fram til nå har trøstemotivet beveget seg innenfor tilblivelsen av Jesajabokens andre bokdel, nemlig Jes 40-55*. Dette forandrer seg med sammenføyning av Jesajabokens første bokdel.

Den såkalte «Heimkehrredaktion» koblet de to bokdelen sammen ved å tilføye Jes 35, 60:10-12 og å bearbeide tekster fra begge bokdelene slik at forbindelser mellom disse ble konstruert. I denne omfangsrike redaksjonsprosessen ble også vv.6-7(8) og vv.3a.6a innføydd i perikopen. Særlig innføyelsen av Jes 35 setter trøstebudskapet i et nytt lys, nemlig ved å tidsbegrense den evige dommen i Jes 32-34, og rette blikket fram mot trøstebudskapet og dermed assosiere fangenes hjemkomst i Jes 40ff. Ved å rette blikket tilbake til dommen og framover til frelsen, får også trøstebudskapet et konkret motstykke, nemlig JHWHs straff. Særlig påpekningen av at JHWHs hevn og gjengjeld skal komme, gir et freseperspektiv som er preget både av dommen, men også et framtidig håp. Forkynnensens fullføring til Jes 35 og perikopen finner vi i 62:10-12 som beskriver at hjemkomsten til Sion har nådd målet sitt. Det blir følgelig svært tydelig at 62:10-12 taler om en konkret frelse for Jerusalem og ikke lenger av Judas byer (40:9).

Sammenspiillet mellom doms- og freseperspektivet kommer også til uttrykk ved innføyelsen av v.6f. og senere v.8, som minner om menneskets forgjengelighet. JHWHs ånd er tegn på hans dømmekraft, med henblikk på ødeleggelse av mennesker som spiller på domsordene fra første bokdelen (cf. 28:1-4). Samtidig blir Guds dømmekraft understreket ved et evighetsperspektiv som kommer til uttrykk i v.8, som framstiller Guds ord som evig bestående. Perikopen ble så omformet i lys av Jes 6 som beretter om profetens kall. Innføyelsen av v.3a og 6a gjør at perikopen blir en fortsettelse av profetens budskap, som nå settes i konteksten av trøstebudskapet som ytrer seg i åpenbaring av JHWHs herlighet for alt kjøtt. Koblingen av domsord og frelesord, samfattet i Guds evige ord, har også kommet til uttrykk i den første bokdelen. Så har en redaksjonell hånd tilføydd den håpefulle tanken om at Sion skal bli igjen til tross for dommen (cf. 1:8; 6:13 og 28:5f.). Disse glimtene av håp har hatt forskjellige funksjoner. I Jes 1 fungerer håpet som oppsummerende innledning av Sions framtid, som både er preget av dom og et håp om frelse. Jes 6:13 gir håp om at en stubbe blir igjen, tross forherdelsen. Håpet om en rest som blir igjen kommer også til uttrykk i 28:5f. som leses i kontekst med JHWHs dom over Efraims ledere. Likeså fungerer de senere bearbeidelsene av Jes 4 og Jes 12 som henvisning til det fremtidige trøstebudskapet i 40ff. Jes 4:2-6 og 12:1-6 begynner begge med tidsbestemmelsen «den dagen», som retter blikket mot den håpefulle framtiden i andre delen av Jesajaboken. Jes 4:2-6 knytter trøsten til Jerusalems/Sions syndstilgivelse (cf. 40:2), mens 12:1-6 oppfordrer Jerusalem til å forkynne om JHWHs harme og trøst (cf.

40:1.6f.9-11). Dette framtidsrettede blikket blir sett i lys av en kontekst, den daværende aktuelle situasjonen, og skildrer en framtid som er preget av JHWHs dom i Jes 1-4 og profetens dom i Jes 3-12. Disse tekstene, som forteller om et fremtidig håp, gjenspeiler perikopens trøstemotiv som et uttrykk for begynnelsen av oppfyllelsen av dette håpet.

Jes 1:27 og 2:3 er to tekststeder som har blitt tilføyd i begynnelsen av Jesajaboken for å innlede temaer fra Jesajabokens andre del i en oppsummerende innledning av Jessajaboken som ett litterært verk. Her kommer særlig frelsesperspektivet til syne som går ut fra Jerusalem (cf. 40:9). Likeså blir boken redaksjonelt avsluttet ved å bruke trøstemotivet. For det første sier 66:11.13 at trøsten skal gis i Jerusalem som gjør at Jerusalem blir eksplisitt bestemt som frelsens sted. For det andre er trøsten bestemt for de som kommer til Jerusalem fra Diaspora (cf. 40:9-11). For det tredje får trøstemotivet en eskatologisk betydning i forhold til ødeleggelsen av folkene (cf. 66:15-24).

Dermed kan det avslutningsvis sies at trøstemotivet fra 40:1-11 har spredt seg ut over hele Jesajaboken, først innenfor den andre bokdelen, så i sammenføyingsprosessen av de to først selvstendige bokdelene, og helt til slutt i det redaksjonelle arbeidet som ville skape ett litterært verk.

Trøstemotivet som et uttrykk for en håpets teologi i hele Jesajaboken må alltid ses i lys av bokens komposisjon, fordi boken framstiller en Gud som både retter harme og trøst mot mennesker. Trøstebudskapet mister på ingen måte sin betydning for bokens teologi, men må alltid ses i lys av den bestemte konteksten som ofte peker på Guds straff og dom.

Denne ambivalensen av én Gud som både viser harme og trøst mot mennesker kan være nyttig å ha i bakhodet også i prestatjenesten. Nettopp fordi livet er preget både av vanskelige og gode tider, av opp- og nedturer, gjenspeiler også Jesajaboken en livsnær teologi. Særlig innenfor sjelesorg og homiletikk kan denne tolkningen være nyttig.

8. Litteratur

Becker, Uwe. „Tendenzen der Jesajaforschung“, *Theologische Rundschau*, 74.1 (2009), 96-128.

Berges, Ullrich F. „Jesaja 40-48“, *Herders Theologischer Kommentar zum Alten Testament*, Freiberg: Herder, 2008.

Berges, Ullrich F. „The Book of Isaiah. Its Composition And Final Form“, *Hebrew Bible monographs*, 46, Sheffield: Sheffield Phoenix Press, 2012. Overs. av „Das Buch Jesaja: Komposition und Endgestalt“. *Herders biblische Studien*, 16, Freiburg: Herder, 1998.

„Bibelen. Den hellige skrift: Det gamle og Det nye testamentet“, Bokmål, Oslo: Bibelselskapet, 2011.

„Biblia Hebraica Stuttgartensia (BHS)“, 5. utg., (red. Elliger, Karl og Wilhelm Rudolph), Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997.

Blenkinsopp, Joseph. „Isaiah 40-55. A new translation with introduction and commentary“, *The Anchor Bible*, 19A, New York: Doubleday, 2002.

Childs, Brevard S. „Isaiah“, *The Old Testament Library*, Louisville/Kentucky: Westminster John Knox Press, 2001.

Elliger, Karl, Hans-Jürgen Hermisson, Martin Noth, et.al. „Deuterojesaja, 1. Teilband, Jesaja 40,1-45,7“, *Biblischer Kommentar Altes Testament*, Neukirchen: Neukirchener Verlag, 1978.

Koole, Jan Leunis. „Isaiah III Volume 1 / Isaiah 40-48“, *Historical commentary on the Old Testament*, Kampen: KOK Pharos Publishing House, 1997.

- Kratz, Reinhard Gregor. „Der Anfang des Zweiten Jesaja in Jes 40,2f. und seine literarischen Horizonte“, *Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft*, 105.3 (1993), 400-419.
- Kreuzer, Siegfried. „Wüste“, *Wörterbuch alttestamentlicher Motive*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2013, 457-462.
- Kustár, Zoltán. „Durch seine Wunden sind wir geheilt. Eine Untersuchung zur Metaphorik von Israels Krankheit und Heilung im Jesajabuch“, *Beiträge zur Wissenschaft vom Alten und Neuen Testament*, 154, Stuttgart: Kohlhammer, 2002.
- Loretz, Oswald. „Die Gattung des Prologs zum Buche Deuterojesaja (Jes 40,1-11)“, *Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft*, 96.2 (1984), 210-220.
- Lund, Øystein. „Min vei er skjult for JHWH...Veimetamorikk og veitematikk i Jesaja 40-55“, Oslo: Unipub AS, 2004.
- Maier, Christl M., „Stadt“, *Wörterbuch alttestamentlicher Motive*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2013, 367-371.
- Neumann-Gorsolke, Ute. „Pflanzen, sterbende“, *Wörterbuch alttestamentlicher Motive*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2013, 336-339.
- Seitz, Christopher R., „The Divine Council: Temporal transition and new prophecy in the book of Isaiah“, *Journal of Biblical Literature*, 109.2 (1990), 229-247.
- Steck, Odil Hannes. „Bereitete Heimkehr: Jes 35, als redaktionelle Brücke zwischen dem Ersten und dem Zweiten Jesaja“, *Stuttgarter Bibelstudien*, 121, Stuttgart: Verlag Katholisches Bibelwerk GmbH, 1985.
- Steck, Odil Hannes. „Studien zu Tritojesaja“, *Beiheft zur Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft*, 203, Berlin/ New York: de Gruyter, 1991.

Steck, Odil Hannes. „Gottesknecht und Zion. Gesammelte Aufsätze zu Deuterocesaja“, *Forschung zum Alten Testament*, 4, Tübingen: J.C.B. Mohr, 1992.

Watts, John D. W., David A. Hubbard, Bruce M. Metzger, et.al. „Isaiah 34-66“ (red.ed.), *Word Biblical Commentary*, 25, Nashville: Thomas Nelson, 2005.

Zehnder, Markus. „Weg“, *Wörterbuch alttestamentlicher Motive*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2013, 439-442.

Hjelpemidler

„Accordance 10“, versjon 10.3.3, OakTree Software, Inc. 2013.

Becker, Uwe. „Exegese des Alten Testaments“, 2. utg., Tübingen: Mohr Siebeck, 2008.

„Bible Works 9“, Bible Works LLC, 2013.

Gesenius, Wilhelm, Udo Rütterswörden, Rudolf Meyer, et.al. „Hebräisches und Aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament: Gesamtausgabe“, 18. utg., Berlin: Springer, 2013.

Köhler, Ludwig og Baumgartner, Walter. „The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament (HALOT)“, (red. Richardson, M.E.J.), Leiden: Brill, 1994-2000.

Neef, Heinz-Dieter. „Arbeitsbuch Hebräisch. Materialien, Beispiele und Übungen zum Biblisch-Hebräisch“, 6. utg., Tübingen: Mohr Siebeck, 2008.

9. Vedlegg: Stikkordanalyse av utvalgte kapitler

	Oversettelsen hentet fra: „Bibelen. Den hellige skrift: Det gamle og Det nye testamentet“, Bokmål, Oslo: Bibelselskapet, 2011. Sammenlignete stikkord i kursiv	Teksten hentet fra: „Bible Works 9“, Bible Works LLC, 2013. Sammenlignete lexeme i rødt	Teksten hentet fra: „Bible Works 9“, Bible Works LLC, 2013. Sammenlignete lexeme i rødt	Egen oversettelse av J es 40:1-11 Sammenlignete stikkord i kursiv.
Kap.1	8 Bare datter Sion er igjen som en løvhytte i en vingård, som et vaktskjul på en agurkmark, som en beleiret by. <i>J es 1:8</i>	8 וְנוֹתְרָה בַּת־צִיּוֹן כְּסֹכָה בְּכַרְם כְּמִלּוּנָה בְּמִקְשָׁה כְּעֵיר נְצוּרָה: (Isa 1:8 BHS)	2 דְּבָרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֵאָה צְבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לָקְחָה מִיַּד יְהוָה כְּפָלִים בְּכָל־חַטָּאתֶיהָ: 5 וְנִגְלָה כְבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי יְהוָה דָּבַר:	2 Tal til J erusalems hjerte og rop til henne at hennes (krigs-)tjeneste er fullført, at hennes skyld er betalt, <i>at hun har fått av JHWHs hånd det dobbelte for alle sine synder.</i>
	18 Kom, la oss gjøre opp vår sak! sier Herren. Om syndene deres er som purpur, skal de bli hvite som snø, om de er røde som skarlagten, skal de bli hvite som ull. 19 Hvis dere er villige og lydige, skal dere få spise det gode i landet. 20 Men er dere uvillige og trassige, skal dere fortæres av sverd. For Herrens munn har talt. <i>J es 1:18-20</i>	18 לָכוּ־נָא וְנוֹכַחְתָּה יְאֹמֵר יְהוָה אִם־יְהִיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יֵאדְיִמוּ כְּתוֹלַע כְּצֶמֶר יְהִיוּ: 19 אִם־תֵּאבְדוּ וְשִׁמַּעְתֶּם טוֹב הָאָרֶץ תֹּאכְלוּ: 20 וְאִם־תִּמְאָנוּ וּמְרִיתֶם תִּרְבַּ תֹּאכְלוּ כִּי פִי יְהוָה דָּבַר: (Isa 1:18-20 BHS)	9 עַל הַר־גְּבוּהָ עַל־יְלֵד מִבְּשֻׁרַת צִיּוֹן הָרִימִי בְּכַף קוֹלְדִּי מִבְּשֻׁרַת יְרוּשָׁלַם הָרִימִי אֶל־תִּירְאִי אִמְרִי לְעַרְבֵי יְהוּדָה הִנֵּה אֵלֶיהֶכֶם: (Isa 40:2.5.9 BHS)	5 Og J HWHs herlighet skal åpenbares, og alt kjøtt skal sammen se det, for J HWHs munn har talt. 9 Stig opp på et høyt fjell, gledesbudbærer, Sion! Oppløft din røst med kraft, gledesbudbærer, J erusalem! Oppløft den, frykt ikke! Si til J udas byer: Se, deres Gud! <i>J es 40:2.5.9</i>
	26 J eg vil igjen gi deg dommere som i gamle dager og rådgivere som i begynnelsen. Siden skal du kalles Den rettferdige og trofaste byen. 27 Ved rett skal Sion løses ut, ved rettferdige som vender om. <i>J es 1:26f.</i>	26 וְאֶשְׂיבָה שְׂפָטֶיךָ כְּבָרְאִשְׁנָה וְיַעֲצִיבֶךָ כְּבַתְחִלָּה אַחֲרֵי־כֵן יִקְרָא לְךָ עִיר הַצְּדִיק קָרְיָה נְאֻמָּנָה: 27 צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדָּה וְשִׁבְיָהּ בְּצַדִּיקָה: (Isa 1:26-27 BHS)		

Kap.2

3 Mange folk skal dra av sted og si: «Kom, la oss gå opp til Herrens fjell, til J akobs Guds hus, så han kan lære oss sine veier og vi kan ferdes på hans stier. For lov skal gå ut fra Sion, Herrens ord fra J erusalem.»

J es 2:3

12 For det kommer en dag fra Herren over hærskaerene da alt som er hovmodig og høyt, alt som kneiser, skal fomedres,
 14 alle høye fjell, alle kneisende høyder,
 15 alle opphøyde tårn, alle festningsmurer,
 17 Menneskets stolthet skal bøyes og menns hovmod fomedres. Herren alene er opphøyd den dagen.

J es 2:12.14f.17

³וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּן וְנִעְלָה אֶל-הַר-יְהוָה אֶל-בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וִירָנֹנוּ מִדְרָכָיו וְנִלְכֶה בְּאַרְחֹתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר-יְהוָה מִירוּשָׁלַם:
 (Isa 2:3 BHS)

¹²כִּי יוֹם לִיהוָה צְבָאוֹת עַל כָּל-גָּאָה וְרָם וְעַל כָּל-נִשְׂאָ וְשִׁפָּל:
¹⁴וְעַל כָּל-הַהָרִים הַרְמִים וְעַל כָּל-הַגְּבָעוֹת הַנִּשְׂאֹת:
¹⁵וְעַל כָּל-מִגְדְּלֵי גְבוּהָ וְעַל כָּל-חֻמּוֹתַם בְּצוּרָה:
¹⁷וְשַׁח גְּבוּהוֹת הָאָדָם וְשִׁפָּל רוּם אֲנָשִׁים וְנִשְׁגְּבֵי הַהָרָה לְבָדֹד בַּיּוֹם הַהוּא:
 (Isa 2:12.14f.17 BHS)

¹נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם:
³קוֹל קוֹרָא בַּמִּדְבָּר פָּגוּ דְרֹד יְהוָה יִשְׁרוּ בְּעֶרְבָה מְסֻלָּה לְאֹלֵהֵינוּ:
⁴כָּל-גֵּיאֵי יִנְשָׂא וְכָל-הַר וְגִבְעָה יִשְׁפְּלוּ וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר וְהַרְכָּסִים לְבִקְעָה:
⁸[...] וּדְבַר-אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם:
⁹עַל הַר-גְּבוּהָ עֲלִי-לָדָּךְ מִבְּשֻׂרַת צִיּוֹן הַרִימִי בְּכַחַךְ קוֹלְךָ מִבְּשֻׂרַת יְרוּשָׁלַם הַרִימִי אֶל-תִּירְאֵי אֲמָרִי לְעַרְבֵי יְהוּדָה הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם:
 (Isa 40:1.3f.8.9* BHS)

1 Trøst, trøst mitt folk, sier deres Gud.
 3 En røst roper: I ørkenen rydd J HWHS vei, jevn ut en vei i ødemarken for vår Gud!
 4 Hver dal skal heves, og hvert fjell og (hver) haug skal senkes, og det bakkete skal bli til slette og det ruglete til dalbunn.
 8 [...] Men vår Guds ord består for evig.
 9 Stig opp på et høyt fjell, gledesbudbærer, Sion! Oppløft din røst med kraft, gledesbudbærer, J erusalem! Oppløft den, frykt ikke! Si til J udas byer: Se, deres Gud!
 J es 40:1.3f.8.9*

Kap.4

2 Den dagen skal Herrens spire bli til herlighet og ære [...].
 3 Resten som er på S ion, og som er igjen i J erusalem, skal kalles hellig, hver og en i J erusalem som er skrevet opp til livet.
 4 Herren skal vaske skitten av *Sions døtre* og skylle bort alt blodet fra J erusalem med *Ånden* som dømmes, med *Ånden* som renses.
 5 Så skal Herren skape en røyksky om dagen og røyk og lys fra en flammende ild om natten over hele S ion-fjellet og over møtestedene der. For over all herlighet skal det være et vern,

J es 4:2-5*

2 בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה צִמְחַת יְהוָה לְעַבְדֵי וּלְכְבוֹד [...] 3 וְהָיְתָה הַנְּשָׂאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קְדוֹשׁ יֵאמָר לוֹ כֹּל־הַכְּתוּב לְחַיִּים בִּירוּשָׁלַם: 4 אָם | רְחֵץ אֲדֹנָי אֶת צֶאֱת בְּנוֹת־צִיּוֹן וְאֶת־דָּמֵי יְרוּשָׁלַם יְדִיחַ מִקְרָבָהּ בְּרוּחַ מִשְׁפָּט וּבְרוּחַ בָּעֵר: 5 וַיִּבְרָא יְהוָה עַל־כָּל־מְכוֹן הַר־צִיּוֹן וְעַל־מִקְרָאָהּ עָנָן | יוֹמָם וְעֶשֶׂן וְנִגְהָ אֵשׁ לְהִבָּה לַיְלָה כִּי עַל־כָּל־כְּבוֹד חַפָּה: (Isa 4:2-5* BHS)

2 דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֵאָה צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לָקַחְתָּ מִיַּד יְהוָה כַּפְּלַיִם בְּכַל־חַטְאוֹתֶיהָ: 5 וְנִגְלָה כְבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי יְהוָה דָּבַר: 7 יִבֶּשׂ חֲצִיר גַּבַל צִיץ כִּי רוּחַ יְהוָה גַּשְׁבָּה בּוֹ אֲכֹן חֲצִיר הָעָם: 9 עַל הַר־גְּבָה עַל־יַלְדֵי מִבְּשֻׁרַת צִיּוֹן הָרִימִי בִכְחֹד קוֹלְדֵי מִבְּשֻׁרַת יְרוּשָׁלַם הָרִימִי אֶל־תִּירְאֵי אֲמַרְלִי לְעַרְבֵי יְהוּדָה הִנֵּה אֵלֶיהֶם: (Isa 40:2.5.7.9 BHS)

2 Tal til J erusalems hjerte og rop til henne at hennes (krigs-)tjeneste er fullført, at hennes skyld er betalt, at hun har fått av J HWHs hånd det dobbelte for alle sine synder.
 5 Og J HWHs herlighet skal åpenbares, og alt kjøtt skal sammen se det, for J HWHs munn har talt.
 7 Gress tørker ut, [blomster visner, når JHWHs ånde blåser på det. Sannelig, folket er gress.
 9 Stig opp på et høyt fjell, gledesbudbærer, S ion! Oppløft din røst med kraft, gledesbudbærer, J erusalem! Oppløft den, frykt ikke! Si til J udas byer: Se, deres Gud!

J es 40:2.5.7.9

Kap.6

2 Serafer sto overfor ham. [...]
 3 De ropte til hverandre: «Hellig, hellig, hellig er Herren Sebaot. Hele jorden er full av hans herlighet.»
 4 Røsten som ropte, fikk boltene i dørtersklene til å riste, og huset ble fylt av røyk.
 5 Da sa jeg: «Ve meg! Det er ute med meg. For jeg er en mann med urene lepper, og jeg bor i et folk med urene lepper, [...]"
 6 Da fløy en av serafene bort til meg. [...]
 7 Med den rørte han ved munnen min og sa: «Se, denne har rørt ved leppene dine. Din skyld er tatt bort, og din synd er sonet.»
 8 Da hørte jeg Herrens røst. Han sa: «Hvem skal jeg sende, og hvem vil gå for oss?» J eg sa: «J eg! Send meg!»
 12 Og Herren skal sende menneskene langt bort, øde og forlatt skal landet bli.
 13 Er ennå en tiendedel tilbake, skal også den brennes opp som når en eik eller terebinte blir felt og bare en stubbe står igjen. Den stubben er en hellig ætt.
 J es 6:2-8.12f.*

שְׂרָפִים עֹמְדִים | מִמַּעַל לוֹ [...] 2
 3 וְקָרְאוּ זֶה אֶל־זֶה וְאָמְרוּ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת מְלֵא כָּל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:
 4 וַיִּנְעוּ אַמּוֹת הַסָּפִים מִקּוֹל הַקּוֹרְאִים וְהַבַּיִת יִמְלֵא עָשָׁן:
 5 וְאָמַר אֲוִי־לִי כִי־נִדְמִיתִי כִּי אִישׁ טָמֵא־שִׁפְתַיִם אָנֹכִי וּבִתְוֹךְ עַם־טָמֵא שִׁפְתַיִם אָנֹכִי יוֹשֵׁב [...] 6
 7 וַיִּנְעַף אֵלַי אֶחָד מִן־הַשְּׂרָפִים [...] 7 וַיִּנְעַע עַל־פִּי וַיֹּאמֶר הִנֵּה נֹגַע זֶה עַל־שִׁפְתַיִךְ וְסֵר עֹנֶדְךָ וְחִטְאֲתָךְ תִּכַּפֵּר:
 8 וְאָשְׁמַע אֶת־קוֹל אֲדֹנָי אֱמַר אֶת־מִי אֲשַׁלַּח וּמִי יֵלֶךְ־לִנְנוּ וְאָמַר הִנְנִי שְׁלֹחְנִי:
 12 וְרַחֵק יְהוָה אֶת־הָאָדָם וְרִבְּהָ הָעֲזוּבָה בְּקִרְבֵּי הָאָרֶץ:
 13 וְעוֹד בָּהּ עֲשֻׂרְיָהּ וְשִׁבָּהּ וְהִיְתָה לְבַעַר כְּאֵלֶּה וְכֵאלֹזִן אֲשֶׁר בְּשִׁלְכָת מִצִּבְתָּ בָּם זֶרַע קֹדֶשׁ מִצִּבְתָּהּ:
 (Isa 6:2-8.12f.* BHS)

1 נְחֻמוּ נְחֻמוּ עַמִּי יֹאמַר אֱלֹהֵיכֶם :
 2 דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֵאָה צְבָאָה כִּי נִרְצָה עֹנֶה כִּי לְקַחְהָ מִיַּד יְהוָה כִּפְלַיִם בְּכָל־חֲטֹאתֶיהָ:
 3 קוֹל קוֹרְאֵה בְּמִדְבָּר פָּנּוּ דְרֹךְ יְהוָה יִשְׁרוּ בְּעֶרְבָה מִסְלָה לְאֵלֵהֶינוּ:
 5 וַנִּגְלָה כְּבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָּל־בְּשָׂרַ יְחִידוֹ כִּי פִי יְהוָה דִּבֶּר:
 6 קוֹל אֱמַר קְרָא וְאָמַר מֶה אֶקְרָא כָּל־הַבְּשָׂר חֲצִיר וְכָל־חֲסֵדוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה:
 9 [...] הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם:
 10 הִנֵּה אֲדֹנָי יְהוָה [...] (Isa 40:1-3.5f.9f.* BHS)

1 Trøst, trøst mitt folk, sier deres Gud
 2 Tal til J erusalems hjerte og rop til henne at hennes (krigs-)tjeneste er fullført, at hennes skyld er betalt, at hun har fått av J HWHs hånd det dobbelte for alle sine synder.
 3 En røst roper: I ørkenen rydd J HWHs vei, jevn ut en vei i ødemarken for vår Gud!
 5 Og J HWHs herlighet skal åpenbares, og alt kjøtt skal sammen se det, for J HWHs munn har talt.
 6 En røst sier: Rop! Og jeg sier: Hva skal jeg rope? Alt kjøtt er gress, og alt dets troskap som markens blomst.
 9 [...] Se, deres Gud!
 10 10 Se, Herren, J HWH [...]
 J es 40:1-3.5f.9f.*

Kap.12

1 Den dagen skal du si: J eg takker deg, Herre! For du var harm på meg, men harmen snudde, og *du trøstet meg*.
 2 Se, Gud er min frelse, jeg er trygg og frykter ikke. For Herren er min styrke og min sang, og han er blitt min frelse.
 J es 12:1f.

1 **וְאָמַרְתָּ בַיּוֹם הַהוּא אֲוֹדֶךָ יְהוָה כִּי אֲנַפְתָּ בִּי יֵשֶׁב אַפְּךָ וְתַנְחַמְנִי:**
 2 **הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי אֲבָטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי־עֲזָו וְזִמְרַת יְהוָה וַיְהִי־לִי לְיִשׁוּעָה:**
 (Isa 12:1f. BHS)

4 Den dagen skal dere si: Lovpris Herren, påkall hans navn! Gjør hans gjerninger kjent blant folkene, forkynn at hans navn er opphøyd!
 J es 12:4

4 **וְאָמַרְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַיהוָה קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילְתָיו הִזְכִּירוּ כִּי נִשְׁגַּב שְׁמוֹ:**
 (Isa 12:4 BHS)

6 Rop høyt i jubel, dere som bor på *Sion*! For Israels Hellige er stor, han er midt iblant dere.
 J es 12:6

6 **צִהְלִי וְרַנִּי יוֹשְׁבֵת צִיּוֹן כִּי־גָדוֹל בְּקִרְבֶּךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:**
 (Isa 12:6 BHS)

1 **נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם:**
 2 **דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַם וְקְרָאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֵאָה צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ [...]**
 3 **קוֹל קוֹרָא [...]**
 6 **קוֹל אֹמֵר קְרָא וְאֹמֵר מָה אֶקְרָא [...]**
 9 **עַל הַר־גִּבְהַ עַל־לְךְ מִבְּשֻׁרַת צִיּוֹן הָרִימִי בְּחַלְדָּ קוֹלְךָ מִבְּשֻׁרַת יְרוּשָׁלַם הָרִימִי אֶל־תִּירְאִי אֹמְרִי לְעַרְבֵי יְהוּדָה הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם:**
 10 **הִנֵּה אֲדֹנָי יְהוָה בְּחֹזֶק יְבוֹא וְזָרְעוּ מְשָׁלָה לֹו הִנֵּה שָׁכְרוּ אֹתוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו:**
 (Isa 40:1-3.6.9f.* BHS)

1 *Trøst, trøst mitt folk*, sier deres Gud.
 2 Tal til J erusalems hjerte og rop til henne [...]
 3 En røst roper: [...]
 6 En røst sier: Rop! Og jeg sier: Hva skal jeg rope?
 9 Stig opp på et høyt fjell, gledesbudbærer, Sion! Oppløft *din røst* med kraft, gledesbudbærer, J erusalem! Oppløft den, frykt ikke! Si til J udas byer: Se, deres Gud!
 10 Se, Herren, J HWH kommer i styrke, og hans arm hersker. Se, hans lønn er med ham, og hans gjengjeldelse går foran ham.
 J es 40:1-3.6.9f.*

<p>Kap.28</p>	<p>1 Ve den prektige kransen, Efraims herlige hodepyrd, en visnende blomst. Efraims fruktbare landskap krones av fulle menn utslått av vin.</p> <p>4 Den visnende blomsten, hans herlige hodepyrd på toppen av den fruktbare dalsiden, skal bli som en forsommerfiken: Så fort noen ser den og får den i hånden, sluker han den.</p> <p>5 Den dagen skal Herren over hærskaene bli en fager krans og en strålende krone for den rest som er igjen av hans folk.</p> <p style="text-align: right;">J es 28:1.4f.</p>	<p>1 הָיִ עֲטֹרַת גְּאוֹת שְׁכָרִי אֶפְרַיִם וְצִיִּן נִבֵּל צְבִי תִפְאֲרָתוֹ אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ גִּיא־ שְׁמָנִים הַלְּוִמִי יוֹן: 4 וְהָיְתָה צִיצֵת נִבֵּל צְבִי תִפְאֲרָתוֹ אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ גִּיא־ שְׁמָנִים כְּבִכּוֹרָה בְּטָרֶם לָמִן אֲשֶׁר יֵרָאֶה הָרְאָה אוֹתָהּ בְּעוֹדָהּ בְּכַפּוֹ יִבְלַעְנָהּ: 5 בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה צְבָאוֹת לְעֹטְרַת צְבִי וְלַצִּפִּירַת תִּפְאֲרָה לְשֹׂאֵר עַמּוֹ: (Isa 28:1.4f. BHS)</p>	<p>1 נַחֲמֵנו נַחֲמֵנו עַמִּי יֹאמְרוּ אֱלֹהֵיכֶם: 2 דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַם [...]] 4 כָּל־גִּיא־ יִנְשָׂא [...]] 6 [...]] כָּל־הַבְּשָׂר חָצִיר וְכָל־חֶסֶדוֹ כְּצִיִּין הַשָּׂדֶה: 7 יִבֶּשׂ חָצִיר נִבֵּל צִיִּין כִּי רִיחַ יְהוָה נִשְׁבָּה בּוֹ [...]] 8 יִבֶּשׂ חָצִיר נִבֵּל צִיִּין וְדַבַּר־אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם: 9 עַל הַר־גְּבוּהָ עַל־יַד מְבַשְׂרַת צִיִּין הַרְיִמִי בְכַף קוֹלְךָ מְבַשְׂרַת יְרוּשָׁלַם הַרְיִמִי אֶל־תִּירָאִי אֲמַרְי לְעַרְי יְהוּדָה הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם: 10 הִנֵּה אֲדֹנָי יְהוָה בְּחֻזֵּךְ יָבוֹא [...]] (Isa 40:1.4.6-10* BHS)</p>	<p>1 Trøst, trøst mitt folk, sier deres Gud. 2 Tal til J erusalems hjerte [...] 4 Hver dal skal heves, [...] 6 [...] Alt kjøtt er gress, og alt dets trosskap som markens blomst. 7 Gress tørker ut, [blomster visner, når J HWHs ånde blåser på det. [...] 8 Gress tørker ut,] blomster visner. Men vår Guds ord består for evig. 9 Stig opp på et høyt fjell, gledesbudbærer, Sion! Oppløft din røst med kraft, gledesbudbærer, J erusalem! Oppløft den, frykt ikke! Si til J udas byer: Se, deres Gud! 10 Se, Herren, J HWH kommer i styrke [...]</p> <p style="text-align: right;">J es 40:1.4.6-10*</p>
	<p>14 Derfor, hør Herrens ord, dere spottere som hersker over dette folket i J erusalem! 16 Derfor, så sier Herren Gud: Se, jeg legger en grunnstein på Sion, en stein som er utprøvd, en kostbar hjørnestein, et sikkert fundament. Den som tror, har ingen hast. J es 28:14.16</p>	<p>14 לָכֵן שְׁמָעוּ דְבַר־יְהוָה אֲנָשֵׁי לְצִוּוֹן מְשַׁלִּי הָעַם הַזֶּה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם: 16 לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה הַנְּגִי יֶסֶד בְּצִיִּין אֶבֶן אֶבֶן בַּחֹן פִּנֵּת יִקְרָת מוֹסָד מוֹסָד הַמְּאֲמִין לֹא יִחָיֵשׁ: (Isa 28:14.16 BHS)</p>		

<p>Kap.35</p>	<p>1 Ørken og tørt land skal glede seg, ødemarken skal juble og blomstre. Som liljen</p> <p>2 skal den blomstre og juble, ja, rope av fryd. Libanons herlighet har den fått, Karmels og Sarons glans. De skal få se Herrens herlighet, vår Guds glans.</p> <p>6 [...] For vann bryter fram i ørkenen og bekker i ødemarken.</p> <p>7 Glødende sand blir til innsjø, det tørste land til kilder med vann. Sjakalers boplass blir et hvilested hvor gresset gror mellom rør og siv.</p> <p style="text-align: right;">J es 35:1f.6f.*</p>	<p>1 יששׁוּם מִדְבָּר וְצִיָּה וְתִגְלַת עֲרָבָה וְתַפְרָח כַּחבִּצְאֹת:</p> <p>2 פָּרַח תַּפְרָח וְתִגְלַת אָף גִּילַת רוּגָן כְּבוֹד הַלְבָּנוֹן נִתְחַלְחַל הַדָּר הַכַּרְמֶל וְהַשְּׂרֹון הַמָּה יֵרָאוּ כְבוֹד־יְהוָה הַדָּר אֱלֹהֵינוּ:</p> <p>6 [...] כִּי־יִבְקַעוּ בַמִּדְבָּר מַיִם וַיִּחַלְמֵם בְּעֲרָבָה:</p> <p>7 וְהָיָה הַשָּׂרֵב לְאֵיִם וְצִמְאֹן לְמִבְּוּעֵי מַיִם בְּנֶגְהַת תַּנִּים רִבְצָה חֲצִיר לִקְנֶה וְגִמָּא:</p> <p style="text-align: right;">(Isa 35:1f.6f.* BHS)</p>	<p>2 דְּבָרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַם [...] 3 קוֹל קוֹרָא בַּמִּדְבָּר פָּגוּ דְרָדָּה יְהוָה יִשְׁרוּ בְּעֲרָבָה מְסֻלָּה לְאֱלֹהֵינוּ: 5 וַיִּגְלַח כְּבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יִחַדּוּ [...] 6 קוֹל אָמַר קָרָא וְאָמַר מָה אֶקְרָא כָּל־הַבָּשָׂר חֲצִיר [...] 7 יִבֶּשׂ חֲצִיר [...] אֲכֹן חֲצִיר הָעֵם: 8 יִבֶּשׂ חֲצִיר [...] 9 עַל הַר־גְּבָה עַל־לֶךְ מִבְּשָׂרַת צִיּוֹן [...] הָרִימִי אֶל־תִּירְאִי אֲמַרִי לְעַרְי יְהוּדָה הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם: 10 הִנֵּה אֲדֹנָי יְהוִה בַּחֲזֹק יָבֹוא וּזְרַעוּ מְשֻׁלָּה לֹו הִנֵּה שֹׁכְרוֹ אֲתוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו:</p> <p style="text-align: right;">(Isa 40:2f.5-10* BHS)</p>	<p>2 Tal til J erusalems hjerte [...]</p> <p>3 En røst roper: I ørkenen rydd J HWHs vei, jevn ut en vei i ødemarken for vår Gud!</p> <p>5 Og J HWHs herlighet skal åpenbares, og alt kjøtt skal sammen se det, [...]</p> <p>6 En røst sier: Rop! Og jeg sier: Hva skal jeg rope? Alt kjøtt er gress, [...].</p> <p>7 Gress tørker ut, [...] Sannelig, folket er gress.</p> <p>8 Gress tørker ut, [...]</p> <p>9 Stig opp på et høyt fjell, gledesbudbærer, Sion! [...] Oppløft den, frykt ikke! Si til J udas byer: Se, deres Gud!</p> <p>10 Se, Herren, J HWH kommer i styrke, og hans arm hersker. Se, hans lønn er med ham, og hans gjengjeldelse går foran ham.</p> <p style="text-align: right;">J es 40:2f.5-10*</p>
<p>3 Styrk de slappe hender, gjør de ustøe knærne sterke!</p> <p>4 Si til de urolige hjerter: Vær sterke, ikke redde! Se, deres Gud! Han kommer med hevsn, med gjengjeld fra Gud. S elv kommer han og frelser dere.</p> <p>5 Da skal blindes øyne åpnes og døves ører lukkes opp.</p> <p>6 Da skal den lamme springe som en hjort, og den stummes tunge skal juble. [...]</p> <p style="text-align: right;">(trøstemotivet implisitt) J es 35:3-6*</p>	<p>3 חֲזִקוּ יָדַיִם רַפּוֹת וּבְרִיכִים כְּשֵׁלוֹת אֲמַצּוּ: 4 אֲמַרוּ לְנַמְהֲרֵי־לֵב חֲזִקוּ אֶל־תִּירְאוּ הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם נָקַם יָבֹוא גְמוּלָה אֱלֹהִים הוּא יָבֹוא וַיִּשְׁעֲכֶם: 5 אִזּוֹ תַפְקַחְנָה עֵינֵי עוֹרִים וְאָזְנֵי חֲרָשִׁים תַּפְתַּחְנָה: 6 אִזּוֹ יִדְלַג כְּאֵיל פֶּסַח וְתָרוֹן לְשׁוֹן אֵלִם [...]</p> <p style="text-align: right;">(Isa 35:3-6* BHS)</p>	<p>8 וְהָיָה־שֵׁם מְסֻלָּל וְדָרָדָּה וְדָרָדָּה תִקְדָּשׁ יִקְרָא לָהּ לֹא־יַעֲבֹרְנוּ טָמֵא וְהוּא־לָמוּ הַלֶּךְ דְּרָדָּה וְאֹוִילִים לֹא יִתְעוּ: 9 לֹא־יְהִיָּה שֵׁם אֲרִיָּה וּפְרִיץ חִזוֹת כָּל־יַעֲלֶנָה לֹא תִמָּצֵא שֵׁם וְהִלְכוּ גְאוּלִים: 10 וּפְדוּיֵי יְהוָה יִשְׁבוּן וַבָּאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל־רֵאשֵׁם שְׂשׁוֹן וְשִׂמְחָה יִשְׂיִגוּ וְנָסוּ יָגוֹן וְאִנְחָה: (Isa 35:8ff. BHS)</p>	<p>8 Og der skal det være en vei, Den hellige vei skal den kalles. På den skal ingen uren ferdes. Den skal være der for dem. Ingen som går på veien, selv ikke dårer, skal gå seg vill.</p> <p>9 Men der skal det ikke være noen løve, rovdyr skal ikke gå på den, de skal ikke finnes mer. Men de som er løst ut, skal gå der,</p> <p>10 de som Herren har fridd ut, skal vende tilbake. De kommer til S ion med jubel, med evig glede om sin panne. Fryd og glede griper dem, sorg og sukk må flykte.</p> <p style="text-align: right;">J es 35:8ff.</p>	

Kap.41	<p>15 Se, jeg gjør deg til en treskeslede, skarp og ny, med mange tagger! Du skal treske fjell til støv og gjøre hauger til agner.</p> <p>Jes 41:15</p>	<p>15 הַגָּה שְׁמַתִּיד לְמוֹרֵג חֲרוּץ חָדָשׁ בְּעַל פִּיפְיוֹת תְּדוּשׁ הָרִים וְתִדְק וּגְבָעוֹת כְּמִץ תִּשָּׂים: (Isa 41:15 BHS)</p>	<p>3 קול קורא במדבר פגו דרך יהוה ישרו בערבה מסלה לאלהינו: 4 כל-גיא ינשא וכל-הר וגבעה ישפלו והיה העקב למישור והרכסים לבקעה: 9 על הר-גבה עלי-לך מבשרת ציון הרימי בכל קולך מבשרת ירושלים הלימי אל-תיראי אמרי לערי יהודה הגה אלהיכם: 10 הגה אדני יהוה בחזק יבוא וזרעו משלה לו הגה שכרו אתו ופעלתו לפניו: (Isa 40:3f.9f BHS)</p>	<p>3 En røst roper: I ørkene rydd JHWHs vei, jevn ut en vei i ødemarken for vår Gud! 4 Hver dal skal heves, og hvert fjell og (hver) haug skal senkes, og det bakkete skal bli til slette og det ruglete til dalbunn. 9 Stig opp på et høyt fjell, gledesbudbærer, Sion! Oppløft din røst med kraft, gledesbudbærer, J erusalem! Oppløft den, frykt ikke! Si til Judas byer: Se, deres Gud! 10 Se, Herren, JHWH kommer i styrke, og hans arm hersker. Se, hans lønn er med ham, og hans gjengjeldelse går foran ham. Jes 40:3f.9f*</p>
	<p>18 Jeg åpner elver på snaue høyder og kilder midt i dalene. Jeg gjør ørken til innsjø og tørt land til oppkomme.</p> <p>19 Jeg planter sedrer i ørkene, akasie, myrt og oliventrær. Jeg setter sypress i ødemarken sammen med gran og buksbom</p> <p>Jes 41:18f.</p>	<p>18 אֶפְתַּח עַל-שְׁפִיִּים נְהָרוֹת וּבְתוֹךְ בְּקַעֲוֹת מַעֲיִנּוֹת אֲשִׁים מַדְבָּר לְאֲגַם- מַיִם וְאֶרֶץ צִיָּה לְמוֹצְאֵי מַיִם: 19 אֶתֵּן בַּמַּדְבָּר אֲרָזִים שֹׁטֵה וְהִדְס וְעֵץ שִׁמּוֹן אֲשִׁים בְּעֵרְבָה בְּרוֹשׁ תִּדְהַר וּתְאֲשׂוּר יַחְדָּו: (Isa 41:18f. BHS)</p>		
Kap.41	<p>27 Jeg er den første som sier til Sion: «Se, der er de!» og sender gledesbud til J erusalem.</p> <p>Jes 41:27</p>	<p>27 רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַגָּה הַגָּם וְלִירוּשָׁלַם מְבַשֵּׂר אֶתָּן: (Isa 41:27 BHS)</p>		

<p>Kap.42</p>	<p>11 Ørkenen og byene der skal stemme i, landsbyene der Kedar bor. De som bor i Sela, skal juble, de skal rope fra fjelltoppene. 15 Jeg gjør fjell og hauger øde og tørker ut alt grønt på dem. Elver gjør jeg til tørt land, sjøer tørker jeg ut. 16 Jeg fører de blinde <i>på en vei</i> de ikke kjenner, på stier de ikke kjenner, leder jeg dem. Jeg gjør mørket foran dem til lys og ulendt mark til slette. [...]</p> <p style="text-align: right;">J es 42:11.15f.*</p>	<p>11 יִשְׂאוּ מִדְּבַר וְעָלְיוּ חֲצָרִים תִּשָּׁב קִדְרָר יִרְנֹו יִשְׁבִי סֶלַע מֵרֹאשׁ הָרִים יִצְחוּ: 15 אַחֲרֵיב הָרִים וּגְבֻעוֹת וְכָל־עֵשְׂבָם אוֹבִישׁ וְשִׁמְתִי נְהָרוֹת לְאֵיִם וְאֲגַמִּים אוֹבִישׁ: 16 וְהוֹלַכְתִּי עוֹרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יָדְעוּ בַּנְּתִיבוֹת לֹא־יָדְעוּ אֲדָרִיבֶם אֲשִׁים מִחֶשֶׁד לִפְנֵיהֶם לְאוֹר וּמַעֲקָשִׁים לְמִישׁוֹר [...]</p> <p style="text-align: right;">(Isa 42:11.15f.* BHS)</p>	<p>2 דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַם וּקְרְאוּ אֵלֶיהָ [...] כִּי לְקַחְהָ מִיַּד יְהוָה כַּפְּלִים בְּכָל־חַטָּאתֶיהָ: 3 קוֹל קוֹרָא בַּמִּדְבָר פָּגוּ דֶרֶךְ יְהוָה [...] 4 כָּל־גֵּיא יִנְשָׂא וְכָל־תֵּר וּגְבֻעָה יִשְׁפְּלוּ וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר וְהִרְכָּסִים לְבַקְעָה: 9 עַל הַר־גְּבָה עַל־לֶךְ מִבְּשָׂרֵת צִיּוֹן הָרִימִי בְּחָן קוֹלְךָ מִבְּשָׂרֵת יְרוּשָׁלַם הָרִימִי אֶל־תִּירָאִי אִמְרִי לְעַרְבֵי יְהוּדָה הִנֵּה אֶלֶהֵיכֶם: (Isa 40:2-4.9* BHS)</p>	<p>2 Tal til J erusalems hjerte og rop til henne [...], at hun har fått av J HWHs hånd det dobbelte for alle sine synder. 3 En røst roper: I ørkenen rydd J HWHs vei, [...] 4 Hver dal skal heves, og hvert fjell og (hver) haug skal senkes, og det bakkete skal bli til slette og det ruglete til dalbunn. 9 Stig opp på et høyt fjell, gledesbudbærer, Sion! Oppløft din røst med kraft, gledesbudbærer, Jerusalem! Oppløft den, frykt ikke! Si til Judas byer: Se, deres Gud!</p> <p style="text-align: right;">J es 40:2-4.9*</p>
	<p>19 Hvem er blind, om ikke min tjener, hvem er døv som budbæreren jeg sender? Hvem er blind som min utsending, like blind som Herrens tjener? 24 Hvem overga J akob til plyndring og Israel til ransmenn? Var det ikke Herren, han som vi syndet mot? De ville ikke gå <i>på hans veier</i> og ikke lyde hans lov.</p> <p style="text-align: right;">J es 42:19.24</p>	<p>19 מִי עוֹר כִּי אִם־עֲבָדִי וְחַרָשׁ כַּמְּלֶאכֶי אֲשַׁלַּח מִי עוֹר כַּמְשָׁלֶם וְעוֹר כַּעֲבָד יְהוָה: 24 מִי־נָתַן לְמִשְׁסָה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְבַזְזִים הֲלוֹא יְהוָה זֶה חֲטָאֵנוּ לוֹ וְלֹא־אָבוּ בְּדַרְכָּיו הֲלוֹךְ וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ: (Isa 42:16.19.24* BHS)</p>		

Kap.49

9 for å si til fanger: «Gå ut!» og til dem som er i mørket: «Kom fram!» De skal beite langs veiene og finne beite på alle snaue høyder.
 10 De skal ikke sulte og ikke tørste, hete og sol skal ikke ramme dem. For han som er barmhjertig, skal føre dem og lede dem til kilder med vann.
 11 Jeg gjør alle mine fjell til vei, veiene mine skal bygges høyere.
 (gjetermotivet implisitt)
 13 J uble, du himmel, og gled deg, du jord, bryt ut i jubel, dere fjell! For Herren trøster sitt folk og er barmhjertig mot sine hjelpeløse.
 J es 49:9-11.13

9 לֹא־מָר לְאֲסוּרִים עָאוּ לְאִשֶׁר בְּחֹשֶׁךְ
 הִגְלוּ עַל־דַּרְכֵי יָרְעוּ וּבְכָל־שִׁפְיִים
 מְרַעֲתֵם:
 10 לֹא יִרְעִבוּ וְלֹא יִצְמָאוּ וְלֹא־יִבֶם שָׁרֵב
 וְשִׁמֶשׁ כִּי־מִרְחָמִם יִנְהֶגֶם וְעַל־מְבוּעֵי
 מַיִם יִנְהַלֵּם:
 11 וְשִׁמְתִי כָל־הַרֵי לְדָרֶךְ וּמִסְלֹתַי
 יִרְמֹזוּ:
 13 רִנּוֹ שְׁמַיִם וְגִילֵי אָרֶץ יִפְצְחוּ הַרִים
 רִנְּהוּ כִּי־נִתְּחַם יְהוָה עַמּוֹ וַעֲנִין יִרְחָם:
 (Isa 49:9-11.13 BHS)

1 נַחֲמֵנו נַחֲמֵנו עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם:
 3 קוֹל קוֹרָא בְּמִדְבָּר פָּגוּ דְרֶךְ יְהוָה
 יִשְׂרוּ בְּעֶרְבָה מְסֻלָּה לְאֵלֵהֵינוּ:
 4 כָּל־גֵּיאַ יִנְשָׂא וְכָל־הַר וְגִבְעָה יִשְׁפֹּלוּ
 וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה:
 9 עַל הַר־גְּבָה [...]]
 11 כְּרֹעֶה עֲדָרוֹ יִרְעֶה בְּזֹרְעוֹ מִבְּצֵן
 טְלָאִים וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא עֲלוֹת יִנְהַל:
 (Isa 40:1.3f.9.11*BHS)

1 Trøst, trøst mitt folk, sier deres Gud.
 3 En røst roper: I ørkenen rydd J HWHSs vei, jevn ut en vei i ødemarken for vår Gud!
 4 Hver dal skal heves, og hvert fjell og (hver) haug skal senkes, og det bakkete skal bli til slette og det ruglete til dalbunn.
 9 Stig opp på et høyt fjell, [...]
 11 Som en gjeter skal han gjete sin flokk, med sin arm skal han samle lammene, og ved sin barm skal han bære (dem), søyene skal han lede varsomt.
 J es 40:1.3f.9.11*

<p>Kap.51</p>	<p>3 Herren trøster Sion, trøster alle ruinene hennes. Han gjør ørkenen hennes lik E den, ødemarken lik Herrens hage. J ubel og glede skal være i henne, takkoffer med sang og spill.</p> <p>5 Min rettferd er nær, min frelse bryter fram, [...].</p> <p>6 [...] Men min frelse skal vare til evig tid, min rettferd skal aldri knuses.</p> <p>7 [...] Vær ikke redd når mennesker spotter, [...].</p> <p>8 [...] Men min rettferd skal vare til evig tid, min frelse fra slekt til slekt.</p> <p style="text-align: right;">J es 51:3.5f.7f.*</p>	<p>3 כִּי־נַחֵם יְהוָה צִיּוֹן נַחֵם כָּל־חֲרֻבֶיהָ וַיֵּשֶׁם מִדְּבָרָה כְּעֵדֶן וְעֵרְבָתָהּ כַּגִּן־יְהוּדָה וְשָׁשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמְצֵא בָּהּ תּוֹדָה וְקוֹל זְמֵרָה:</p> <p>5 קָרוֹב צְדִקְתִּי יֵצֵא יִשְׁעָי [...]</p> <p>6 [...] וַיִּשׁוּעַתִּי לְעוֹלָם תְּהִיָּה וְצְדִקְתִּי לֹא תַחַת:</p> <p>7 [...] אֶל־תִּירָאוּ חֲרַפְתִּי אֲנֹשׁ [...]</p> <p>8 [...] וְצְדִקְתִּי לְעוֹלָם תְּהִיָּה וַיִּשׁוּעַתִּי לְדוֹר דּוֹרִים:</p> <p style="text-align: right;">(Isa 51:3.5f.7f. *BHS)</p>	<p>1 נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמְרוּ אֱלֹהֵיכֶם:</p> <p>2 דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַם [...]</p> <p>3 קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פָּנּוּ דְרַדְרֵי יְהוּדָה יִשְׂרוּ בְּעֵרְבָהּ מִסְלָה לְאַלְהֵינוּ:</p> <p>6 קוֹל אֹמֵר קוֹרֵא וְאֹמֵר מָה אֶקְרָא כָּל־הַבְּשָׂר חֲצִיר [...]</p> <p>7 יִבֶּשׂ חֲצִיר [...]</p> <p>8 יִבֶּשׂ חֲצִיר [...] וְדַבְּרֵי־אֱלֹהֵינוּ יִקּוּם לְעוֹלָם:</p> <p>9 עַל הַר־גְּבִיָּה עַל־לְךְ מִבְּשָׂרֵת צִיּוֹן הַרְיִמִי בְכֹחַ קוֹלְךָ מִבְּשָׂרֵת יְרוּשָׁלַם הַרְיִמִי אֶל־תִּירָאִי אֲמַרְלִי לְעַרְבֵי יְהוּדָה הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם:</p> <p style="text-align: right;">(Isa 40:1-3.6-9*BHS)</p>	<p>1 Trøst, trøst mitt folk, sier deres Gud.</p> <p>2 Tal til J erusalems hjerte [...]</p> <p>3 En røst roper: I ørkenen rydd J HWHS vei, jevn ut en vei i ødemarken for vår Gud!</p> <p>6 En røst sier: Rop! Og jeg sier: Hva skal jeg rope? Alt kjøtt er gress, [...]</p> <p>7 Gress tørker ut, [...]</p> <p>8 Gress tørker ut [...] Men vår Guds ord består for evig.</p> <p>9 Stig opp på et høyt fjell, gledesbudbærer, Sion! Oppløft din røst med kraft, gledesbudbærer, J erusalem! Oppløft den, frykt ikke! Si til J udas byer: Se, deres Gud!</p> <p style="text-align: right;">J es 40:1-3.6-9*</p>
	<p>10 Var det ikke du som tørket ut havet, vannet i det store dypet, og gjorde havbunnen til en vei der de som var løst ut, kunne gå over?</p> <p>11 De som Herren har fridd ut, skal vende tilbake. De kommer til Sion med jubel, med evig glede om sin panne. Fryd og glede møter dem, sorg og sukk må flykte.</p> <p>12 J eg, jeg er den som trøster dere. Hvem er du som frykter mennesker som må dø, menneskebarn som visner lik gress?</p> <p>16 J eg har lagt mine ord i din munn [...] og sagt til Sion: «Du er mitt folk.»</p> <p>17 Våkn opp, våkn opp og reis deg, J erusalem [...]</p> <p style="text-align: right;">J es 51:10-12.16f.*</p>	<p>10 הֲלוֹא אֲתֵּיָא הַמַּחְרַבֶּת לְיָם מִי תְהוֹם רַבָּה הַשְּׁמָה מְעַמְקֵי־יָם דְּרַדְרֵי לְעֵבֶר גְּאוּלַיִם:</p> <p>11 וּפְדוּיֵי יְהוָה יִשׁוּבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל־רֵאשִׁים שְׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִשְׁיגוּן נְסוּ יִגוּן וְאַנְחָה:</p> <p>12 אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִנְחַמְכֶם מִי־אֶתְּ וְתִירָאִי מֵאֲנֹשׁ יְמוֹת וּמִבְּנֵי־אָדָם חֲצִיר יִנְהֶן:</p> <p>16 וְאֲשִׁים דְּבָרִי בְּפִיךָ [...] וְלֹאֲמַר לְצִיּוֹן עַמִּי־אֶתָּה:</p> <p>17 הַתְּעוֹרְרִי הַתְּעוֹרְרִי קוּמִי יְרוּשָׁלַם [...]</p> <p style="text-align: right;">(Isa 51:10-12.16f.* BHS)</p>		

<p>Kap.52</p>	<p>1 Våkn opp, våkn opp og kle deg i kraft, Sion! Kle deg i finklær, J erusalem, hellige by! For aldri mer skal en uomskåren eller uren komme inn i deg.</p> <p>2 Rist støvet av deg, reis deg opp, sett deg, J erusalem! Løs lenkene du har om halsen, datter Sion i fangenskap!</p> <p>6 Derfor skal mitt folk kjenne mitt navn på den dagen, for jeg er Han, han som sier: «Her er jeg!»</p> <p>7 Hvor vakre de er der de løper over fjellene, føttene til den som bringer bud, forkynner fred, bringer godt budskap, forkynner frelse og sier til Sion: «Din Gud er konge!»</p> <p>8 Hør, vaktmennene dine <i>roper høyt</i>, de jubler alle sammen. For med egne øyne ser de at Herren vender tilbake til Sion.</p> <p>9 Bryt ut i jubel sammen, dere J erusalems ruiner! For <i>Herren trøster sitt folk</i>, han løser J erusalem ut.</p> <p>10 Herren viser sin hellige arm for øynene på alle folkeslag. Hele jorden får se frelsen fra <i>vår Gud</i>.</p> <p style="text-align: right;">J es 52:1f.6-10</p>	<p>1 עֹרִי עֹרִי לְבָשִׁי עֲדָה צִיּוֹן לְבָשִׁי בְּגָדֵי תַפְאֲרֹתָי יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף יְבֹאֲבֶד עוֹד עָרְלָ וְטָמְאָ: 2 הַתְנַעֲרִי מֵעַפְרָה קוֹמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם הַתְּפַתְחוּ מוֹסְרֵי צְוֹאֲרֹךְ שְׁבִיָה בַת־צִיּוֹן: 6 לָכֵן יֵדַע עַמִּי שְׁמִי לְכֹן בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־אֲנִי־הוּא הַמְדַבֵּר הַגָּנִי: 7 מִה־נָּאוּו עַל־הַהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מְשֻׁמֵּעַ שְׁלוֹם מְבַשֵּׂר טוֹב מְשֻׁמֵּעַ יְשׁוּעָה אָמַר לְצִיּוֹן מִלֶּךְ אֱלֹהֵיךְ: 8 קוֹל צְפִידָה גִּשְׂאוּ קוֹל יַחַדְו יִרְנְנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יֵרְאוּ בְשׁוֹב יְהוָה צִיּוֹן: 9 פִּצְחוּ רִנְנוּ יַחַדְו חֲרָבוֹת יְרוּשָׁלַם כִּי־נָתַם יְהוָה עִמּוֹ גָּאֵל יְרוּשָׁלַם: 10 חֲשֹׁף יְהוָה אֶת־זְרוֹעֵה קָדְשׁוֹ לְעֵינֵי כָל־הַגּוֹיִם וְרָאוּ כָל־אֶפְסֵי־אָרֶץ אֶת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ: (Isa 52:f.6-10 BHS)</p>	<p>1 נְחַמּוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמַר אֱלֹהֵיכֶם: 2 דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַם [...] 3 קוֹל קוֹרֵא בְּמִדְבָּר פָּנּוּ דֶרֶךְ יְהוָה יִשְׂרוּ בְּעֵרְבָה מִסְלָה לְאֱלֹהֵינוּ: 4 כָּל־גֵּיא יִנְשָׂא וְכָל־הַר וְגִבְעָה יִשְׁפֹּלוּ [...] 5 וְגִלְגָּה כְּבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחַדְו [...] 6 קוֹל אָמַר קָרָא וְאָמַר מִה אֶקְרָא [...] 9 עַל הַר־גְּבָה עַל־לֶךְ מְבַשֵּׂרֵת צִיּוֹן הָרִימִי בְּחַיִּי קוֹלְךָ מְבַשֵּׂרֵת יְרוּשָׁלַם הָרִימִי אֶל־תִּירָאִי אִמְרִי לְעַרְבֵי יְהוּדָה הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם: 10 הִנֵּה אֲדַנִּי יְהוָה בְּחֻזֵּק יְבוֹא וְזָלְעוּ מְשֻׁלָּה לֹא הִנֵּה שְׁכָרוֹ אֲתוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו: (Isa 40:1-6.9f.* BHS)</p>	<p>1 <i>Trøst, trøst</i> mitt folk, sier deres Gud.</p> <p>2 Tal til J erusalems hjerte [...]</p> <p>3 En <i>røst</i> roper: I ørkenen rydd J HWHs vei, jevn ut en vei i ødemarken for <i>vår Gud!</i></p> <p>4 Hver dal skal heves, og hvert fjell og (hver) haug skal senkes, [...]</p> <p>5 Og J HWHs herlighet skal åpenbares, og alt kjøtt skal sammen se det, [...]</p> <p>6 En <i>røst</i> sier: Rop! Og jeg sier: Hva skal jeg rope? [...]</p> <p>9 Stig opp på et høyt fjell, <i>gledesbudbærer</i>, Sion! Oppløft <i>din røst</i> med kraft, <i>gledesbudbærer</i>, J erusalem! Oppløft den, frykt ikke! Si til J udas byer: Se, deres Gud!</p> <p>10 Se, Herren, J HWH kommer i styrke, og hans arm hersker. Se, hans lønn er med ham, og hans gjengjeldelse går foran ham.</p> <p style="text-align: right;">J es 40:1-6.9f.*</p>
----------------------	--	--	--	---

Kap.61

1 *Herren Guds ånd er over meg, for Herren har salvet meg. Han har sendt meg for å forkynne et godt budskap for hjelpeløse, for å forbinde dem som har et knust hjerte, rope ut frihet for dem som er i fangenskap, og frigjøring for dem som er bundet,*
 2 *for å rope ut et nådens år fra Herren og en hevners dag fra vår Gud, for å trøste alle som sørger,*
 3 *og gi de sørgende i Sion turban i stedet for aske, gledens olje i stedet for sorg, lovsangs drakt i stedet for motløs ånd. De skal kalles Rettferds eiketrær som Herren har plantet for å vise sin herlighet.*

Jes 61:1-3

1 רוח אדני יהוה עלי יען משח יהוה
 אתי לבשר עניים שלחני לחבש
 לנשברי־לב לקרא לשבויים דרור
 ולאסורים פקח־קוח:
 2 לקרא שנת־רצון ליהוה ויום נקם
 לאלהינו לנחם כל־אבלים:
 3 לשום | לאבלי ציון לתת להם פאר
 תחת אפר שמן ששון תחת אבל
 מעטה תהלה תחת רוח כהה וקרא
 להם אילי הצדק מטע יהוה להתפאר:
 (Isa 61:1-3 BHS)

1 נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם:
 2 דברו עלי־לב ירושלם וקראו אליה
 [...] קול קורא [...]]
 3 ונגלה כבוד יהוה [...]]
 4 קול אמר קרא ואמר מה אקרא [...]]
 5 יבש חציר נבל ציץ כי רוח יהוה
 נשבה בו [...]]
 6 על הר־גבה עלי־לך מבשרת ציון
 הרימי בכח קולך מבשרת ירושלם [...]]
 7 הנה אדני יהוה בחזק יבוא [...]]
 (Isa 40:1-3.5-7.9f.* BHS)

1 *Trøst, trøst mitt folk, sier deres Gud.*
 2 *Tal til J erusalems hjerte og rop til henne*
 [...]]
 3 *En røst roper: [...]*
 5 *Og J HWHs herlighet skal åpenbares,*
 [...]]
 6 *En røst sier: Rop! Og jeg sier: Hva skal*
jeg rope? [...]
 7 *Gress tørker ut, [blomster visner, når*
JHWHs ånde blåser på det. [...]
 9 *Stig opp på et høyt fjell,*
gledesbudbærer, Sion! Oppløft din røst
med kraft, gledesbudbærer, J erusalem!
 [...]]
 10 *Se, Herren, J HWH kommer i styrke,*
 [...]] Jes 40:1-3.5-7.9f.*

<p>Kap.62</p>	<p>1 For Sions skyld vil jeg ikke tie, for J erusalems skyld vil jeg ikke være rolig før hennes rettferd bryter fram som lysglans og hennes frelse flammer som en fakkell.</p> <p>6 J eg har satt vaktmenn ut på murene dine, J erusalem. De skal aldri tie, verken dag eller natt. Dere som påkaller Herren, ikke unn dere ro!</p> <p>7 La ham ikke få ro før han bygger J erusalem opp igjen og gjør henne til en lovsang på jorden.</p> <p style="text-align: right;">J es 62:1.6f.</p>	<p>1 לִמְעַן צִיּוֹן לֹא אֶחְשֶׁה וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם לֹא אֲשַׁקוּט עַד-יֵצֵא כְּנִגְהַ צְדָקָה וְיִשׁוּעָתָה כְּלֶפֶיד יִבְעָר:</p> <p>6 עַל-חֳמוֹתַיִךְ יְרוּשָׁלַם הִפְקַדְתִּי שְׁמָרִים כָּל-הַיּוֹם וְכָל-הַלַּיְלָה תָּמִיד לֹא יִחַשׂוּ הַמְזַכְרִים אֶת-יְהוָה אֶל-דָּמִי לָכֵם:</p> <p>7 וְאַל-תִּתְּנֵנִי דָמִי לֹו עַד-יִכּוֹנֵן וְעַד-יֵשִׁים אֶת-יְרוּשָׁלַם תְּהִלָּה בְּאַרְצִי:</p> <p style="text-align: right;">(Isa 62:1.6f. BHS)</p>	<p>1 נְחַמְנוּ נַחְמוּ עַמִּי יֹאמְרוּ אֱלֹהֵיכֶם:</p> <p>2 דִּבְרוּ עַל-לֵב יְרוּשָׁלַם [...]</p> <p>3 קוֹל קוֹרֵא בְּמִדְבָר פָּנֹו דְרֹד יְהוָה יִשְׂרוּ בְּעֶרְבָה מְסֻלָּה לְאֹלֵהֵינוּ:</p> <p>9 עַל הַר-גְּבוּהַ עֲלִי-לָךְ מִבְּשָׂרְתָּ צִיּוֹן הָרִימִי בְכַף קוֹלְךָ מִבְּשָׂרְתָּ יְרוּשָׁלַם [...]</p> <p>10 הִנֵּה אֲדֹנָי יְהוָה בַּחֲזֶק יְבוּא וְזָרְעוֹ מְשֻׁלָּה לֹו הִנֵּה שְׂכָרוֹ אֲתוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו:</p> <p style="text-align: right;">(Isa 40:1-3.9f.* BHS)</p>	<p>1 Trøst, trøst mitt folk, sier deres Gud.</p> <p>2 Tal til J erusalems hjerte [...]</p> <p>3 En røst roper: I ørkenen rydd J HWHS vei, jevn ut en vei i ødemarken for vår Gud!</p> <p>9 Stig opp på et høyt fjell, gledesbudbærer, Sion! Oppløft din røst med kraft, gledesbudbærer, J erusalem! [...]</p> <p>10 Se, Herren, J HWH kommer i styrke, og hans arm hersker. <i>Se, hans lønn er med ham, og hans gjengjeldelse går foran ham.</i></p> <p style="text-align: right;">J es 40:1-3.9f. ¹</p>
	<p>10 Fram, fram gjennom portene, rydd vei for folket! Bygg vei, bygg vei og rens den for stein! Reis et banner for folkene!</p> <p>11 Nå lar Herren det høres til jordens ende: Si til datter Sion: Se, din frelse kommer! De han fikk som lønn, er med ham, de han vant, går foran ham.</p> <p>12 De skal kalles Det hellige folket, de som er løst ut av Herren, og selv skal du kalles Den etterspurte, byen som ikke er forlatt.</p> <p style="text-align: right;">J es 62:10-12</p>	<p>10 עֲבְרוּ עֲבְרוּ בְּשַׁעְרֵים פָּנֹו דְרֹד הָעָם סְלוֹ סְלוֹ הַמְּסֻלָּה סִקְלוּ מֵאֲבָן הָרִימֹו גַם עַל-הָעַמִּים:</p> <p>11 הִנֵּה יְהוָה הַשְּׁמִיעַ אֶל-קִצְצֵה הָאָרֶץ אָמְרוּ לְבַת-צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעֶךָ בָּא הִנֵּה שְׂכָרוֹ אֲתוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו:</p> <p>12 וְקָרְאוּ לָהֶם עַם-הַקֹּדֶשׁ גְּאוּלֵי יְהוָה וְלָךְ יִקְרָא דְרוּשָׁה עִיר לֹא נִעְזְבָה:</p> <p style="text-align: right;">(Isa 62:10-12 BHS)</p>		<p>בַּחֲזֶק יְבוּא וְזָרְעוֹ מְשֻׁלָּה לֹו הִנֵּה שְׂכָרוֹ אֲתוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו:</p> <p style="text-align: right;">(Isa 40:10 WTT)*</p>

<p>Kap.66</p>	<p>8 [...] Men Sion fødte sine barn med det samme hun fikk rier. 10 Gled dere over J erusalem og fryd dere over henne, alle dere som elsker henne! Ta del i hennes glede, alle dere som sørger over henne! 11 Så skal dere suge og bli mette ved hennes <i>trøstende</i> bryst, [...]. 13 Som en mor <i>trøster</i> barnet sitt, slik vil jeg <i>trøste</i> dere. I J erusalem skal dere <i>få trøst</i>. J es 66:8.10f.13*</p>	<p>8 [...] כִּי־תֵלֶה גַם־יִלְדָה צִיּוֹן אֶת־בְּנֵיהָ: 10 שְׂמְחוּ אֶת־יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כָּל־ אֹהְבֶיהָ שִׂישׂוּ אֶתְהָ מְשׁוֹשׁ כָּל־ הַמְתַאבְּלִים עָלֶיהָ: 11 לְמַעַן תִּינְקוּ וּשְׂבַעְתֶּם מִשָּׂד [...] תְּנַחֲמֶיהָ [...] 13 כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ תְּנַחֲמֶנּוּ בֵּן אִנְכִּי אֲנַחֲמֶכֶם וּבִירוּשָׁלַם תְּנַחֲמוּ: (Isa 66:8.10f.13*BHS)</p>	<p>1 נְחַמְנוּ נַחֲמוּ עִמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם: 2 דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַם [...] 4 כָּל־גֵּיא יִנְשָׂא וְכָל־הַר וּגְבַעַה יִשְׁפְּלוּ [...] 5 וְנִגְלָה כְבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָל־בְּשָׂר יִחַדּוּ [...] 9 עַל הַר־גְּבֵה עַל־יֶלְדֵךְ מִבְּשָׂרַת צִיּוֹן הַרְיִמִי בְכַף קוֹלְךָ מִבְּשָׂרַת יְרוּשָׁלַם הַרְיִמִי אֶל־תִּירָאִי אִמְרִי לְעַרְי יְהוּדָה הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם: 10 הִנֵּה אֲדַנִּי יְהוָה בְּחֶזֶק יָבֹוא וּזְרַעוּ מִשְׁלָה לֹו הִנֵּה שָׁכְרוּ אֶתֹו וּפְעָלָתֹו לְפָנָיו: 11 כְּרַעַה עֲדָרֹו יִרְעָה בְּזִרְעוֹ קִמְצָן טְלָאִים וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא עֲלוֹת יְנֵהל: (Isa 40:1f.4f.9-11*BHS)</p>	<p>1 <i>Trøst, trøst</i> mitt folk, sier deres Gud. 2 Tal til J erusalems hjerte [...] 4 Hver dal skal heves, og hvert fjell og (hver) haug skal senkes, [...] 5 Og J HWHs herlighet skal åpenbares, og alt kjøtt skal sammen se det, [...] 9 Stig opp på et høyt fjell, gledesbudbærer, Sion! Oppløft din røst med kraft, gledesbudbærer, J erusalem! Oppløft den, frykt ikke! Si til J udas byer: Se, deres Gud! 10 Se, Herren, J HWH kommer i styrke, og hans arm hersker. Se, hans lønn er med ham, og hans gjengjeldelse går foran ham. 11 Som en gjeter skal han gjete sin flokk, med sin arm skal han samle lammene, og ved sin barm skal han <i>bære</i> (dem), søyene skal han lede varsomt. J es 40:1f.4f.9-11*</p>
<p>12 For så sier Herren: Se, nå leder jeg fred til henne som en elv, folkeslags rikdom som en flommende bekk. Dere skal suge, <i>bæres</i> på armen og vugges på fanget. 18 [...] jeg kommer for å <i>samle alle</i> folkeslag og tungemål. De skal komme og se min herlighet. J es 66:12.18* (implisitt gjeter-motiv)</p>	<p>12 כִּי־כִהָ אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹטֶה־אֲלֶיהָ כְּנָהָר שְׁלוֹם וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וַיִּנְקָתֶם עַל־צֵד תִּנְשָׂאוּ וְעַל־בְּרַכְיִים תִּשְׁשָׁעוּ: 18 [...] בָּאָה לְקִמְצָן אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהִלְשִׁנּוּת וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי: (Isa 66:12.18*BHS)</p>	<p>19 [...] וְהִגִּידוּ אֶת־כְּבוֹדִי בְּגוֹיִם: 20 וְהִבִּיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם מִכָּל־הַגּוֹיִם מִנְחָה לִיהוָה [...] עַל הַר קָדְשִׁי יְרוּשָׁלַם אָמַר יְהוָה [...] (Isa 66:19f.*BHS)</p>	<p>19 [...] De skal fortelle om min herlighet blant folkeslagene. 20 Og de skal bringe alle brødrene deres fra alle folkeslag som offergave til Herren, [...], til mitt hellige fjell i J erusalem, sier Herren, [...]. J es 66:19f.*</p>	